

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AYŞE BAKAN

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ:
AMPİRİK BİR ÖRNEK

Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AYŞE BAKAN

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ:
AMPİRİK BİR ÖRNEK

Danışman

Doç. Dr. Nihan ÖKSÜZ NARİNÇ

Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ayşe Bakan'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. İsmail BALKAN

Üye (Danışman):Doç. Dr. Nihan ÖKSÜZ NARİNÇ

Üye : Prof. Dr. Hakan ER

Tez Başlığı: TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANINA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ: AMPİRİK BİR ÖRNEK

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi: 19/07/2024

Mezuniyet Tarihi: 15/08/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Öğrenci Görüşleri: Ampirik Bir Örnek” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Ayşe BAKAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

09/08 /2024

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Ayşe BAKAN
Öğrenci Numarası	202252121006
Anabilim Dalı	Finans ve Bankacılık
Programı	Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Nihan ÖKSÜZ NARİNÇ
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Türkiye’de Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Öğrenci Görüşleri: Ampirik Bir Örnek
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	
Rapor Tarihi	
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %14 Alıntılar dahil: %18
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 125 Sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
GRAFİKLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TEŞEKKÜR.....	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1 Yükseköğretim Kavramı	4
1.2 Yükseköğretimin Tanımı ve rolü	5
1.3 Yükseköğretiminin Dünya’da Tarihsel Gelişimi	5
1.3.1 Yükseköğretimde Bologna Reformu.....	6
1.4 Gelişmiş Ülkelerde Yükseköğretim.....	8
1.4.1. Japonya.....	8
1.4.2. Fransa	9
1.4.3. ABD (Amerika Birleşik Devletleri)	10
1.4.4. İngiltere	11
1.4.5. Almanya	12
1.5 Yükseköğretimin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi	13
1.6 Yükseköğretim Sisteminde Özerklik	15
1.6.1. Mali Açıdan Özerklik Kavramı.....	16
1.6.2. Bilimsel Açıdan Özerklik Kavramı.....	17
1.7 Yükseköğretimin Mal ve Hizmet Sınıflandırılmasındaki Rolü	18
1.8 Yükseköğretimde Fayda ve Maliyet	19
1.8.1 Yükseköğretimde Fayda.....	21
1.8.2 Yükseköğretimde Maliyet	22

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI

2.1	Yükseköğretimin Finansmanına İlişkin Farklı Teori ve Çerçevelerin Tartışılması...	24
2.1.1	Liberal Bakış Açısı.....	24
2.1.2	Neo-Liberal Bakış Açısı.....	25
2.1.3	Sosyalist Bakış Açısı.....	26
2.2	Türkiye’de Yükseköğretime İlişkin Finansal Uygulamalar.....	27
2.2.1	Türkiye’de Vergi ile Kaynak Sağlama.....	29
2.2.2	Türkiye’de Performans Temelli Kaynak Sağlama	30
2.2.3	Türkiye’de Kupon Yöntemi ile Kaynak Sağlama	31
2.2.4	Türkiye’de Harçlar ile Kaynak Sağlama	33
2.2.5	Türkiye’de Burslar ile Kaynak Sağlama	34
2.2.6	Öğrenci Kredileri ile Kaynak Sağlama (Borçlanma)	35
2.3	Türkiye’de Bulunan Yükseköğretim Kurumları.....	36
2.4	Yükseköğretim Kurulu (YÖK)	37
2.5	Kredi Yurtlar Kurumu (YURTKUR)	38
2.5.1	Barınma Hizmetleri.....	38
2.6	Türkiye’de Bulunan Üniversiteler	40
2.6.1	Türkiye’de Bulunan Üniversite Öğrenciler.....	41
2.7	Yükseköğretim Finansmanında Yapılandırma	42
2.7.1	KYK Öğrenci Kredi Borcu Yapılandırılması	42
2.7.1.1	Peşin Ödeme	43
2.7.1.2	Taksitli Ödeme	43
2.7.1.3	Ödeme Kanalları.....	44
2.8	Literatür Taraması.....	44
2.8.1	Dünya’da Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Çalışmalar	44
2.8.2	Türkiye’de Yükseköğretim Finansmana İlişkin Çalışmalar	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

3.1	Metodoloji ve Veri Toplama.....	54
3.2	Yöntem.....	66

3.3 Bulgular ve Analiz	68
3.5 Sonuç	79
KAYNAKÇA.....	82
EK 1- Anket Formu.....	96
ÖZGEÇMİŞ	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1 Türkiye’de Yükseköğretimde İçin Kullanılan Finansman Kaynakları	28
Şekil 2. 2: Performans Temelli Kaynak Sağlama Şeması	30
Şekil 2. 3 Kupon Yönteminin İşleyiş Diyagramı	32

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Yükseköğretimin Topluma ve Bireye Sağladığı Faydalar	21
Tablo 1.2 Bireysel ve Toplumsal Maliyetler	22
Tablo 2. 1 Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarının Sınıflandırılması.....	37
Tablo 2. 2 2015- 2024 Yılları Arası KYK Yurt Fiyatları (kişi başı).....	40
Tablo 2. 3 Türkiye’de Bulunan Üniversiteler ve Birimleri	40
Tablo 2. 4 2023 Yapılandırma Katsayı Oranları	43
Tablo 3. 1 Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Görüşler.....	61
Tablo 3. 2 Yükseköğretim Finansmanında Kredi Yurtlar Kurumuna İlişkin Görüşler.....	63
Tablo 3. 3 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşler	64
Tablo 3. 4 Bankacılık Kanalının Yükseköğretim Finansmanına Katkılarına İlişkin Görüşler	65
Tablo 3. 5 Öğrenim Kredilerinin Mevcut Durumuna İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları	69
Tablo 3. 6 KYK Barınma Durumu İçin Görüşlere İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları.....	70
Tablo 3. 7 Yükseköğretimin Finansmanı Görüşlerine İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları	70
Tablo 3. 8 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşlerinin yaş gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları	71
Tablo 3. 9 Öğrenim Kredilerinin Mevcut Durumuna İlişkin Görüşlerin Sosyoekonomik Gruplara Göre Varyans Analiz Sonuçları.....	72
Tablo 3. 10 KYK’nın Mevcut Durumuna Yönelik Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları.....	73
Tablo 3. 11 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları.....	74
Tablo 3. 12 Bankacılık Kanalının Yükseköğretim Finansmanına Katkılarına İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları.....	75
Tablo 3. 13 Kredi Almış ve Almamış Bireylerin Görüşlerine İlişkin Ki Kare Analizi.....	77
Tablo 3. 14 Kredi Almış ve Almamış Bireylerin Cinsiyetlerine İlişkin Ki- Kare Analizi.....	78

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. 1: Yükseköğretimin Özel ve Sosyal Maliyetleri ve Faydalar	20
Grafik 2. 1 Kupon Yönteminin İşleyiş Diyagramı	35
Grafik 2. 2 Kredi Yurtlar Kurumu İstatistikleri (Yurt Sayıları)	39
Grafik 2. 3 Yükseköğretim İstatistikleri (Öğrenci Sayısı).....	41
Grafik 3. 1 Anket Katılımcılarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı	55
Grafik 3. 2 Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu ve Yaş Aralığı.....	55
Grafik 3. 3 Anket Katılımcılarının Yükseköğretimi Tercih Sebepleri	56
Grafik 3. 4 Yükseköğretim Süresince KYK Kredisi Alanlar/Almayanlar ve Almama Nedenleri	56
Grafik 3. 5 Yükseköğretim Süresince KYK'dan Burs Alanlar/Almayanlar ve Almama Nedenleri	57
Grafik 3. 6 Katılımcıların Yükseköğretim Süresince KYK Yurtlarında Kalıp/Kalmadıkları ve Kalmama Nedenleri.....	58
Grafik 3. 7 Katılımcıların Aile Sosyal Ekonomik Durumu.....	58
Grafik 3. 8 Katılımcıların Aylık Hane Gelirler	59
Grafik 3. 9 Katılımcıların Aylık Hane Giderleri	59
Grafik 3. 10 Katılımcıların KYK kredi Borçlarını Yapılandırma ve Yapılandırma Vadesi	60

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
AYA	: Avrupa Yükseköğretim Alanı
CNOUS	: Ulusal Burs ve Konut Yardımı
DEHB	: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
EURASHE	: Avrupa Yükseköğretim Kurumlar Birliği
ESIB	: Avrupa Öğrencileri Ulusal Birlikleri
ENQA	: Yükseköğretim Kalite Kurulu
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığının
HEFCE	: İngiltere Yüksek Öğrenim Finansman Konseyi
HESA	: Yüksek Öğrenim İstatistik Kurumu
KYK	: Kredi Yurtlar Kurumu
KPSS	: Kamu Personel Seçme Sınavı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEXT	: Japonya Milli Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı
MYO	: Meslek Yüksekokulu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

ÖZET

Türkiye’de yükseköğretim finansmanı, yükseköğretim eğitime olan talebi artışlarını ve üniversitelerde verilen eğitimlerin sağladığı faydaları ve maliyetleri etkilemektedir. Bu doğrultuda ortaya çıkan maliyetlerin finanse edilebilmesi için gerek kamudan gerekse özel sektörden farklı finansman yöntemleri kullanılmaktadır. Bu çalışmanın hedefi Türkiye’deki yükseköğretim finansmanının güncel durumunu analiz etmek, finansal modelleri ve kaynakları inceleyerek bu kaynakların verimliliğini değerlendirmektir.

Buna ek olarak da finansman yapılarındaki değişimlerin üniversitelerin performansına etkileri tartışılmıştır. Bu nedenle Türkiye’de bulunan 100 farklı üniversiteden 546 öğrenciye online anket uygulanmıştır. Ankete katılan bireylere KYK öğrenim kredilerinin mevcut durumu, barınma sorunları, finansman yaklaşımları ve bankaların rolü ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu ifadeler yaş gruplarına ve sosyoekonomik durumlarına göre varyans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Varyans analizine ek olarak ankete katılan bireylerin KYK kredisi alanlar ve almayanlar arasında cinsiyetlerine göre bireylerin farklı görüşte olup olmadıklarını tespit edebilmek için Ki-Kare analizi yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlar neticesinde genel olarak bursların yetersiz olduğu, karşılıksız bursların esnetilmesi gerektiği, geri ödemenin belli bir gelir seviyesinde başlaması gerektiği, gerekli olması halinde geri ödemeli kredilerin geri ödemesize çevrilmesi, not ortalamasına göre değerlendirme yapılmaması ve barınma olanaklarının iyileştirilmesi konusunda fikirler belirtilmiştir. Yükseköğretim finansmanının sadece kamu destekleri ile yönetilemeyeceği özel sektöre de pay düştüğü ve finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim Finansmanı, Kredi Yurtlar Kurumu, Finansman Kaynakları, Barınma Sorunları, Gelir Durumu

ABSTRACT

STUDENT OPINIONS ON HIGHER EDUCATION FINANCING IN TURKEY: AN EMPIRICAL STUDY

In Turkey, higher education financing affects the growth in demand for higher education and the benefits and costs associated with the education provided at universities. To address the resulting costs, various financing methods are used from both public and private sectors. The aim of this study is to analyze the current state of higher education financing in Turkey, examine financial models and resources, and evaluate the efficiency of these resources. Additionally, the effects of changes in financing structures on university performance are discussed.

Therefore, an online survey was conducted with 546 students from 100 different universities in Turkey. The survey included questions about the current status of KYK (Credit and Dormitories Institution) student loans, accommodation issues, financing approaches, and the role of banks. The responses were analyzed using variance analysis based on age groups and socioeconomic status. In addition to variance analysis, Chi-square analysis was performed to determine if there were differences in opinions between those who received KYK loans and those who did not, based on gender.

The results indicate that, generally, scholarships are inadequate, there is a need for flexibility in non-repayable scholarships, repayment should begin at a certain income level, repayable loans should be converted to non-repayable loans if necessary, academic performance should not be the sole criterion for evaluation, and improvements are needed in accommodation facilities. It was concluded that higher education financing cannot be managed solely through public support and that the private sector also has a role to play, emphasizing the need for diversification of financing sources.

Keywords: Higher Education Financing, Credit and Dormitories Institution, Financing Sources, Accommodation Issues, Income Status

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca sürekli desteklerini hissettiğim, tezimin her aşamasında benden eksik etmediği önerileri, görüşleri, akademik bilgi ve deneyimleriyle yanımda olan tez danışmanım Doç. Dr. Nihan ÖKSÜZ NARİNÇ'e, anket çalışmama katılım sağlayarak değerli görüşlerini benimle paylaşan tüm paydaşlara, bu zorlu sürecimde her daim desteklerini hissettiren kıymetli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi İsmail BALKAN ve Öğr. Gör. Gamze TAŞTEMEL'e teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak beni bu noktaya getiren sevgili babam Yılmaz Bakan ve annem Sevda Bakan'a bu çalışmayı ithaf ediyorum.

AYŞE BAKAN

Antalya, 2024

ÖNSÖZ

Yükseköğretim, ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasında büyük ölçüde önem arz etmektedir. Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarının mali sürdürülebilirliği ve etkin kaynak kullanımı, eğitim kalitesinin artırılması ve daha geniş öğrenci kitlelerine ulaşılması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye’de yükseköğretim finansmanı büyük ölçüde merkezi hükümet tarafından sağlanan kamu kaynaklarına dayanmaktadır. Artan öğrenci sayısı, genişleyen üniversite yapıları ve sürekli gelişen akademik ihtiyaçlar, mevcut finansman modellerinin gözden geçirilmesini ve alternatif finansman kaynaklarının araştırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Yükseköğretim, modern toplumların ilerlemesi ve bireylerin entelektüel ve mesleki gelişimleri açısından hayati öneme sahiptir. Ancak, bu kritik alandaki eğitim ve araştırma faaliyetlerinin sürdürülebilirliği, çoğunlukla finansman kaynaklarının etkin bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Yükseköğretim finansmanı, sadece eğitim kurumlarının bütçeleri üzerinde değil, aynı zamanda öğrencilerin erişim imkanları ve genel eğitim kalitesi üzerinde de derin etkiler yaratmaktadır.

Bu doğrultuda çalışma kapsamında yükseköğretim finansmanına yönelik hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kapsamlı olarak literatür taraması yapılmıştır. Mevcut veriler analiz edilerek farklı üniversitelerin farklı eğitim seviyesindeki paydaşların görüşleri alınmıştır. Süreç içerisinde, Türkiye’nin yükseköğretim sistemi ile ilgili çeşitli konuların incelemeleri yapılarak çalışmada yerini almıştır.

Bu tez, yükseköğretim finansmanının karmaşık doğasını anlamak ve bu alandaki mevcut sorunlara yönelik çözümler geliştirmek için bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların, hem akademik çevrede hem de politika yapıcılar arasında yükseköğretim finansmanına dair farkındalık yaratmasını ve yenilikçi çözümler geliştirilmesine zemin hazırlaması temmeni edilmiştir.

GİRİŞ

Yükseköğretim sistemi, son yıllarda hızla büyüyen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Öğrenci sayılarındaki artış ve yükseköğretim kurumların sayısındaki çoğalmalar yükseköğretim finansmanının sürdürülebilirliği ve etkinliği konusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarının finansal kaynaklarının nasıl yönetildiği, hangi kaynakların kullanıldığı ve bu kaynakların öğrencilere ve topluma nasıl yansıdığı önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modern çağın gerekliliklerine ayak uydurmak, ekonomik, sosyal ve siyasal arenalarda önde olmak, insan sermayelerini güçlendirmek isteyen ülkeler için yükseköğretim önem verilen bir eğitim basamağıdır. Kaynak eksikliği yaşanmadığı sürece yükseköğretim sisteminin zenginliği ve etkinliğiyle sağlanabilir. Yükseköğretim, toplum için kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca toplum ve devlet için hayati bir faktördür. Yükseköğretimin sunmuş olduğu avantajlar ve karşılaşmış olduğu talepler doğrultusunda finansal bakımdan da tıpkı toplum için olduğu gibi hayati bir önem arz etmektedir. Yükseköğretimin topluma sağladığı katkılar arasında teknolojik gelişmeler, devlet gelirlerindeki artış, ekonomik büyüme ve toplumun genel bilinç düzeyinin yükselmesi örnek verilirken, bireysel olarak da birçok katkısı olduğu göz önünde bulundurularak bunların başında gelir artışları ve istihdam olanaklarının varlığından söz edilebilir.

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte bilgiye olan ihtiyaç sürekli artmaktadır. Bu talep artışı yükseköğretime olan ilgiyi de beraberinde artırmış ve bu sebeple dünyanın hemen her yerinde yükseköğretim kurumları kurulmuş ve kurulmaya devam etmektedir. Fakat, yükseköğretim kurumları kuruluşlarından bu yana pek çok zorluklarla yüz yüze gelmişlerdir. Bu zorlukların başında finansman sorunu gelmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının karşılaştığı bu finansal zorluklar, küresel rekabetin ve bilgi ekonomisinin bir sonucudur. Artan öğrenci sayıları ve araştırma faaliyetlerinin genişlemesi, daha fazla mali kaynağa ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Ancak, kamu finansmanındaki kısıtlamalar ve diğer dışsal ekonomik baskılar, üniversitelerin bütçelerini daraltmaktadır. Bu durum, üniversitelerin sadece eğitim ve araştırma hedeflerine değil, aynı zamanda sürdürülebilirlikleri de olumsuz etkilenmektedir.

Finansman sorunları, üniversitelerin yeni finansman kaynakları arayışına yönelmesine neden olmuştur. Bu arayış, çeşitli stratejileri içerebilir. Özel sektör iş birlikleri, bağış kampanyaları, uluslararası öğrenci alımları ve patent gelirleri gibi farklı gelir kaynaklar yaratma çabaları bunların başında gelmektedir. Ancak, bu tür stratejilerin uygulanması da kendi içinde zorluklar ve riskler barındırmaktadır. Bu durumlar neticesinde yükseköğretim kurumları karşılaştıkları finansal sorunlardan dolayı hedeflerini gerçekleştirmekten ziyade kaynak arayışlarına yönelmek zorunda kalmaktadırlar.

Günümüz yükseköğretim finansmanında çoğunlukla kamu kaynakları, öğrenci burs ve kredileri, özel sektörün katkıları ve uluslararası fonlar gibi farklı kaynaklar kullanılır. Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının büyük bir kısmı devlet üniversitelerinden oluşmakta ve bu üniversiteler çoğunlukla merkezi kamu bütçelerinden finanse edilmektedir. Bu finansman kaynaklarının yetersizliği yükseköğretim kurumlarının temel misyonlarına odaklanmak yerine uzun vadede eğitim kalitesizliğine ve eğitimde olumsuzluklara sebep olmaktadır. Finansal sorunların çözülmesi için yükseköğretim kurumlarının mali sorunlarına kalıcı çözümler bulunması gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, Türkiye’deki yükseköğretim finansmanının mevcut durumunu analiz etmek, finansman modellerini ve kaynaklarını inceleyerek bu kaynakların etkinliğini değerlendirmektir. Ayrıca finansman yapılarındaki değişmelerin üniversitelerin performansı, eğitim kalitesi ve erişilebilirlik üzerindeki etkinliklerin tartışılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yüksek öğretimin finansmanına dair literatür taraması mevcut verilerin analizi ve farklı üniversitelerdeki farklı eğitim seviyesindeki yükseköğretim öğrencileri ile yapılan görüşmeler, tezin temel metodolojisini oluşturmuştur.

Bu çalışma toplam 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde yükseköğretim kavramının kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Bu çerçevede yükseköğretim kavramı, yükseköğretimin tanımı ve rolü, Dünya çapındaki tarihsel gelişimi buna bağlı olarak yükseköğretim finansmanında Bologna reformu, gelişmiş ülkelerde (Japonya, ABD, Fransa, Almanya ve İngiltere) yükseköğretim finansmanı, Türkiye’de yükseköğretimin tarihsel gelişimi, yükseköğretimde özerklik, yükseköğretimin hizmetleri, yükseköğretimin mal ve hizmet sınıflandırılmasındaki rolü ve yükseköğretimin faydaları ve maliyetleri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde yükseköğretim finansmanı işlenmiştir. Bölüm kapsamında yükseköğretim finansmanına ilişkin farklı teori ve çerçeveler tartışılmıştır. Ayrıca

Türkiye’de bulunan finansal uygulamalar, yükseköğretim kurumları, üniversiteler, Yükseköğretim finansmanında yapılandırma ve literatür taramasına yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde 100 farklı üniversitelerden 546 yükseköğretim öğrencisinin katılımı ile kantitatif araştırma yöntemlerinden biri olan anket yapılarak yükseköğretim finansmanındaki eksiklikler ve aksaklıklar analiz edilmiştir. Analiz kapsamında, elde edilen sonuçlar ile öneriler dikkate alınarak bir sonuç ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Çalışmanın ilk bölümünde, yükseköğretim hizmeti teorik bir bakış açısıyla incelenmektedir. Yükseköğretim hizmetinin teorik açıdan ele alınması, bu hizmetin kamusal mal ve hizmet sınıflandırması içindeki konumunu belirlerken, aynı zamanda hizmetin sağlayıcısının kim olacağını, hangi gruplara nasıl fayda sağlayacağını, sağlayacağı faydaların maliyet analizini ve bu hizmetin finansmanına hangi paydaşların ne derecede katkıda bulunduğunu açıklamaktadır.

Yükseköğretim sistemindeki özerklik mali açıdan ve bilimsel açıdan sınıflandırılarak bu bölümde açıklanmıştır. Geçmişten bugüne dünya çapında ve Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi ve geçiş aşamaları başta gelişmiş ülkelerde ve sonrasında Türkiye’de yaşananlar bölüm sonunda açıklanmıştır.

1.1 Yükseköğretim Kavramı

Yükseköğretimin yerini ve rolünü tanımlamak, bu hizmetin sunumunu ve finansmanını kimlerin üstlendiğini belirlemek açısından büyük bir öneme sahiptir. Başka bir önemli etken de yükseköğretim hizmetinin elde edilen faydalarını ve üstlenilen maliyetlerini niteliksel olarak değerlendiren bireysel ve toplumsal faydalar ile maliyetlerdir (Çiçekçisoğlu, 2016, s. 3). Birey için, yükseköğretimde geçirilen süre ve bu süre zarfında gerçekleştirilen faaliyetler bir tüketim olarak kabul edilirken, alınan yükseköğretim hizmeti uzun vadeli bir yatırım olarak hem bireyler hem de toplum tarafından önem arz etmektedir (Yakut Özek & Akbaşlı, 2021, s. 1051-1080).

Yükseköğretim, bir ulusun nitelikli insan kaynağı yetiştirme, bilgi üretme ve topluma hizmette temel bir rol oynar (Teker & Teker, 2014, s. 852). Bu rollerin etkili olarak belirlenmesinde, öğrenilen bilginin topluma en iyi şekilde aktarılabilme doğrultusunda mesleki olarak yetkinlik sağlar (Aydın, 2014, s. 5). Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri açısından da önem arz eden yükseköğretim gerek tarımsal gerek ticari gerekse sanayi açısından hizmet sağlayan ve faydalı bilgiler ile yön gösterici bir pusula işlevi görmektedir (Yamamoto, 2018, s. 136). İstihdam oranlarında ve yaşam koşullarında iyileştirmelerin yapılabilmesi için bu doğrultuda yeni ve güncel politikalar belirleyerek eğitim sistemine de katkılar sağlamaktadır (Erçetin, 2001, s. 75-86).

1.2 Yükseköğretimin Tanımı ve rolü

Yükseköğretim, her seviyede (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) eğitimi içeren bir eğitim seviyesini ifade eder. Bu eğitim seviyesinin temel amacı, bilimsel araştırma yapmak ve yüksek kaliteli bireylerin yetiştirilmesini desteklemektir (Memduhoğlu , 2008, s. 545-559).

Yükseköğretim genellikle "bilimsel bilgiyi koruyan, ilerleten, paylaşan ve bu amacı gerçekleştirmek için eğitim faaliyetleri yanı sıra bilimsel araştırmaların yürütüldüğü üniversiteler ve bunlara bağlı kuruluşların tümü" şeklinde tanımlanır (Gül & Gül, 2014, s. 51-66). Yükseköğretim Kanunu'nun 3. Maddesi daha teknik bir dilde yükseköğretimi şu şekilde tanımlar: "Milli eğitim sistemi içinde, en az dört yarıyılı içeren her seviyedeki eğitim ve öğretimi ifade eder." Yükseköğretimde kullanılan eğitim yöntemleri; örgün, uzaktan, harici ve yaygın eğitim olmak üzere dört ana kategoriye ayrılır (Kılıç, 1999, s. 209-308).

Yükseköğretim, bir ülkenin ilerlemesi ve gelişmesi için gereken bilginin oluşturulduğu ve insan kaynaklarının yetiştirildiği önemli kuruluşların çatısıdır. Ek olarak yükseköğretim, evrensel olarak her toplumda genç nesillere kültürel değerlerin aktarıldığı, bilimsel araştırma faaliyetleri sonucunda yeni bilgilerin üretildiği ve bu bilgilerin yayılmasının insanlığın hizmetine sunulduğu önemli işlevlere ve sorumluluklara sahiptir. Yükseköğretim, toplumsal değişimin öncüsü olan örgütlerin temaları arasında yer alır ve ekonomi, teknoloji ve sosyal alanlarda yaptıkları çalışmalarda toplumu etkileyen bir konu bütünüdür (Gedikoğlu, 2013, s. 179-183).

Geçmişte yükseköğretim geleneksel yapıları koruyarak, toplumsal değişimde önemli bir rol oynadı. Ancak son dönemde, çoğu kez hükümetlerin ve dışsal etkenlerin baskısı altında, yükseköğretim kapsamında olan kurumlar çevrelerindeki toplumsal değişime ayak uydurmak zorunda kaldılar. Bu değişim, özellikle yükseköğretimin işlevinde belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Artık ulusal ekonomiye ve yaşam boyu öğrenmeye daha uygun yöntemlerle eğitim sunma sorumluluğu yükseköğretim kapsamındaki kurumlara yüklenmiştir (Elton, 1999, s. 207-225).

1.3 Yükseköğretiminin Dünya’da Tarihsel Gelişimi

Yükseköğretimi kapsayan kurumlar, başta Batı Avrupa’da olmak üzere yüzyıllar önce bir katedral okulu olarak gündemde yerini alan zaman içinde büyüyerek çeşitli dönüşümler geçirerek günümüzde geniş bir alana yayılan önemli kurumlar haline gelmiştir. Özellikle Üniversitelerin 900 yıllık tarihçesindeki bu gelişim, tarihsel olarak üç farklı üniversite yapısının ortaya çıkışı ve birbirine dönüşümü ile açıklanabilir. Bu üç aşama; Orta çağ Kilise Merkezli

Üniversitesi, Ulus Devletler Dönemi Üniversitesi ve Bilgi Toplumu Üniversitesi olarak sınıflandırılabilir (Türel, 2004, s. 23-52).

Bu sınıflandırmalarda geçen kurumlar, öğretim programları aracılığıyla bilimsel, siyasi ve teolojik bilgilerin aktarıldığı kurumları incelemektedir. Bologna ve Paris üniversitelerinde, 16. yüzyılda, hem dinsel işleyişleri temsil eden Papalık Devleti'nin hem de sivil olarak yapılan işleyişleri temsil etmekte kutsal olarak bilinen Roma hükümdarlığının etkisi uzun süre hissedilmiştir. Ancak 16. yüzyıldan itibaren kilisenin etkisi azalmış, devletin etkisi artmıştır (Türel, 2004, s. 23-52).

Eğitim programları, artık sadece ruhban sınıfını değil, aynı zamanda kamu yöneticilerini yetiştirmeyi amaçlayacak şekilde düzenlenmiştir. 17. yüzyılda, üniversite eğitimi neredeyse soyluların ve varlıklı ailelerin çocuklarının faydalanabileceği bir eğitim ortamı oluşturmuştu. Ancak, üniversitelerin toplumun her yöresine ulaşmasının amaçlanması ve bireylerin yeteneklerine dayalı olarak toplum içinde yükselmelerine olanak tanınması felsefi olarak 19. yüzyılın başlarında temellendirilmiştir (Gürüz, 2003).

Üniversite yönetiminin kurumsal bir yapı kazanmasının temelini Wilhelm von Humboldt'un (1767–1835) düşünceleri oluşturur. Kurduğu üniversite sisteminde araştırma ve öğretimin birleştiği ilkenin günümüz üniversitelerini kalıcı bir şekilde etkilediği ifade edilmektedir. Humboldt'un modeli, kusursuz ve devrimci olarak kabul edilse de bazı ilkeleri ütöpik bulunmuş ve bu nedenle tam anlamıyla hiçbir ülkede uygulanmamıştır (Kıcıroğlu & Komşuoğlu, 2022, s. 1-29).

20. yüzyılın ilk yarısında Humboldt tipi üniversite sistemi yeniden ele alınmış ve üniversite anlayışı yeniden şekillendirilmeye çalışılmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında Alman üniversiteleri bilimsel liderliklerini Amerikan üniversitelere devretmiştir. Yeni üniversite modeli, klasik akademik yaşamın yanı sıra Humboldt modeli, Land Grant Üniversiteleri ve teknik okulların bir sentezi olarak tanımlanmıştır. Bu dönemde üniversiteler artık bilgi üretmekten çok eyleme odaklı hale gelmiştir (Wertz, 1993)

1.3.1 Yükseköğretimde Bologna Reformu

20. yüzyılın başlarında küreselleşme etkisi yükseköğretim kurumları üzerindeki olumsuzlukları artırınca Avrupa'daki ülke yöneticileri oluşan bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için Avrupa da bulunan 29 ülkenin katılım sağlamasıyla bir "yükseköğretim alanı" oluşturmak amaçlanmıştır (Akman, 2010, s. 56-70). 19 Haziran 1990 yılında katılım sağlayan

bu 29 ülkenin başkanlarının onayıyla İtalya’da bulunan Bologna şehrinde Bologna bildirgesi imzalanarak resmi olarak yürürlüğe girmiştir. (Yeldoğan, 2023, s. 8-10).

Bologna sürecinin temel siyasal ve ekonomik hedefi, küresel ölçekte birleşen ve genişleyen Avrupa Birliği'nin, sürdürülebilir ekonomik kalkınma yeteneği aracılığıyla ülke halkına daha iyi iş imkanları, hayat kalitesi ve sosyal birliktelik sunarak dünyadaki rekabetçi ve güçlü bilgi tabanlı ekonomik güç olma vizyonunu gerçekleştirmektir (Nohutçu, 2006, s. 61). Bu reform süreci Avrupa ülkelerinin arasındaki eğitim rekabetini artırarak okur seviyesini daha üst sınırlara taşımak ve eğitim kalitesinde yüksek standartlarda iyileştirmeler yapmaktır (Woldegiorgis, Goujon, & Jonck, 2015).

Başka bir tanımla Bologna süreci Magna Charta Üniversitesi’nde Sorbonne ortaklığı ile temelleri atılmış 1998’den günümüze uzanan (AYA) Avrupa Yükseköğretim Alanı reformlar serisidir (Yanlı, 2017, s. 143-154). Diğer adıyla yükseköğrenim sistemi reformu olarak bilinen Bologna süreci başka ülkelerden gelenlere de bir takım bilimsel, sanatsal ve felsefi eğitimlerin verilmesini sağlamıştır. Bu eğitim sonrası ülkesine dönenler öğrendikleri bilgilerle oradaki geri kalan yükseköğretim öğrencilerine belli seminerler ve konferanslar düzenleyerek öğrendiklerini aktarmışlardır. Bu sayede Avrupa bilimi kalite standartlarını artırarak geleceğe ışık saçmıştır (Caddick, 2008, s. 18-21).

İlk etapta 29 ülkenin aktif rol aldığı Bologna reform sürecinde daha sonraki yıllarda aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 16 ülke daha eklenerek toplam 45 ülke ile süreç devam etmektedir. İçerisinde bulunan ülkelere ek bir de Avrupa Konseyi, Avrupa Yükseköğretim Kurumlar Birliği(EURASHE), Avrupa Öğrencileri Ulusal Birlikleri(ESIB) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu(UNESCO) gibi kurumlar da yer almaktadır (Arslan & Bahadır, 2007, s. 225-226).

Türkiye, 2001 yılında başlattığı Bologna süreciyle ilgili uygulamalarda, başlangıçta aşamalı eğitim sistemi ve öğrenci değişimi konularında önemli gelişmelere imza atmıştır (Arslan & Bahadır, 2007, s. 222-229). Bu süreçte Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Ulusal Ajans ve Bologna uzmanları tarafından desteklenerek, yeterlikler kapsamında, kalite standartlarına odaklanan, AKTS(Avrupa Kredi Transfer Sistemi) uygulamalarını içeren ve öğrenme kazanımlarını vurgulayan bilgilendirmelerle sürecin kabul görmesi için önemli çabalar sarf edilmiştir. Geçen zaman içinde, YÖK’ün liderliğinde, ulusal düzeyde gerçekleştirilen bu çabalar, Bologna sürecinin Türkiye’de etkili bir şekilde uygulanmasına katkı sağlamıştır (Elmas, 2012, s. 138-139).

1.4 Gelişmiş Ülkelerde Yükseköğretim

Uluslararası yükseköğretim, geniş ve çeşitli unsurlara sahiptir. Özellikle Kanada, ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık gibi konuşma dili İngilizce olan önemli ülkelerde yükseköğretim pazarı küresel bir fenomene dönüşmüştür. (Brown & Oplatka, 2006, s. 316-338).

Uluslararası yükseköğretim eğitim sistemi oluşumu her açıdan en iyi seviyededir özellikle Malezya ve Singapur gibi ülkelerdeki yabancı öğrenci kabulü uluslararası bir başarı sağlama yolu belirtmiştir ve bu ülkeler beraberinde birçok ülkeyi de uluslararası öğrenci kabulüne yönlendirmiştir. Özellikle Amerika'nın önemli akreditasyon sistemi birçok ülke eğitim sistemine uyarlanması deneyimleri olumlu sonuçlar doğurmuştur (Altbach, 2002, s. 28).

Uluslararası yükseköğretim sistemlerinde kamu üniversitelerine kayıt kolay olmamakla birlikte öğrenciler rekabet halindedir. Demografik sebeplerden dolayı sayıların azalması uluslararası ülkelerde de yükseköğretim finansman sorununu beraberinde getirmektedir. Bu sebeplerden dolayı belli başlı ülkelerin birleşimi ile ortaya konulan Avrupa yükseköğretim alanı (Amerika Bologna Bildirgesi) ile geçmişten günümüze önemli gelişmeler kaydedilmiştir (Simões & Soares, 2010, s. 371-389).

Dünyadaki diğer ülkelerde de kendi eğitim sistemleri doğrultusunda birer eğitim finansmanı politikası oluşturmuştur. Her ülke çoğunlukla öz kaynaklarını kullanmakta olup diğer ülkeler ile bir alışveriş içinde değildir. Kamuda bulunan yükseköğretim sistemine aile katkılarının da dahil olduğu sistemler Türkiye'de görülmemektedir. Uluslararası birçok ülkede yükseköğretim finansmanı genellikle yerel ve merkezi yönetimlerce karşılanmaktadır (Güvence, 2008, s. 36-73). Seçilen bazı ülkelerin yükseköğretim finansman politikaları aşağıda açıklanmıştır.

1.4.1. Japonya

Japonya'daki yüksek öğretim kurumları asırlardır devlet kontrolünde kamu kurumları olarak faaliyet göstermektedir. (Özek & Akbaşlı, 2021, s. 1051-1080). Yıllardır varlığını sürdürmekte olan Japonya yüksek öğretim eğitim sistemi 618 yükseköğretim kurumundan oluşmaktadır. Bunların 86'sı ulusal, 75'i kamu ve 457'si özel kurumlardır (Doyon, 2001, s. 443-470). Aktif halde bulunan tüm yükseköğretim kurumları, Japonya Milli Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı(MEXT) tarafından denetlenmektedir. Ulusal yükseköğretim kurumları, hükümet, yerel ve özel kuruluşlar tarafından doğrudan kurulabilir, ancak bu kuruluşların Bakanlık tarafından onaylanması gerekmektedir (Teichler, 1997, s. 275-298).

Japonya yükseköğretim sisteminin temel hedefi; istihdam olanaklarını arttırmak, toplum için önem arz eden bireyler yetiştirmek ve ülke yararına oluşabilecek bilimsel sorunlara çözüm üretebilmektir (Tösten & Ekinci, 2012, s. 1185-1196). Özellikle son yıllarda lise mezunlarının %76'sı, özel uzmanlık sağlayan kolejleri de içeren yükseköğretim kurumlarına yönelirken, %24'ü ise dört yıl süren diploma programları sunan eğitim kurumlarını tercih etmektedir. Bu oran, dünya genelinde en yüksek katılım oranlarından birini temsil etmektedir (Aoki, 2010, s. 986-990).

Ulusal, kamu ve özel üniversite kategorilerine ayrılmış olan Japonya yüksek öğretim eğitim sistemi öğrenim ücretleri 1970'lerden 2000'li yıllara kadar sabit kalsa da 2000'li yıllardan sonra varlık balonlarının patlak vermesi ile öğrenim ücretleri önemli derecede artmıştır. (Armstrong, Dearden, Kobayashi, & Nagase, 2019, s. 120-134)

Kamu destekleri ile şirketlerin sağladığı bağışlar, öğrenci harçları ve diğer gelirler, Japonya üniversite hastanelerinden edinilen kazançlar, özel hediyeler ve bağışlar gibi çeşitli gelir kaynaklarına sahip olan kurumlar genellikle Japon yükseköğretim öğrencilerine eğitim desteği sunmaktadır (Durdu, 2017, s. 71-72). Japonya'da öğrenci yardımları genellikle kredilerle ve bu kredilerde sunulan avantajlarla desteklenmektedir. 2012 yılında MEXT yükseköğretim öğrencileri için burs kredileri programını oluşturarak gelir şartlarına bağlı geri ödeme politikası ve faizsiz burs kredi imkânı başlatmıştır (Özvar, 2020, s. 82-83).

1.4.2. Fransa

Fransa, günümüz dünyasında Bologna Süreci'ni başlatan ülkelerden biridir ve yüksek öğretimdeki ulusal eğitimde önemli bir rol oynamaktadır. Avrupa kültürünün referans modeli olarak kabul edilen Fransa, modern yüksek öğretim sistemi ile dünya genelinde, Ukrayna dahil birçok ülkede en çekici ve gelişmiş sistemlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Durdas, 2019, s. 57-65).

1980'lerin ortalarından itibaren süregelen bir evrimle, Fransız yüksek öğretim sistemi son zamanlarda hızlanmış bir reform sürecine girmiştir ve özellikle 1980'lerden sonra yükseköğretim kurumları eğitim sistemine daha fazla dinamikler ekleyerek büyük gelişmelere imza atmıştır (Dobbins, 2012, s. 134-159). Tüm bu dinamikler doğrultusunda Fransa yüksek öğretim sistemi öğrenim gören öğrenci kitlelerini kademeli ve en iyi şekilde gerekli tüm bilgilerle mezun ederek kendilerine uygun bir meslek seçmeyi ve ülke yararına çalışan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Orkun, Bayırlı, & Bayırlı, 2019, s. 1-20).

Fransa da yüksek öğretim eğitim sistemi için oluşturulmuş farklı bir kurum bulunmamaktadır yüksek öğretim eğitim sistemi de MEB'e bağlıdır (Kalkanlı, 2009) Fransa'da, çoğu kamu yükseköğretim kurumu bütçe planlamasında girdi temelli bir finansman sistemini benimsemekte olup, öğrenci sayısının belirlenmesindeki tahsilatların %60'lık bir oranını kapsamaktadır. Ayrıca, araştırmacıların ve öğretim üyelerinin yayınları da bütçe oluşturulurken %20'lik bir etkiye sahiptir (Altundemir & Göksu, 2016, s. 17-29).

Fransa'da harç ücretlerinin belirlenmesinde, finansal ve performans kriterlerinin bir kombinasyonu söz konusudur (Aydın, 2014, s. 58). Öğrenci harçlarının tutarı merkezi hükümet tarafından belirlenmekte olup, bu harçlar sadece yönetim maliyetlerini içermektedir. 20 yaşını aşan öğrenciler, sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarını kendileri karşılamakla yükümlüdürler (Altundemir & Göksu, 2016, s. 18). Fransa'daki yüksek öğretim kurumlarında yükseköğrenim bir kamu hizmeti olarak değerlendirildiği için öğrencilerden katkı payı talep edilmemektedir. (YÖK, Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, 2007).

Fransa da bulunan devlet üniversiteleri yükseköğrenim ücretlerini diğer ülkelere kıyasla daha düşük tutmaktadır. Bunun beraberinde çeşitli burslar ve finansal yardım programları mevcuttur. Burslar sosyal durum ve akademik başarı gibi kriterler göz önüne alınarak pay edilir. Ulusal Burs ve Konut Yardımı (CNOUS) gibi kurumlar, öğrencilere destek sağlar. Yüksek öğrenim gören öğrenci kitlesine düşük faizli krediler verilmektedir. Verilen bu krediler ile alınan eğitim maliyetlerinin finanse edilmesi sağlanır (Chevaillier & Eicher , 2011, s. 203-216).

1.4.3. ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), yükseköğrenimin temelleri, on yedinci yüzyılın başlarında atılmıştır. ABD Eğitim Bakanlığı'na göre, Mayıs 2014 itibarıyla ABD genelinde toplam 4.726 akademik derece veren kurum bulunmaktadır. ABD'deki kolej ve üniversiteleri hedefleri açısından farklılık göstermektedir. Bunlar arasında toplum kolejleri, liberal sanat kolejleri ve üniversiteleri bulunmaktadır (Cooley, 2015, s. 673-681).

ABD'deki yüksek öğrenim gören öğrencilerin %80'den fazlası devlet üniversitelerinde öğrenim görmektedir (Jenny & Arbak, 2004, s. 1-6). ABD üniversiteleri özerktir ve iç yönetim ile öğrenci harçları gibi konularda devlet kontrolü bulunmamaktadır. Bu üniversiteler, özel-özerk bir anlayışa sahiptir ve harçlarını kendileri belirlemektedir. (Çakmak, 2012).

ABD'de öğrenim ücretlerinin yüksek olması nedeniyle kurumlar ve bazı vakıflar devletin sunduğu finansal desteklere ek olarak yardım politikaları oluşturmuşlardır. ABD'de

özellikle yüksek öğrenim ücreti talep eden özel yükseköğretim kurumları, en başarılı öğrencilere ulaşabilmek amacıyla özel öğrenci yardım sistemleri geliştirmişlerdir (Chevaillier & Eicher , 2011, s. 203-215).

ABD’de yükseköğretim finansmanında devletin ve özel kesimin payları kıyaslandığında özel kesimin payı ağırlıktadır (Göksu & Göksu, 2015, s. 299-305). ABD yükseköğretim kurumlarının finansmanı, öğrenci harçları, federal hükümetten, eyalet yönetimlerinden ve yerel yönetimlerden gelen kaynaklar, vakıf gelirleri, satış ve hizmet gelirleri ile finansal yardımları da içermektedir (Wolanin, 2000, s. 9).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yükseköğretim öğrencilerinin maddi gelir durumları fark etmeksizin devlet fonlarından yükseköğretim öğrencilerine krediler verilebilmektedir. Bu kredilerin geri ödenme süreci öğrenci mezun olup belli bir gelir seviyesine ulaştıktan sonra başlatılmaktadır (Fidan, 2022, s. 1-20) . Aynı zamanda federal hükümet tarafından Sübvansiyonlu Krediler ve PLUS krediler de verilmektedir. Sübvansiyonlu krediler lisans öğrencilerine uygun görüldüğü taktirde verilen kredilerdir PLUS krediler ise lisansüstü öğrencilere ve ailesiyle birlikte yaşayan, ailelerine bağımlı olan öğrencilerin ailelerine verilen kredilerdir. (Özvar, 2020, s. 78).

1.4.4. İngiltere

1992 öncesinde İngiltere’de bulunan yükseköğretim eğitim sisteminin bir tarafını üniversiteler bir tarafını da politeknik okulların oluşturduğu ikili bir yapı bulunmaktadır. Ancak bu ayrım 1992 yılında yükseköğrenimin üniversiteler çatısı altında birleştirilmiştir (Karacaoğlu & Çabuk , 2002, s. 155-156). Bununla birlikte 1992 yılından itibaren yüksek öğretim kurumlarında yükseköğrenim gören öğrencilerin tüm bilgileri ayrım yapılmaksızın bireysel öğrenci kayıtlarının tamamlayıcıları olarak Yüksek Öğrenim İstatistik Kurumu(HESA) tarafından kayıt altına alınmaktadır. (Bennell, 2019, s. 29-40).

Son yıllarda, İngiltere’de Yüksek Öğretim (HE) Sistemi önemli ölçüde genişlemiştir; 1960’lı yıllarda 400 yüz bin olan öğrenci sayısı, yeni yüzyılın başında 2 milyona ulaşmıştır. 1960’ların başında her on altı kişiden biri yüksek öğrenimine devam ederken, bugün bu oran üçte birine ulaşmıştır. Ayrıca söz konusu orandaki artış devam etmektedir (Blanden & Machin, 2013, s. 578-588).

İngiltere’de bulunan yüksek öğrenim, ABD’deki yüksek öğrenim sektörü ile benzerlik gösterse de birçok açıdan farklılık taşımaktadır. İngiltere’deki yüksek öğrenimde öğrenim ücreti alınmaması dışında, sektör genellikle hükümet tarafından öğrenci kredilerine dayalı bir

pazar olarak görülmektedir. Bu durum yüksek öğrenim kurumlarının öğrencilere müşteri odaklı hizmet sunma beklentisini beraberinde getirmektedir (Marginson, 2017, s. 26-36).

İngiltere'deki üniversiteler arasında tutarlı bir finansman sistemine sahip olunmamıştır. (McCann, Hutchison, & Adair, 2019, s. 97-130). 1998 öncesine kadar, genellikle devlet tarafından finanse edilen yüksek öğretim kurumları, 2003'teki 'mali açık' ile ilgili tahminlere göre yılda yaklaşık 3 milyar £ civarında değişen ek yatırıma ihtiyaç duymuştur. Bu mali açığın bir sonucu olarak üniversiteler, hükümet dışından ek kaynaklara yönelmiş ve özel sermayelerini artırarak 'finansman açığını' kapatmaya çalışmışlardır (McCann, Hutchison, & Adair, 2019, s. 97-130).

Öğrenci sayısındaki artışlar öğrenim ücretlerini ve hibeleri de beraberinde artırmıştır. Lisans mezunu olan bir öğrencinin yüksek miktarlarda kredi borcu bulunmaktadır (McCloud & Bann, 2019). İngiltere'de eğitim hibeleri İngiltere Yüksek Öğrenim Finansman Konseyi (HEFCE) adlı devlet kurumu tarafından tahsis edilir ve ödenir. HEFCE tarafından yönetilen fonlardan destek almayan üniversiteler Buckingham ve Law Üniversitesi'dir. Öğrenci kredileri, gelir durumuna bağlı olarak öğrenci Kredi Şirketi (SLC) aracılığıyla işlenir ve her bir okunan program için alınabilecek kredi miktarı değişebilir (Hauptman, 2007, s. 83-106).

1.4.5. Almanya

Almanya yüksek öğretim eğitim sistemindeki finansman ihtiyacı ağırlıklı olarak devlet kaynaklarından karşılanmaktadır. Üç yüz seksen'den fazla üniversite ile Almanya yükseköğretim kurumları dünyadaki en iyi üniversiteler arasındadır (Ağdemir, 2020, s. 457-486).

Almanya, federal bir cumhuriyet yapısına sahiptir. Yükseköğretim sistemiyle ilgili temel finansman ve denetim görevleri, eyalet düzeyinde giderek daha önemli hale gelmekte ve federal hükümetle olan ilişkiler kapsamında sürdürülmektedir (Teichler, 2006, s. 447-461). Başka bir deyişle, yükseköğretim finansmanında federal hükümet ve eyaletler etkili bir rol oynamaktadır. Ayrıca, 2004 yılından bu yana performansa dayalı finansman anlayışı uygulanmaya başlanmış ve üniversiteler bütçe kazanma konusunda rekabet avantajı elde etmiştir (Özvar, 2020, s. 75).

Almanya'da, yükseköğretim sistemi Lander adı verilen eyaletler tarafından yönetilmektedir. Pratikte, hemen hemen tüm eyaletler performansa dayalı finansman mekanizmalarını benimsemektedir (Göksu, 2017). Ancak federal kurumların farklı yükseköğretim yasa düzenlemelerine sahip olması, ülke içinde yer değiştirmeler söz konusu

olduğunda sorunlar ortaya çıkarsa da Lander sistemi düzenli olarak işlemektedir (Ağdemir, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya’da Yükseköğretimin Gelişimi ve Finansmanı: Anarko Liberalizm ve Ordo-Liberalizm Çerçevesinde Bir Karşılaştırma, 2020, s. 457-486).

Almanya yüksek öğretim finansman sistemi federal hükümet tarafından finanse edilmektedir. Yüksek öğretim bütçesi farklı unsurlardan oluşur ve üniversitelerdeki öğrenci sayıları, bütçenin belirlenmesinde kritik bir faktördür (Aydın, 2014, s. 54-56). Öğrencilerin harçları Lander tarafından belirlenmektedir. Bu harçlar öğrencilerin mali yükümlülüğüdür. Ayrıca, öğrencilere yönelik kredi programları da mevcuttur. Söz konusu krediler için mezuniyet sonrasında gelire bağlı olarak geri ödemeler başlamaktadır (Altundemir & Göksu, 2016, s. 24).

Federal hükümet yardımı öncelikle üniversitelerin uluslararası ilişkilerine ve projelerine yönlendirilmektedir. Üniversitelerin diğer harcamaları ise genellikle özel gelir kaynaklarıyla (harçlar, vakıflar vb.) karşılanmaktadır. Üniversitelerin bütçeleri yılda bir kez eyalet parlamentoları tarafından belirlenmekte ve genel eyalet bütçeleri içinde yer almaktadır. (Kılıç, 1999, s. 224).

Almanya'da üniversite düzeyinde eğitim gören hiçbir öğrenciden yerli ya da yabancı fark etmeksizin kayıt ücreti, dönem parası veya sınav ücreti gibi masraflar talep edilmemektedir. Ancak öğrenciler, kurumun sosyal tesislerinden yararlanmak için sembolik bir katılım ücreti ödemektedir. Ayrıca, eğer kurum öğrenciler tarafından yönetilen birimlere sahipse, bu birimlerin faaliyetlerine katkıda bulunma sorumluluğu da öğrencilere düşmektedir (Karataş S. , 2007).

1.5 Yükseköğretimin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Platon'un Akademisi'ne kadar uzanan yükseköğretimin kökenleri, M.Ö. 4. yüzyıla dayandığı gibi, Türkiye tarihinde de yükseköğretim 11. yüzyılda Selçuklular tarafından kurulan medreselere kadar izlenebilir. Anadolu'da ise ilk Osmanlı medresesi 14. yüzyılın başlarında Orhan Bey tarafından İznik'te kurulmuştur. Batı dünyasında ise laik esaslı eğitimi esas görüp eğitimi sürekli kılan ilk yükseköğretim kurumları 11. ve 12. yüzyıllarda inşa edilmiştir (Karataş, 2006).

Avrupa’da ilk olarak 11. yüzyılın son zamanlarına doğru Bologna Üniversitesi kurulmuş, ardından Paris, Oxford ve Cambridge Üniversiteleri inşa edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, 15. ve 16. yüzyıllarda, Fatih ve Süleymaniye Medreseleri gibi kurumlarla dönemin ilerisinde bir bilim ve eğitim anlayışı geliştirmiştir. Osmanlı’nın gerileme ve çöküş süreçlerinde, bilim ve eğitim alanları doğa bilimlerinden ve araştırmadan uzaklaşarak,

dogmatizmin ve skolastik düşüncenin egemen olduğu bir sistem oluşturulmuştur. 18. yüzyılın başlarından itibaren, Batı'dan ilham alınarak modernleşme süreci başlatılmıştır (Gül & Gül, 2014, s. 51-66).

1933 yılında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan on yıl sonra, Cumhuriyet döneminin ilk üniversitesi kuruldu. Bu önemli adım, 31 Mayıs 1933 tarihinde kabul edilen ve 1 Haziran 1933'te yürürlüğe giren 2252 Sayılı, 14 Maddelik bir kanun ile gerçekleştirildi. Bu kanunla, Osmanlı döneminde "Darülfünun" olarak bilinen İstanbul Darülfünunu, 31 Temmuz 1933 tarihinden itibaren ortadan kaldırıldı. Ayrıca, Maarif Vekilliği, 1 Ağustos 1933'ten sonra İstanbul'da yeni bir eğitim kurumu kurmakla görevlendirildi. Bu yeni kurum ise "İstanbul Üniversitesi" adını aldı (Günay & Günay, 2011, s. 1-22).

Yükseköğretim kurumlarının özelleştirilip resmi olarak üniversite adını alması 1933 yılında ortaya çıkan bir hukuksal değişim ile mümkün kılınmıştır. Bu dönemde yükseköğretim kurumları özerk değildi. Özerklik, bir grup veya organizasyonun, kendi oluşturduğu iç kurallarına dayalı olarak bağımsızca yönetim hakkıdır. 1946 tarihinde çıkarılmış olan 4936 sayılı anayasa maddesinde yer alan Üniversiteler Kanunu, yükseköğretimde aktif işleyen sisteme köklü ve önem arz eden bir değişiklik getirmiştir. Bu kanunla üniversitelere bilimsel ve idari anlamda daha fazla özerklik sağlanmıştır (Gölbek, Türkiye'de Adalet İlkesi Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Kim Faydalaniyor? Kim Ödüyor?, 2011, s. 149-176). Aynı yıl, 115 sayılı kanunla 4936 sayılı kanunun 40. maddesinde değişiklikler yapılmış ve üç geçici madde eklenmiştir. Bu değişikliklerle özerklik ilkesi geniş bir tanımlamayla anayasada yer almış, bilimsel ve idari özerkliğe yeni bir biçim verilmiştir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı'nın üniversitelerin başında bulunma yetkisi kaldırılmış ve bu yetkiler Üniversiteler Arası Kurula devredilmiştir. Bu şekilde bir süre devam eden yükseköğretim sistemi yeni gelen yasalar ve değişiklikler ile 2547 sayılı anayasa kanunu çerçevesinde yükseköğretim kurumları, YÖK'e bağlanmıştır (Balyer & Gündüz, 2011, s. 69-84).

1939'da yaşanan II. Dünya Savaşı'na kadar mükemmeliyetçiliğini koruyan yükseköğretim finansmanı 1950'den sonra kitlesel yapı finansmanına evrilmiştir. Bu durum yükseköğretim finansmanına yeni gelişmeler katarak yeni sınıflandırılmaların ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Herbst, 2007, s. 10). Üst düzey, yaygın ve genel yükseköğretim sınıflandırması bunlardan en önemlisidir. Bu sınıflandırma Berkeley ve Berkeley Yüksek Öğrenim Araştırmaları Merkezi'nde geliştirilmiş ve uluslararası alanda etkili olmuştur. Martin Trow'un katkılarıyla, okullaşma oranlarına göre şu şekilde sınıflandırılır: %0-15 arası üst

düzey, %16-50 arası yaygın ve %50 ve üzeri genel yükseköğretim sistemi olarak kabul edilir (Gürbüz, 2003, s. 156).

Bu dönemlerde yükseköğretimin kitlesel olarak yaygınlaşmasının temel nedeni, savaş sonrası ülkelerin ekonomik büyüme ve rekabetçilik açısından eğitilmiş işgücüne olan ihtiyaçlarıdır. Bu ihtiyaç, yükseköğretimin elit karakterinden uzaklaşarak yeni bir kimlik kazanmasının önemi ortaya çıkarmıştır (Giannakis & Bullivant, 2015, s. 630-648).

Türkiye'de bulunan yükseköğretim kurumlarının var oluşunun tarihsel evrimi incelendiğinde, Almanya'nın ve ABD'nin etkileri önem arz etmektedir. Bu etkiler, "Humboldt modeli" ve "girişimci üniversite modeli" olarak adlandırılan kavramları yansıtmaktadır. "Humboldt modelinin bazı özellikleri, 1933 üniversite reformu sonrasında benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu modeli çerçeveleyen yasalar 4936 ve 1750 sayılı yasalardır (Widmann, 2000).

Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının benimsediği sistemlerin, ABD'deki şirketlere benzer bir yapıda işlev görmeleri ve yönetilme fikirlerini savunan kesimler, yükseköğretim kurumları için yapılan reformların ana hedefleri olarak ABD'de bulunan özel girişimi öne çıkarmışlardır. Bu yaklaşımda, kamu müdahalelerini kaynak edinme, bazı düşünceleri kısıtlama ve gerek görüldüğü takdirde özleştirilmeyi kısıtlayan Amerikan modelinden alınan örnekler Türkiye koşullarına uyarlanarak Türkiye yükseköğretim kurumlarına yansıtılması hedef alınmıştır (Aydın, 2014).

Bahsedilen bu özellikler genel anlamda devlet üniversiteleri için geçerli olurken vakıf üniversiteleri de bu durumlardan pay edinmektedir. Geçmişten bugüne devlet üniversiteleri gibi vakıf üniversiteleri de devlet tarafından desteklenmektedir. Bu destekler doğrudan devlet tarafından yapılmasa da öğrencilere verilen burs ve kredilerle dolaylı destekler bulunmaktadır. Bu desteklere ek öğrenci katkıları, bağışlar ve sponsorluklar da finansman kaynağı sağlamaktadır (Çelik, 2015, s. 2-11).

1.6 Yükseköğretim Sisteminde Özerklik

Yükseköğretim kurumları içerisindeki özerklik kavramı, yükseköğretim kurumlarının kendi bünyelerinde bulunan iç işleyişlerini belirleme ve yönetme konusunda bağımsızlık ve özgürlüğe sahip olmaları anlamına gelir (Çelik & Gür, Yükseköğretim Sistemlerinin Yönetimi ve Üniversite Özerkliği: Küresel Eğilimler ve Türkiye Örneği, 2014, s. 18-27) . Üniversite özerkliği, üniversitenin kendi içinde kimlerin eğitim alacağı, kimlerin öğretim yapacağı, hangi konuların öğretileceği, hangi araştırmaların yapılacağı ve mezun olacak öğrencilerin belirlenmesi gibi konuları kendisinin belirlemesi gibi kavramları içermektedir (Erdem, 2006, s.

300-314). Türkiye'de bulunan yükseköğretim kurumları, özerkliklerini 1982 Anayasası ile kazanmıştır.

Üniversiteler, bilim ve öğretim faaliyetlerini bağımsız bir şekilde yürütmek, akademik programları tasarlamak ve uygulamak, öğretim üyelerini atamak ve görevden almak gibi konularda özerklik haklarına sahiptir (Çelik, 2020, s. 511-541). Üniversitelerin özerklik hakları, akademik özgürlüklerini korumayı amaçlar. Bu, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin düşünce özgürlüğünü sınırlamadan araştırma yapma, öğretme ve bilgi üretme özgürlüğünü içerir (Yavuz, 2012, s. 1-5).

Yükseköğretimdeki özerklik ilkesi, akademik özgürlüğü ve bilimsel araştırma özgürlüğünü korumayı amaçlar ve üniversitelerin kendi eğitim ve araştırma hedeflerini belirleme yetkisi sağlar. Ancak, bu özerklik bazen tartışmalı bir konu olabilir. Çünkü bazı kesimler üniversitelerin daha fazla denetime tabi olması gerektiğini savunurken, diğerleri ise üniversitelerin bağımsızlığının korunması gerektiğini düşünmektedir. (Bingöl, 2012).

1.6.1. Mali Açıdan Özerklik Kavramı

Mali özerklik, bir bireyin veya kuruluşun mali konularda kendi kendine yetebilme ve kararlarını bağımsız bir şekilde alabilme yeteneği anlamına gelir (Özcan & Çakır, 2016, s. 31-40). Mali özerklik, finansal bağımsızlık anlamına gelir. Bu kişiler veya kurumlar için önemli bir hedef olabilir. Bir birey için mali özerklik, borçlarını yönetme, tasarruf yapma, yatırım yapma ve gelecekteki mali hedeflerini gerçekleştirme kapasitesini ifade eder. Bir kişi mali olarak özerk olduğunda, finansal kararlarını başkalarının yardımına veya iznine ihtiyaç duymadan alabilir (Bingöl, 2012). Benzer şekilde, bir işletme veya kuruluş için mali özerklik, kârlılık, sermaye birikimi ve finansal istikrar anlamına gelir. Bu, işletmenin kendi finansal kaynaklarını yaratma ve dış kaynaklara olan bağımlılığını azaltma yeteneği anlamına gelir. Mali özerklik, finansal bağımsızlık ve güvence sağlama hedefine ulaşmak isteyen birçok kişi ve organizasyon için önemlidir. Bu, tasarruf yapma, borç yönetimi, yatırım yapma ve bütçe oluşturma gibi finansal becerilerin geliştirilmesini gerektirebilir (Çoban, 2014, s. 5-9).

Estonya, Birleşik Krallık ve Lüksemburg oldukça geniş bir mali özerkliğe sahiptir. Mali açıdan tamamen özerk olan üniversiteler, borç edinme, kendi finansal varlıklarına sahip çıkma, artan finansal kaynaklarını koruma ve kamusal kaynakların süresini kontrol etme gibi belli başlı mevzularda yetkilidirler. Türkiye’de var olan finansal özerklik kavramı Fransa’da da olduğu gibi orta düzeylerdedir. (Estermann, Nokkala, & Steinell, 2011, s. 13-47).

1.6.2. Bilimsel Açıdan Özerklik Kavramı

Bilimsel özerklik veya bilimsel bağımsızlık kavramları, bilimsel araştırma ve keşiflerin politik, ekonomik veya dini etkilere bağlı olmadan tarafsız bir şekilde gerçekleştirilmesi ve sonuçların özgürce açıklanabilmesi anlamına gelir. Bilim, objektif ve bağımsız bir şekilde gerçekliği anlama ve açıklama amacı taşır. Bilimsel özerklik, bu amacı sürdürmek için önemlidir. Bilimsel özerklik bakımından İzlanda Norveç, İrlanda, Birleşik Krallık, Finlandiya ve Estonya, oldukça yüksek seviyede bilimsel özerklik sahibi ülkelerdir (Estermann, Nokkala, & Steinel, 2011, s. 13-47).

Bilimsel özerklik, bilimin tabiatına uygun olarak, yasal, ahlaki ve metodolojik serbestlik ile karakterize edilen bir durumdur (Bilgili, 2016, s. 1-15).

Bilimsel özerklik aşağıdaki unsurları içerebilir (Bilgili, 2016, s. 1-15):

- ✓ Finansal Bağımsızlık: Bilim insanlarının araştırmalarını finanse etmek için dış etkilere bağımlı olmadan kaynak sağlayabilme yeteneği. Bu, devlet kurumları, özel sektör veya diğer organizasyonlar tarafından sağlanabilir.
- ✓ Akademik Özgürlük: Üniversiteler ve araştırma kurumları, bilim insanlarının kendi araştırmalarını bağımsız bir şekilde yürütebilmeleri için akademik özgürlüğü desteklemelidir. Bu, bilim insanlarının kendi araştırma konularını ve metodolojilerini seçebilmelerini içerir.
- ✓ Bilimsel Yayın Özgürlüğü: Araştırma sonuçlarını açıkça yayınlama ve bilim dünyası ile paylaşma özgürlüğü. Bilimsel dergilerin ve yayın platformlarının bağımsız ve adil bir süreçle editoryal kontrol sağlaması önemlidir.
- ✓ Politik Etkilere Karşı Bağımsızlık: Bilimsel araştırma, politik veya ideolojik baskılara karşı dirençli olmalıdır. Bilim insanları, bulgularını siyasi veya ekonomik amaçlar için manipüle etmek yerine, gerçekleri aramalıdır.
- ✓ Bilim Eğitimi ve Kamu Bilinci: Toplumun bilimsel düşüncüyü teşvik etmeli ve bilim hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu, kamu bilinci ve bilim eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilir.

Bilimsel özerklik, bilimin güvenilirliğini ve etkisini sürdürebilmesi için önemlidir. Bu ilke, bilim insanlarının tarafsız ve adil bir şekilde araştırma yapmalarını ve bilimsel gerçekleri açıkça iletmelerini sağlar. Bu da toplumun bilimden en iyi şekilde faydalanmasını ve kararlarını bilimsel kanıtlara dayandırmasını destekler (Erdem, 2013, s. 97-107).

1.7 Yükseköğretimin Mal ve Hizmet Sınıflandırılmasındaki Rolü

Yükseköğretim kurumları, geniş yelpazede en iyi şekilde eğitim verme, ileri derecede araştırmalar yapma, dünya çapında bulunan toplumsal sorunlara çözüm arama ve farklı branşlardan topluma çözüm tavsiyeleri sunarak rehberlik etme misyonunu üstlenir. Yükseköğretim kurumları yalnızca eğitimi vermekle kalmayıp araştırma faaliyetleri ve topluma hizmet sunma açılarıyla kişilere, topluma ve ekonomiye faydalar sağladığı görülmektedir. Dahası, bu kurumlar, çevresel değişikliklerden en fazla etkilenen ve bu tür değişikliklere en hızlı uyum sağlayabilme yeteneği ile öne çıkmaktadır (Yamamoto, 2018, s. 132-138).

Yükseköğretimdeki kurumların hizmetleri incelenmesi hem tamamen kamuya açık hem de kısmen kamuya açık mal ve hizmetler içermektedir. Tamamen kamuya açık mallar ve hizmetler belirli temel özelliklere sahiptir. Bu özellikler arasında rekabetin olmadığı ve dışlanmama durumu bulunmaktadır (Özvar, 2020, s. 5-6). Tamamen kamuya açık olan malların kullanımında bir yarışın olmaması, o malın ve hizmetin kullanılmasından faydalanan kişilerin ve diğer bireylerin faydalanma durumunu etkilememesi durumunu ortaya koymaktadır (Susam, 2019, s. 72-73). Bunlara ek olarak tamamen kamuya açık olan mallar bireylerin ödeme yapmaları veya yapmamalarına bakmadan o mal ve hizmetten faydalanma olanakları sunar (Gruber, 2016, s. 192-193).

Sahip olunan bu olanaklar doğrultusunda kullanıcılar ödemelerin yapıldığı aşamalarda sorunlar yaratarak ödeme yapmamaktadır. Bu durum bedavacılık sorununu ortaya koymaktadır. Kişilerin kamusal mallardan ücretsiz bir şekilde yararlanma isteği, özel sektörün kâr amacı güden faaliyetleriyle uyumlu değildir. Bu durum kamuya açık olan malların sunumunda kamu sektörünün finanse edilmesini zorunlu kılmaktadır (Saruç, 2011, s. 64-75).

Kısmen kamuya açık olan mal ve hizmetlerin barındırdıkları özellikler göz önüne alındığında tamamen kamuya açık olan mallardan farklılıkları vardır. Bu farklılıklardan biri kişilerin tüketimlerini belli bir seviyeye gelene kadar bir rekabet durumu oluşmamaktayken, belli bir noktadan sonra tüketiciler karşılıklı olarak bir yarış pozisyonu almaktadırlar (Savaşan, 2014, s. 165). Tüketiciler arasındaki yarışların ve faydalanıcıların belirlenebilmesi, bedel ödemeyenlerin ilgili mal veya hizmetin kullanımından dışlanmasını sağlar. Kamuya kısmen açık olan mallarda dışsalılık etkisi görülür. Oluşan dışsalılıklar kişi ve toplum için faydalar sağlamaktadır (Şener, 2016, s. 72).

Kamuya kısmen açık olan hizmetlerde faydalanan kişilerin belirlenebilmesi nedeniyle kamu dışında özel sektör vasıtasıyla da üretimler yapılabilir. Fakat bazı noktalarda

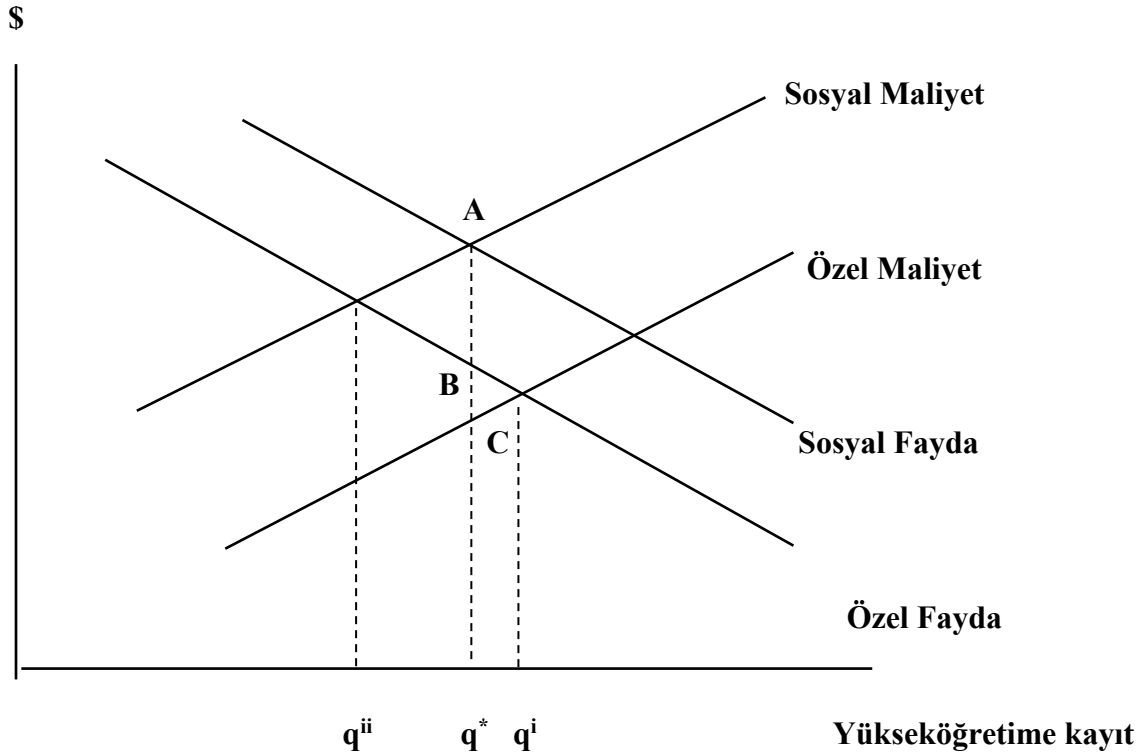
toplumsal yararlar kişisel yararları geride bırakabilmektedir. Toplumsal yararların baskın olduğu noktalarda kişilerin bir ödeme yapmadan bu hizmetlerden yararlanma istekleri artacağından özel sektörün de sağladığı katkı yetersiz kalabilecektir. Bu yüzden kamunun tekrar üretim yapması gerekmektedir. Bu durum neticesinde kamuya kısmen açık olan mal ve hizmetlerin hangi kesimler tarafından finansman ihtiyaçlarının karşılanacağı kararları belirlenirken ortaya çıkabilecek kişisel ve toplumsal yararlar karşılaştırılmalıdır (Özvar, 2020).

Sıralanan bu özellikler ile yükseköğretim mal ve hizmeti diğer özel kamusal mal ve hizmetleri etkileyen ve yeni mal ve hizmetlerin oluşmasında payı olan özel ve ayrıcalıklı bir kısmi kamusal hizmet özelliğine sahiptir (Tilak, 2008, s. 449-466).

1.8 Yükseköğretimde Fayda ve Maliyet

Bir ülkede gelişmenin sağlanabilmesi için ekonomik ve sosyal ilerlemenin yanı sıra eğitim ve özellikle yükseköğretim önemli etkenler arasındadır (Ergen, 2006, s. 13-23). Yükseköğretimin birçok faydası ve maliyeti vardır. Bir ülkenin üst düzeydeki bilimsel, teknik ve yönetici insan gücünü eğitme ve geliştirme sorumluluğu vardır. Bu yüzden yeni bilgi birikiminin yaratılması ve yayılması süreçlerinde yükseköğretimin sağladığı faydalar önem arz etmektedir (Salmi, 1991, s. 2).

Yükseköğretim fayda ve maliyet kapsamında, bireysel ve toplumsal yararlar ve maliyetler içermektedir. Yükseköğretime ilişkin fayda ve maliyetler Grafik 1.1 de gösterilmiştir.

Grafik 1. 1: Yükseköğretimin Özel ve Sosyal Maliyetleri ve Faydalar

Kaynak: (Chapman, 2006, s. 1435-1503)

Grafik 1.1’de gösterilen fayda eğrilerinin aşağı yönlü olmasının nedeni, her yeni üniversite mezununun toplam mezun sayısını artırarak aynı zamanda mezun gelirlerinin de azaltmasıdır. Grafikte AB ile gösterilen sosyal ve özel fayda arasındaki fark, üniversite eğitimindeki dışsallıkları ifade eder. Sosyal faydanın özel faydayla aynı doğrultuda olması, yükseköğretim öğrenci sayısına bağlı olarak dışsallıklarda bir farklılık olmadığını gösterir. Ancak, mezun olan öğrenci sayısının dışsallıkları azaltacağını öne süren ters görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre; üniversite öğrencilerinin sayısındaki artış, öğrenim ücretlerini bireysel maliyet olarak yükseltir ve sosyal fayda olarak dışsallıkları azaltır. Özel maliyetin yukarı yönlü olmasının nedeni ise üniversiteye kayıt yaptıran öğrencilerin sayılarında artışa bağlı olarak fırsat maliyetlerinin artmasıdır (Chapman, Income Contingent Loans For Higher Education: International Reform, 2006, s. 1442).

Yükseköğretim ücretsiz olduğunda ($q^{ii} > q^*$), yükseköğretime yüksek yatırımlar yapılmaktadır. Buna karşılık, tüm maliyetlerin öğrencilerin karşılaması halinde ($q^{ii} < q^*$) yükseköğretime düşük yatırım yapılmaktadır. Optimal noktada, öğrenim ücreti BC seviyesinde olurken, devlet desteği AB seviyesinde olmaktadır (Chapman, Income Contingent Loans For Higher Education: International Reform, 2006, s. 1442).

1.8.1 Yükseköğretimde Fayda

Yükseköğretim eğitim sisteminin sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Ekonomik ve sosyal olmak üzere iki grup altında toplanan yükseköğretim eğitimi faydaları hem toplumsal hem de bireysel bazda ele alınarak Tablo 1.1’de belirtilmiştir.

Tablo 1.1 Yükseköğretimin Topluma ve Bireye Sağladığı Faydalar

Topluma Sağladığı Ekonomik Faydalar	Topluma Sağladığı Sosyal Faydalar	Bireye Sağladığı Ekonomik Faydalar	Bireye Sağladığı Sosyal Faydalar
Kamu gelirinde artış	Suç istatistiklerin de gerileme	Yüksek gelir seviyesi	Sağlıklı yaşam biçimi
Üretim etkinliği artışı	Sosyal yardımların artışı	İstihdam kolaylığı	Genç nesil iyleştirilmesi
Tüketim etkinliği artışı	Toplumda etkin vatandaşlık	Tassaruf artışı	Satın alma stratejileri
İstihdam esnekliği	Toplumsal birlik	İş hayatı kalitesi	Sosyal prestijin artması
Bütçe kısıtlamaları	Dijital yetkinlik	Kariyer fırsatları	Kişisel eğlence seçenekleri

Kaynak: Yazar tarafından kaynaklar taranarak oluşturulmuştur

Yükseköğretim var olduğu günden bugüne gerek bireye gerek topluma sosyal ve ekonomik açıdan birçok fayda sağlamıştır. Yükseköğretim ışığında kamu gelirlerinde, üretimde, tüketimde, istihdam oranında ve devlet bütçesinde artışlar yaşanmıştır. Her geçen gün gelişen yükseköğretim sistemiyle toplum bu süreçten yararlanmaktadır. Bireysel çapta değerlendirildiğinde Yükseköğretim bireye, istihdam kolaylığı, tasarruf, iş hayatı kalitesi ve en önemlisi kariyer fırsatları sağlamaktadır. Yükseköğretim, bireyin belirli bir alan veya disiplinde derinlemesine bilgi ve uzmanlık kazanımını sağlar. Bununla birlikte bireye kişisel gelişim açısından birçok beceri kazandırır.

Yükseköğretim, farklı özellikleri ve faydaları nedeniyle karma bir nitelik taşır. Araştırma, inovasyon, entelektüel tartışmalar ve bilimsel katkılar gibi yönleri yükseköğretime “sosyal mal” niteliği kazandırır. Yükseköğretim toplumu bir değer bütünü haline getirir. Demokratik bir toplumun vatandaşlarını yetiştirme misyonunu üstlenir. Ayrıca, yükseköğretim kurumları, bilgi üretimi ve yayılması ile lise mezunlarına kıyasla daha yüksek gelir beklentilerine sahip mezunlar yetiştirdiği için yükseköğretimin bireysel bir değerini vurgulayarak “kişisel mal” niteliği görevi görür. Yükseköğretim aynı zamanda kültür, sanat, sağlık ve spor hizmetleri gibi çeşitli olanakları sunarak, etik değerlerin gelişimine katkıda bulunur ve toplumsal bir mal olarak kabul edilir. Bu nedenle, yükseköğretim hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemli bir rol oynamaktadır (Altuğ, 1994, s. 89-91).

Yükseköğretim genç bireylerin işgücü piyasasında daha iyi iş fırsatlarına sahip olmalarını sağlar. Bu, gençlerin kariyerlerini ilerletmelerine ve daha yüksek gelir elde etmelerine olanak tanır. Ayrıca, yüksek öğrenim gençlerin işgücü piyasasına daha fazla katkı sunmasını sağlar, bu da ekonomik büyüme için önemli bir faktördür. Yüksek öğrenim, genç bireylerin işgücü piyasasında daha iyi iş fırsatlarına sahip olmalarını sağlamakla kalmayıp gençlerin kariyerlerini ilerletmelerine ve daha yüksek gelir elde etmelerine de olanak tanır (Bynner, ve diğerleri, 2022, s. 10-50).

Üniversiteye kayıt yaptıran bir birey, genellikle dört yıl süren bir üniversite eğitiminden mezun olur. Bu mezunlar, 34 yaşındaki tipik bir lise mezununa kıyasla, dört yıl süreyle iş bulamamanın getirdiği dezavantajı telafi edebilmek ve herhangi bir borç-kredi kullanımı olmadan eğitim giderleri için gerekli olan parayı edinebilirler. Bireylerin daha yüksek bir eğitim seviyesine sahip olmaları, genellikle daha yüksek gelir elde etmelerini, daha fazla vergi ödemelerini ve diğerlerine kıyasla işe alınma olasılıklarının artmasını sağlar (Ma, Pender, & Welch, 2016).

1.8.2 Yükseköğretimde Maliyet

Yükseköğretimin faydalarından yararlanmak isteyen her öğrencinin aynı zamanda üstlendiği maliyetler de bulunmaktadır. Bu maliyetler kimi zaman bireysel, kimi zaman toplumsal olabilmektedir. Bu maliyetler Tablo 1.2’de verilmiştir.

Tablo 1.2 Bireysel ve Toplumsal Maliyetler

Bireysel Maliyetler	Toplumsal Maliyetler
•Sınavlar için ödenekler •Kayıtlar için ödenekler •Yükseköğretim süresince yapılan ödenekler •Fırsat maliyetleri	• İş Gücüne Katılmama • Kamusal Vazgeçme • Devlet Bütçesinde Ayrılan Pay • Üretime Katkı Sağlamama • Kredi ve Burslar

Kaynak: Yazar tarafından kaynaklar taranarak oluşturulmuştur

Yükseköğretimin hem bireysel hem toplumsal maliyetleri vardır. Bireysel maliyetler üniversite sınavlarına kayıt yaptırmakla başlayıp yapılan kayıtlara yapılan ödenekler ile devam eder. Yükseköğrenim süresince yeme, içme, barınma ve ders işleyişi materyalleri yine bireysel ödenekler ile karşılanmaktadır. Maliyetler sadece bireysel olmayıp toplum içerisinde de hissedilmektedir.

Bireylerin işgücüne katılacakları yaşta yükseköğretime kayıt yaptırmaları işgücüne katkı sağlamalarına engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla üretime de bir katkıları sağlayamamaktadırlar (Vossenteyn, 2009, s. 171-187). Bununla birlikte yükseköğretime kayıt yaptıran bireyler sadece işgücünden gelen gelirden vazgeçmekle kalmayıp aynı zamanda devlete ödeyecekleri vergileri ödemedikleri için devlette kamusal maliyete sebep olmaktadır (Ekinci, 2009, s. 120-132).

Devletin yükseköğretim için bütçeden ayırdıkları paylar da kamusal maliyetlere sebep olmaktadır. Yükseköğretime ayrılan bütçeler başka alanlara ayrılabilirken yükseköğretim için kullanılarak fırsat maliyetleri yaratmaktadır. Buna ek olarak devlet tarafından yükseköğretim öğrencilerine verilen burs ve krediler de birer maliyet sebebiyetidir (Gölbek, 2011, s. 149-176).

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI

2.1 Yükseköğretimin Finansmanına İlişkin Farklı Teori ve Çerçevelerin Tartışılması

Yükseköğretim eğitimi sisteminin var oluşundan günümüze sistematik olarak her an her aşamasında devlet etkili olmuştur. Her ulusun yükseköğretim sisteminde o ulusun devlet anlayışının izleri görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünden farklı ülkelerin yükseköğretim eğitim sistemlerinde devlet anlayışlarının bu sistemdeki önemi analiz edilmiştir. Ayrıca gelişmiş ülkelerdeki finansal uygulamalarına yer verilerek Türkiye’deki uygulamalar açıklanmıştır.

2.1.1 Liberal Bakış Açısı

Liberal bakış açısı, kapitalizmin doğuşunu ve evrimini içselleştirmiştir. Kapitalist sistemin temelini atan liberal bakış açısı, bu sistemin kurumlarının ve örgütlerinin oluşturulmasında kilit bir rol oynamıştır. Liberal yaklaşımın temelinde devlet ile ekonominin ayrılması ve birbirine müdahale etmemesi ilkesi bulunmaktadır (Yavuz & Erdoğan, 2020, s. 333-338). Bu doğrultuda liberal bakış açısının ekonomik planlaması kapitalist, toplumsal ve siyasi planlamaları ise kapitalist sistemin çerçevesinde işlemektedir (Pekel, 1994, s. 4). Liberal bakış açısı tanım olarak kişilerin özgürlük kavramına bağlı olup serbest piyasa ortamında ekonomik şartların belirlenmesi hususuna dayanarak hukukun üstünlüğünü ve demokratik bir yönetim şeklinin var olmasını savunan siyasi ve ekonomik öğretilerdir (Çelik & Usta, 2011, s. 89-102).

Bireycilik, özgürlük anlayışı, kişisel çıkarlar ve sınırlı devlet müdahalesi liberal bakış açısının temellini oluşturmaktadır (Uğurlu, 2015). Liberal düşünce perspektifinde, toplumların evrimindeki önemli bir unsur, bireylerin zihinsel ve bilimsel araştırma kapasitelerine dayanmaktadır (Gutek, 2019, s. 209). Liberalizm özgürlük taraftarı bir bakış açısı olup dinde özgürlük, basında özgürlük, ekonomik ve siyasi özgürlük yanlısıdır. Ancak genellikle özgürlüğün olumsuz yönüne daha fazla odaklanır. Aktif özgürlükler ikincil plandadır. Negatif özgürlükler, bireyin devlete karşı olan sınırlarını belirler (Gürdal, 2020, s. 34-35).

Devletin liberal anlayışıyla birlikte eğitim alanında artık eğitim hizmetlerini tek başına veya başlıca sağlayıcı olarak sunmaktan çıkıp düzenleyici bir rol üstlenmeye başlamıştır (Morgan, 2006, s. 95-110). Liberal bakış açısının hâkim olduğu devletlerin eğitimlerdeki temel

hedefleri gelecek kuşaklar için etkili işçiler ve başarılı yöneticiler yetiştirmektir. Bunun yanı sıra liberal bakış açısının varlığıyla öğrencilerin zorlanmadığı, cezalandırılmadığı bir ortam teşvik edilir. Ezberci bir yaklaşıma dayanan ve bireysel yaratıcılığı geliştiren bir yapı ortaya koyar (Gutek, 2019).

Liberal devlet anlayışına göre zorunlu eğitim dışındaki eğitim seviyelerinde özellikle yükseköğretimde toplumsal faydaların ötesinde bireysel faydalar daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yükseköğretim eğitim maliyetleri bireysel faydalar göz önünde bulundurularak hesaplanır (Tural, Yükseköğretimde Öğrenciye Yönelik Parasal Yardımlar, 1995, s. 68-79). Bu yüzden yükseköğretimdeki finansal yükün toplumdaki çoğu aile tarafından karşılanabilir durumdaysa eğitim masraflarının aileler tarafından üstlenilmesi teşvik edilir. Fakat çoğu ailenin maddi olanakları yetersiz olduğunda, devlet imkânı olmayan ailelere destek sağlar (Friedman, 2011).

Temel çerçevede liberal bakış açısı incelendiğinde devletin müdahalesinin kısıtlı olduğu ve eğitim sisteminin kendiliğinden düzene girmesini savunan bakış açısıdır. 1970'lerden sonra bu bakış açısı gelişerek yerini neo-liberal bakış açısına bırakmıştır (Yaşa, 2018, s. 147-164).

2.1.2 Neo-Liberal Bakış Açısı

Neoliberalizm, ekonomik ve sosyal politikalara yönelik bir bakış açısıdır. Serbest piyasa ekonomisinin, birey özgürlüklerinin ve devlet müdahalesinin sınırlandırılmasının vurgulandığı bir ideolojidir.

Neo-liberal bakış açısının eğitim açısından ortaya koyduğu politikalar, yükseköğretim sistemine yönetsellik ve yeni düzenlemeler katmıştır. Bu bakış açısı bireyleri kendi çıkarlarını öne süren ve ekonomide serbestliği savunan birer özne konumuna sokmuştur (Olssen & Peters, 2005, s. 313-345). Küreselleşmeyi tetikleyen faktörler incelendiğinde, neo-liberal politikaların ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. (Çımrın, 2009, s. 198-201).

Neoliberalizm, sermayenin küreselleşmesiyle birlikte sosyalist bakış açısının yerini almış, devlet bütçelerine yansıtılmıştır. Yükseköğretim finansmanına yapılan harcamalara ve sosyal bazlı çalışmalara ayrılan bütçelerin paylarını bireysellikten kaynaklı daraltmıştır (Temelli, 2003, s. 21-29). Özellikle 1970'lerde boy gösteren neo-liberal bakış açısı devletlerin sermaye birikimlerini, ekonomideki pozitif yönlü gelişme var olduğu sürece piyasalarda da eş değer bir şekilde genişlemenin olması gerektiğini önemle vurgulamıştır (Hyslop Margison & Sears, 2006, s. 9-10).

Neo-liberal bakış açısının hissedilmeye başlandığı dönemlerdeki ekonomik zorluklar, refah devletinin sistemlerini ve o günün eğitim sistemlerini olumsuz yönde eleştirilere maruz bırakmıştır. Yükseköğretim eğitim sisteminde devlet üniversitelerinin verdiği eğitimin kalitesiz olduğu, öğrencilerin ve öğretmenlerin dersler üzerinde çok etkisinin görülmediği ve eğitimin yeterli olmadığı yönündeki konuşmalar bu durumu örneklemektedir. Bu perspektife özgü politikaların mali eksiklikler yarattığı, var olan özel girişimleri kısıtladığı ve sosyal açıdan yapılan yardımların kişileri birçok yönden pasifleştirdiği belirtilmektedir. (Yıldız, 2008, s. 16-18).

Özel mülkün ve özel eğitim kurumlarının eğitimi kötü etkilendiği söylentilere karşı neoliberal anlayış devletin özel eğitim kurumlarına kamu arazileri ile destek verdiğini ve vakıf üniversiteleri, dershaneler ve özel okulların yapımında trilyonlarca yatırım yaparak destekte bulunduğunu açıklayıp ortadaki çelişkiye başkaldırmıştır. (Okçabol, 2007, s. 141-163). Bunlara ek olarak yükseköğretime yönelik argümanlar ve uygulamalar geliştirilmiştir. Bu argümanlar arasında eşitlik, verimlilik başta gelirken yapısal uyum politikaları, yabancı sermaye transferlerinde sağlanabilecek kolaylıklar ve ülkelerarası rekabetler dahilinde alınan ücretlerin azaltılması önemli uygulamalar arasındadır (Tilak, 2012, s. 28-37).

2.1.3 Sosyalist Bakış Açısı

Latince kökenli bir kelime olan 'sosyalizm', birleşmeyi ifade eder. Politik bir öğreti olarak da kabul edilen sosyalizm özellikle 18. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkmış olup, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi temaların varlığına vurgu yapmaktadır (Duman, 2020, s. 1-19).

Sosyalizm ekonomiyi içine alan bir politika teorisidir. Bu politikanın temel hedefi özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıdır (Yayla, 2017, s. 69-85). Sosyalizm ahlaki amaçlara yönelerek insanlık evriminin sömürü aşamasını kalıcı olarak ortadan kaldırmayı ve daha ileri bir seviyeye taşımayı ana ilkesi olarak benimsemiştir (Kamalak & Dura, 2008, s. 181-186).

Sosyalizm çoğu zaman kapitalizm ile tek başlık altında değerlendirilse de kapitalizmin ulaşamadığı akılcılaşmayı en üst seviyede ortaya koymuştur (Mises, 2006, s. 41-48). Sosyalist bakış açısı, genellikle bir toplumun kapitalist olarak kabul edilebilmesi için ücretli emeğin varlığını gerekli bir şart olarak değerlendirir (Gilabert & O'Neill, 2019).

Sosyalizm; demokrasi, hukuk devleti ve eğitim politikaları için radikal bir inançla bütün dönemlerde etkili olmuştur (Brie & Spehr, 2009, s. 59-60). Sosyalist devlet anlayışında eğitim politikaları; ekonominin taleplerine, özellikle işgücü ihtiyaçlarına dayalı olarak merkezi yönden

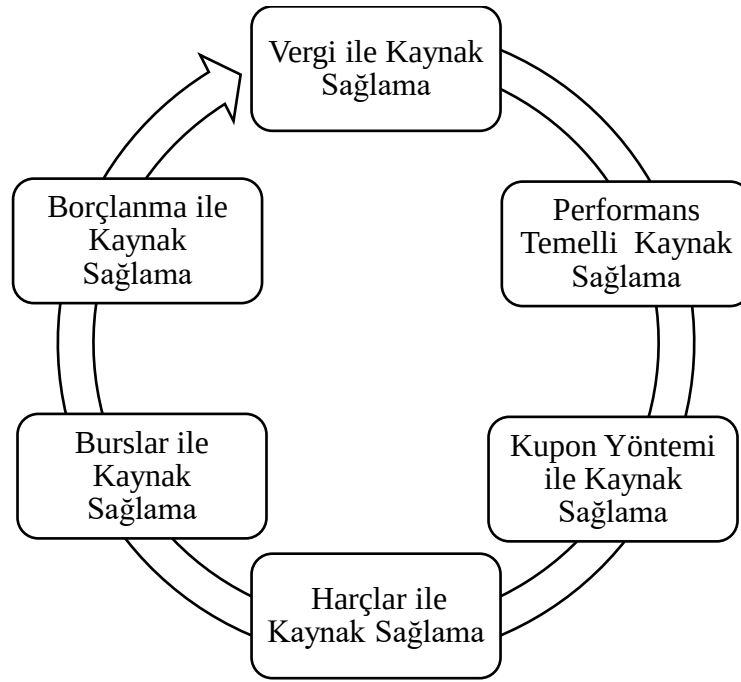
planlanan okul sayıları, öğrenci sayıları, okul türleri, eğitim süreleri ve okullara giriş şartlarına odaklanmaktadır. Sosyalist eğitim sisteminde, okulların temel amacı gelecekteki iş gücünü yetiştirmek ve staj imkanları sunmaktadır (Kantorova, Education And Entry Into Motherhood In The Czech Republic During State-Socialism The Transition Period 1970-1997, 2006, s. 237-258). Liberal sistemler, eğitim özgürlüğünü teşvik eden politikaları desteklerken, sosyalist sistemler genellikle devletin ihtiyaçlarına odaklanan katı ve tek yönlü bir eğitim politikası izlemiştir (Guttek, 2019, s. 191-193).

Sosyal devlet anlayışında, ilkokul ve ortaokul geniş kapsamlı toplumsal faydaları nedeniyle tamamen kamusal bir mal olarak kabul görürken; yükseköğretim, faydalarını özellikle eğitim alan bireylere sağladığı için ve diğer kesimlere de yayıldığı için kısmen kamusal bir mal olarak değerlendirilir. Bu bakımdan yükseköğretimde karma finansman modeli sosyal devlet anlayışı için uygun bir finansman modeli olarak görülmektedir (Tural, 2002).

2.2 Türkiye’de Yükseköğretime İlişkin Finansal Uygulamalar

Türkiye’de yükseköğretim finansmanı, yükseköğrenim eğitimi almak isteyen öğrencilerin eğitim masraflarını karşılamak için kullanılan kaynakları ifade eder. Yükseköğretim finansmanı farklı ülkelerde farklılık gösterebilir ve öğrencinin durumuna, tercih ettiği eğitim kurumuna ve programına bağlı olarak değişebilmektedir. Birçok üniversite ve kuruluş, başarılı öğrencilere eğitim masraflarını karşılamak için burslar sunar. Akademik, spor veya sanatsal başarıları olan öğrenciler için verilen burslar bir finansman kaynağıdır (Demir, İnan, & Sarioğlu, 2014).

Bazı öğrenciler, aileleri tarafından finanse edilebilir. Aileler, öğrencilerinin eğitim masraflarına katkıda bulunabiliyorken birçok öğrenci gerek aile ekonomisinin yetersizliğinden gerek masrafların fazla gelmesinden kaynaklı, yüksek öğrenimlerini finanse etmek için öğrenci kredileri alır. Yükseköğretim finansmanı bir kamu hizmetidir. Yükseköğretimin ihtiyaçları Türkiye’de neredeyse tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır. ABD ve diğer birkaç ülkede farklılık yaşansa da yükseköğretimin en önemli kaynağı kamudur (YÖK, Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi, 2007). Şekil 2.1’de Türkiye’de yükseköğretim için kullanılan finansman kaynakları verilmiştir.

Şekil 2. 1 Türkiye’de Yükseköğretimde İçin Kullanılan Finansman Kaynakları

Kaynak: Yazar tarafından kaynaklar taranarak oluşturulmuştur

Yükseköğretim finansman kaynakları; devletin yükseköğretim kurumlarına tahsis ettiği doğrudan ödeneklerinde içinde bulunduğu, kamu kurumları tarafından öğrencilere verilen burslar, vergi gelirleri yoluyla toplanan kaynaklar, öğrencilerin yükseköğrenim için ödedikleri harçlar, gerek bireylerden gerek bankalardan alınan borçlar, hayırseverlerden aldığı finansal destekler ve özel sektör ile iş birliği yaparak araştırma projeleri yoluyla elde edilen fonlardan oluşmaktadır.

Yükseköğretim finansmanı, kamusal kaynakların ve bireysel katkıların birleştiği bir mekanizma olarak ele alınır. Kamusal kaynaklar, devlet bütçesinden yükseköğretim kurumlarına tahsis edilen ödenekler ve kamu kurumları tarafından öğrencilere sunulan burslar gibi unsurları içerir. Bu kaynaklar genellikle vergi gelirlerinden türetilir. Özel kaynaklar ise, öğrenciler ve aileleri tarafından yapılan ödemeler, özel sektörün sağladığı burslar ve diğer bireysel harcamaları içerir. Yükseköğretim finansmanı, sadece kamusal kaynaklara ya da özel kaynaklara dayalı bir modelden ziyade, bu iki kaynağın bir arada kullanılmasını da içerebilir. Bu yaklaşım, maliyetlerin daha adil bir şekilde paylaşılmasına olanak tanır (Özvar, 2020).

Yükseköğretim finansmanında kamu kaynakları ve özel kaynaklar sıklıkla bir arada kullanılır. Bu kaynakların dengeli bir şekilde yönetilmesi, eğitim kalitesinin artırılması ve erişilebilirliğin sağlanması için önemlidir.

2.2.1 Türkiye’de Vergi ile Kaynak Sağlama

Vergiler, yükseköğretim finansmanının önemli bir kaynağıdır. Yükseköğretim kurumlarının bütçelerinin bir kısmı, vergi gelirlerinden tahsis edilen kamu kaynaklarıyla finanse edilir. Devlet, genellikle eğitim ve yükseköğretim kurumlarına bütçeden ödenek tahsis eder. Bu ödenekler, vergi gelirleri ve diğer kamusal kaynaklardan sağlanır. Vergi mükellefleri, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi gibi vergi türleri aracılığıyla devlete kaynak sağlarlar. Bu vergi gelirleri devlet bütçesine aktarılır ve yükseköğretim kurumlarının ihtiyaçlarına göre bölüştürülür (Aydın, 2014).

Vergiler, kamu kurumları tarafından öğrencilere burs sağlamak için kullanılabilir. Bu burslar, genellikle yükseköğrenim gören öğrencilere maddi destek sunar. Böylece vergi gelirleri öğrencilerin eğitim maliyetlerine katkıda bulunur. Vergiler, yükseköğretim kurumlarının altyapı geliştirme, araştırma projeleri ve personel maaşları gibi genel mali ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir. Bu, yükseköğretim kurumlarının kaliteli eğitim ve araştırma faaliyetleri yürütebilmesi için önemlidir (Ateş, 2013).

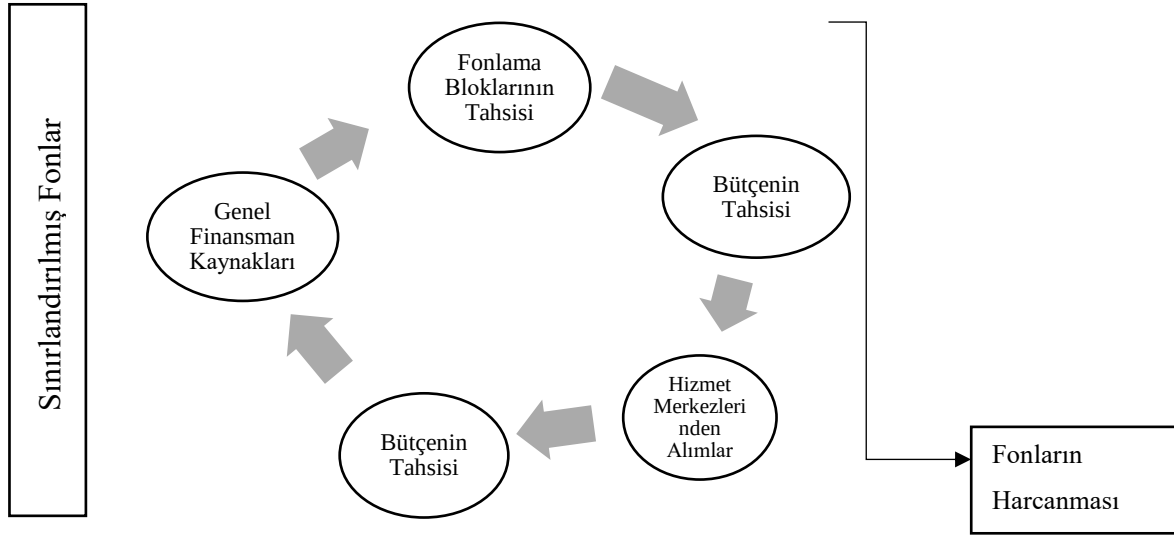
Vergiler, toplumun yükseköğretim sistemine yapmış olduğu katkıyı temsil eder. Bu nedenle, yükseköğretim finansmanının sürdürülebilirliği ve kalitesi için vergi gelirleri önemli bir kaynaktır. Eğitim politikaları ve vergi politikaları arasındaki ilişki, yükseköğretim erişilebilirliği, kalitesi ve finansmanının etkili bir şekilde yönetilmesinde kritik bir faktördür (Karakul, 2014, s. 67-87).

Yükseköğretimin finansman kaynakları arasında vergi ve mali kaynakların etkisi oldukça büyüktür. Bu vergiler temel olarak devlet tarafından tahsil edilmektedir. Devlet düzeyinde oluşabilecek kaynak sıkıntısı, vergileri etkileyebilir ve böylece yükseköğrenim bütçesinde genel bir artışın önüne geçebilir. Bütçede ek bir kesinti uygulamak, yükseköğretime ayrılan bütçede önemli bir artış sağlayabilir. Vergi mükelleflerinden daha fazla katkı istemek, hükümetin yükseköğretimin ve FRBM Yasası'na uyum sağlama konusundaki taahhüdünü sürdürmesi için iyi bir yol olabilir. Ancak, vergi oranlarıyla oynamanın iyi bir fikir olmadığı, zira daha yüksek vergi oranının olumsuz etkilerini artırabileceği öne sürülmektedir (Chattopadhyay, 2017, s. 10-11).

Vergiler, bir ülkenin genel kamu harcamalarını finanse etmek için kullanılan önemli bir kaynaktır. Yükseköğretim kurumları da bu harcamaların bir parçasını oluştururlar.

2.2.2 Türkiye’de Performans Temelli Kaynak Sağlama

Yükseköğretim kurumları performans göstergelerine dayalı olarak ekstra bütçe sağlanmaktadır. Bu uygulamanın kaynak kullanımında esneklik ve şeffaflık sunabileceği, kaynak tahsisinin iyileştirebileceği, üniversiteler arasında rekabet ve özerkliği artırabileceği, ayrıca üniversitelerin özel sektör ve diğer üniversitelerle iş birliğini teşvik edebileceği belirtilmektedir (Özvar, 2020, s. 169). Şekil 2.2’de performans temelli kaynak sağlama şeması verilmiştir.

Şekil 2. 2: Performans Temelli Kaynak Sağlama Şeması

Kaynak: (Massy: 1996’dan akt. Çoşkun & Ünal, 2012, s. 40-47)

Şekil 2.2 kapsamında oluşturulan bu şema yükseköğretim finansman kaynaklarından biri olan performans temelli kaynağın şemasının bir planlama aracı olarak ortaya konma şeklidir. Yapılan bu kaynağın ilk basamağını fonlama bloklarının tahsisi oluşturur. Fonlama bloklarının tahsisi, bir organizasyon veya proje için ayrılan bütçenin veya kaynakların farklı alanlar, işlevler veya projeler arasında nasıl dağıtılacağını belirleme işlemidir. Bu basamağın temel hedefi yükseköğretim finansmanına harcanacak olan finansal kaynağın yönetilmesidir.

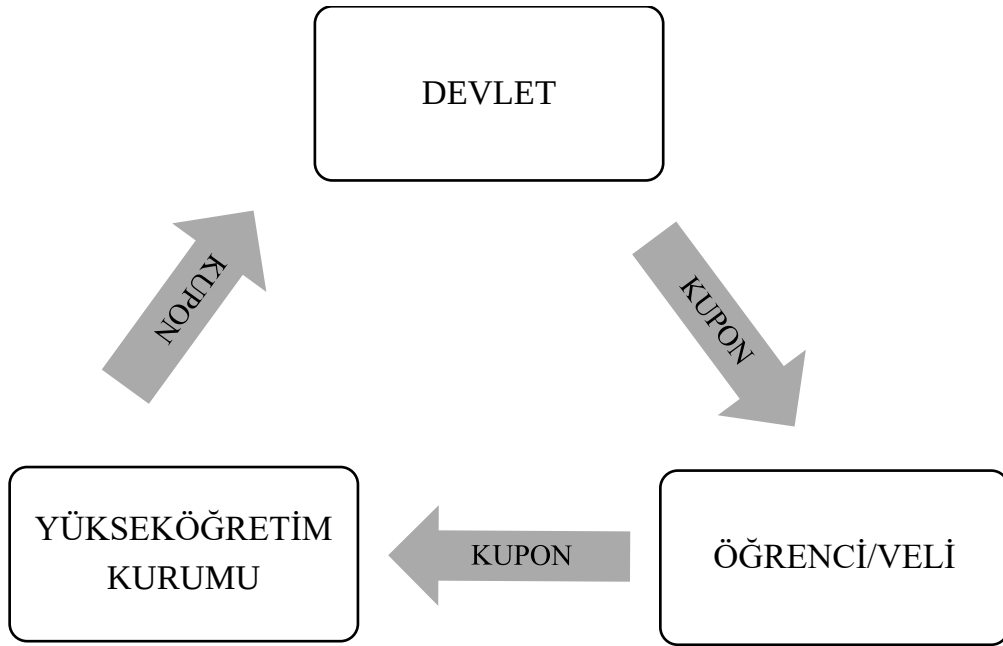
Şemanın ikinci basamağı olan bütçe tahsisinde finansal kaynağın toplam bütçesi farklı bölümler, departmanlar veya harcamalar arasında nasıl bir dağıtım yapılacağını planlanması ve uygulanması işlemi olarak tanımlanır. Şemanın üçüncü basamağında yer alan hizmet merkezinden alımların yapılması, finansal kaynağın satın alınımını ifade eder. Hizmet merkezleri bu finansal kaynakların desteklenmesini finansal ihtiyaçlarının karşılanma hizmetini sunma görevi görür.

Şemanın dördüncü basamağında alınan kaynakların bütçe tahsisi tekrar yapılmaktadır. Şemanın son basamağında genel finansman kaynaklarının arasına aktarılır. Genel finansman kaynakları, finansal ihtiyaçların karşılaması için kullanabilecek çeşitli kaynakların bir araya getirilmesidir. Bu kaynaklar, yükseköğretim faaliyetlerini finanse etmek, projeleri uygulamak, büyüme veya yükseköğretim kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için gereken fonları ortaya koyan yapıdır.

Her yönetimin, performans verilerinin bütçe kararlarına nasıl entegre edileceği konusunda kendine has benzersiz bir yaklaşımı vardır. Farklı yaklaşımlar, performans temelli kaynakların önem derecesini yansıtan bir ölçüde, bu konsepti daha farklı bir açıdan ele alabileceklerini belirterek bütçe artışlarını resmi olarak performans iyileştirmeleriyle bağdaştırmak gerektiğini vurgulamıştır. Performans temelli kaynak sağlamada her ülkenin farklı yaklaşımı bulunmaktadır. Bu yüzden her hükümet sadece bütçe kararlarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda hesap verme çerçevelerini geliştirmek ve genel kamuoyunun (örneğin, öğrenciler ve diğer paydaşlar) bilinçli kararlar almasına yardımcı olmak amacıyla performans ölçümüne ciddi yatırımlar yapmaktadır (Jongbloed, 2008, s. 1-18).

2.2.3 Türkiye’de Kupon Yöntemi ile Kaynak Sağlama

Yükseköğretim finansman yöntemlerinden biri olan kupon yöntemi, yükseköğretim kurumlarında eğitim alacak öğrencilere belirli bir tutar karşılığında verilen bir kupondur. Bir diğer adıyla önceden ödeneği sağlanmış olan bir makbuzdur. Amaç, ailelerin çocuklarının yükseköğretim kurumlarında diledikleri eğitimi alabilmeleri için giderlerin finanse edilmesinde finansal bir araç görevi görmektir (Eicher & Chevaillier, 2002, s. 69-88). Şekil 2.3’te kupon yönetiminin işleyişi belirtilmiştir.

Şekil 2. 3 Kupon Yönteminin İşleyiş Diyagramı

Kaynak: (Özvar, 2020, s. 23-26)

Kupon yöntemi ile kaynak sağlama yönteminin işleyişi göz önüne alındığında işleyişin sorunsuz bir şekilde işleme konulduğu takdirde verilen kuponların görevlerinin yerine getirilmesiyle bu noktada kamusal kaynaklardan bahsedilebilir (Özvar, 2020, s. 24). Kamunun önemli kaynaklarından biri olan kupon yönteminde alınan vergiler ve oluşturulan kuponlar sayesinde aileler yükseköğretim kurumları seçebilmektedir. Ayrıca gelir dağılımına bakılmaksızın yoksul aileler de çocuklarını istedikleri yükseköğretim kurumuna kaydedebilmektedir. Bu kupon yöntemlerinin varlığı ile yükseköğretim eğitimi veren kurumlar kendi aralarında bir rekabete girmiş, böylelikle eğitimin kalitesinde artışlar gözlemlenmiştir (Aydın, 2014, s. 30-32).

Literatüre ilk kez Milton Friedman ile dahil olunan kupon yöntemi ile özellikle düşük gelirli ailelerinin çocuklarının eğitim maliyetlerinin kamu tarafından desteklenmesinin savunucusu olup kupon yöntemini bir araç olarak benimsetmiştir. Yükseköğretim kurumlarından eğitim alan her öğrenciye devlet tarafından yıllık olarak belirlenen bir miktarı ailelere bir kupon (makbuz) karşılığında vermektedir. Kamunun yükseköğretimdeki standartları iyileştirmek, denetlemek ve eğitim masraflarını gücü yettiği miktarda karşılamak için kuponlar kullanırmalıdır (Friedman, 2011, s. 114-130).

Yükseköğrenim eğitimi gören öğrenciler eğitimlerine başladıkları zaman eğitim gördükleri kurumlar, kuponları oluşturan kurumlardan kupon bedelini talep ederler (Aydın,

2014, s. 30-32). Öğrenciler için hazırlanan kuponlar ancak belirli şartları sağlanırsa nakde çevrilebilir. Bu şartlar şu şekilde sıralanabilir (Hesapçıoğlu, 1991, s. 157-169);

- ✓ Eğitim gördüğü yükseköğretim kurumunun ön gördüğü tutar kupon tutarını aşmamalı.
- ✓ Öğrenciler yükseköğretim kurumlarında boş yer oldukça kabul edilebilir.
- ✓ Belirlenen bir kurumda bir kişilik yer için birden fazla kişi başvuru yaparsa o kişi kura ile seçilir.
- ✓ Kuponların verildiği yükseköğretim kurumları devlete misyonlarını, öğrenciye sunacağı imkânı ve finansal durumunu detaylı olarak bildirmelidir.
- ✓ Yükseköğretim kurumlarının misyonu, vaat ettiği imkanları kuponları karşılayan kurumların asgari şartlarının altında kalmamalıdır

Kupon yönteminin yıllarca avantajları ve dezavantajları tartışılmıştır. Her ne kadar avantajları fazla olarak görülse de dezavantajları da azımsanmayacak ölçüdedir. Her bölümün ve her kurumun kupon değeri eşit olmadığından finansal durumu olmayan birçok öğrenci istediği bölüme kayıt yaptıramamaktadır. Bu durumdan kaynaklı bölümler arası denge sağlanamayacağından yükseköğretim kurumlarındaki taleplerde de eşit ve tutarlı bir denge sağlanamayacağı olası bir durumdur (Demir, İnan, & Sarioğlu, 2014, s. 200-223).

2.2.4 Türkiye’de Harçlar ile Kaynak Sağlama

Ülkeden ülkeye sosyal ve ekonomik etkenlerden dolayı farklılık göstermekle birlikte harçlar yükseköğretim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin öğrenim gördüğü okullara ödediği ücretlerdir. Yükseköğretim kurumlarının finansmanı için önem arz etmektedir. Yükseköğretim eğitimi almak isteyen öğrenci sayısının artması ve devlet kaynaklarının yetersiz kalması gibi durumlarda eğitimde maliyet açısından sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu bağlamda böyle bir durumla karşılaşmamak için devlet dışında da kaynak tahsisi gereksinimi doğmuştur. Bu doğrultuda yükseköğretim eğitimi alan öğrencilerin maliyetlerin bir kısmın üstlenmeleri gerektiği doğrultusunda görüş birliği oluşmuştur (Söyler, 2008, s. 61-62).

Kamusal kaynaklarla finans ile özel kaynaklarla finans olmak üzere ikiye ayrılan yükseköğretim finansman kaynakları yükseköğrenim eğitimi için önem arz etmektedir. Harçlarla finans (öğrenim katkı payı) özel kaynaklar arasında yerini alır. Gönüllülük esası olmayan bu finansman kaynağında ailelerin katkısı zorunludur. Aynı zamanda bağış kurumları, işletmelerin öğrencilere vermiş oldukları burslar, bankaların destek sağlayarak alınan harçları kredilendirmesi ödeme kolaylığı sağlamaktadır (Çınar & Ağcakaya, 2016, s. 274).

Harçlarla finans konusunda literatürde iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, harçla finansmanı desteklemektedir. Bu görüşe göre yükseköğretimin özel katkıları nedeniyle kayıt yaptıran öğrencilerin ebeveynleri yüksek gelirli ailelerden oluştuğu sonucu baz alınarak harç ödenmesi onları olumsuz yönde etkilemedikleri sonucunu ortaya koymuşlardır. İkinci görüş, ilkinin aksine öğrenim katkı payına karşı gelmektedir. Harçlarla finans yerine yükseköğrenim eğitim finansmanın tamamen vergilerden yani kamu kaynaklarından karşılanmaları gerektiğini savunur. Bunun sebebi ise yükseköğretim eğitiminden dolayı bilgi birikiminin sağlandığı, yeteneklerin geliştirilip artırıldığı ve verimliliğin azımsanmayacak derecede artışı büyümeyi olumlu yönde etkileyeceği düşüncesidir (Çınar & Ağcakaya, 2016, s. 274-275).

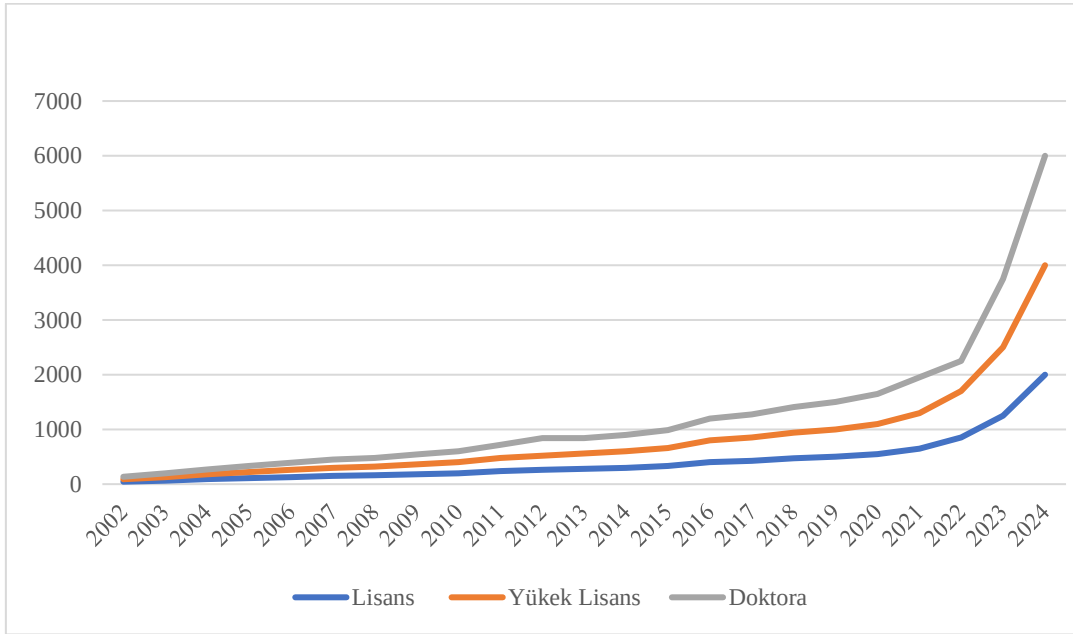
Harç tutarlarının belirlenmesi sırasında tarafların birbirinin görüşlerine katılmadığı taktirde olumsuzluklar oluşabilmektedir. Merkezi taraflar öğrenim katkı payını belirlediğinde yükseköğretim kurumunun sağlayacağı özellikler göz ardı edilebilmektedir. Diğer yandan da yükseköğretim kurumları öğrenim katkı payı tutarını belirlerken kâr amacı gütmeye ihtimali baş göstermektedir. Özellikle bu durum vakıf üniversitelerinde uygulanan katkı payı ücretlerini göz önüne serip bu kurumlara talebi olumsuz etkilemektedir (Barr, 2004'ten akt. Özvar, 2020, s. 29).

2.2.5 Türkiye’de Burslar ile Kaynak Sağlama

Yükseköğretimde burs, eğitimi görmekte olan öğrencilere kamu tarafından ödenen karşılıksız ödeneklerdir. Burslar yükseköğrenim sisteminin yer aldığı her ülkede farklı şekillerde kullanılan finansal kaynaklardan biridir. Ülke devletleri toplumunda bulunan ekonomik dağılımı baz alarak öğrencilere karşılıksız burs imkânı sağlamaktadır (Akça, 2012, s. 100-101).

Sadece devletle sınırlı kalmayan bu finansal yöntem özel işletmeler, vakıflar, dernekler ve gelir seviyesi yüksek olan bireyler tarafından da sağlanabilmektedir. Devlet tarafından verilen burs miktarları her öğrenci için sabitken özel sektör tarafından sağlanan burslar tutar olarak farklılık gösterebilmektedir. 2002 de devlet tarafından yükseköğrenim eğitimi alan öğrencilere KYK (Kredi Yurtlar Kurumu) tarafından karşılıksız burs verilmeye başlanmıştır (Özek & Akbaşı, 2021, s. 1051-1080) . Grafik 2.1’de yıllara göre kredi/burs miktarları belirtilmiştir.

2.3 2002-2023 KYK Burs Tutarları

Grafik 2. 1 Kupon Yönteminin İşleyiş Diyagramı

Kaynak: <https://www.dogrulukpayi.com/iddia-kontrolu/akif-cagatay-kilic/ogrencilere-saglanan-kredi-ve-burs-imkanlari>.

KYK burs tutarları 2002’den bu yana her yıl artarak yükseköğretim öğrencilerine verilmeye devam edilmektedir. 2002’de lisansta 45 TL, yüksek lisansta 90 TL ve doktora 135 TL iken 2024 yılında lisans 2000 TL, yüksek lisans 4000 TL ve doktora 6000 TL olarak güncellenmiştir. KYK tarafından verilen bu burs tutarları devletin kamuda var olan kaynaklarını kullanarak yükseköğretim eğitimi alan öğrencilere yapılan finansal hizmet olarak tanımlanmaktadır. Verilen burslara yapılan talepler YURTKUR tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’de yükseköğretim eğitimi alan öğrencilere verilen bu burs hizmetinin yetkisi sadece YURTKUR kurumundadır (Gölbek, 2011, s. 149-176).

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalar doğrultusunda verilmeye başlandığı günden günümüze 5,9 milyon yükseköğretim öğrencisine 24.327 TL burs desteği sağlanmıştır (GSB, 2023).

2.2.6 Öğrenci Kredileri ile Kaynak Sağlama (Borçlanma)

KYK, yükseköğretim kurumlarında eğitim alan öğrencilere maddi ihtiyaçlarını finanse edebilmeleri için katkı kredisi ve öğrenim kredisi şeklinde adlandırılan kredi türleri ile kredi vermektedir. 1984-1985 yıllarında harç kredisi olarak nitelendirilen krediler 1990-1991 yıllarında öğrenim kredisi adını almıştır. Bahsi geçen bu krediler için yükseköğrenim

öğrencileri belirli zaman dilimlerinde YURTKUR kurumuna başvuruda bulunmaktadır (Son-Turan, 2018, s. 119-138).

Kredi yönetmeliğine göre alınan başvurular değerlendirilerek uygun şartları sağlayan yükseköğretim öğrencilerine öğrenim kredisi verilmektedir. Öğrenim kredisi almaya hak kazanan öğrencilerinden kanun gereğince paranın kullanım bedeli olan faiz alınmamaktadır fakat öğrenim kredilerinin geri ödenmesi esnasında %3'lük bir masraf payı faizi uygulanmaktadır (Meriç, 1998, s. 49-66).

Öğrenim kredilerinin veriliş amacı yükseköğretim sistemindeki finansal eksiklikleri gidermek ve eğitimde maddi açıdan bir nebze de olsa eşitliği sağlamaktır. Bankalar, devlet kurumları ve birçok finansal şirket tarafından verilmektedir (Zülfüoğlu, 2007).

Öğrenim kredilerinin geri ödenme hususunda farklı yöntemler bulunmaktadır. Bazı ülkelerde "ipotek türü" kredi uygulamaları kullanılırken kimi ülkelerde "gelir koşullu kredi" uygulamaları kullanılmaktadır. İpotek türü kredi birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılmasının nedeni kredilerin ödeme gününe kadar alınan paranın ve kullanım bedelinin taksitlendirme ile belirlenen dönemlerde ödeme kolaylığının olmasıdır. Gelir koşullu kredi türünde ise vade sonunda ödenecek borç, borçlunun gelecekteki maddi durumu göz önüne alınarak verilmektedir. Bu yüzden ipotekli kredi türü birçok insana verilirken gelir koşullu kredi türü herkes tarafından kullanılamamaktadır (Shen, 2010, s. 45-49).

Verilen öğrenim kredileri yükseköğretim finansmanındaki diğer kaynaklar ile karşılaştırıldığında kredilerin daha adaletli olduğu söylenmektedir. Bunun sebebi ise öğrenim kredilerinin sadece devlet üniversitelerinde okuyanların değil vakıf üniversitelerinde okuyan yükseköğretim öğrencilerinin de yararlanmalarıdır. Öğrenim kredileri yükseköğretimdeki eğitimin finansal boyutunun hafifletilmesi ve zamana yayılmasını destekleyen bir yöntemdir (Aydın, 2014, s. 29).

2.3 Türkiye’de Bulunan Yükseköğretim Kurumları

Türkiye’deki yükseköğretim kurumları, diğer ülkelerde bulunan yükseköğretim kurumları gibi güncel gelişmeler ve gereksinimler doğrultusunda, periyodik ve dinamik bir değişim sürecinden geçmektedir. Bu değişim sürecinde, artan üniversite sayıları ile birlikte daha sınırlı hale gelen kaynakların dağıtımı ve bu kaynakların verimli kullanımı gereksinimi, kurumların kalitelerinin çok daha ayrıntılı bir şekilde izlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Erdoğan, 2019). Tablo 2.1’de yükseköğretim kurumları sınıflandırılmıştır.

Tablo 2. 1 Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarının Sınıflandırılması

Yükseköğretim Kurumları	Genel Özellikler	Örnekler
Devlet Destekli Yükseköğretim Üniversiteleri	Devlet bütçesi tarafından finanse edilen kurumlardır. Yöneticilerinden personeline kadar bütün çalışanlar devlet tarafından tayin edilir.	Türkiye de ve dünyada birçok örneği bulunan devlet üniversiteleri.
Amacı Kâr Olmayan Vakıf Üniversiteleri	Üniversitenin tüm ekonomik, sosyal, kültürel faaliyetleri vakıflar aracılığıyla karşılanmaktadır. Kurum yöneticilerinin belirlenmesinde vakıf kurucuları ve bunlar tarafından oluşturulan heyetler aktif rol alır.	ABD yükseköğretim sisteminde birçok örneğinin bulunmasına ek Türkiye’de bulunan 75 vakıf üniversitesi de örnek verilebilir.
Kâr Maksimizasyonu Amacı Taşıyan Üniversiteler	Üniversite içerisinde yapılan tüm harcamaların amacı kâr maksimizasyonuna yönelik olan şirketler tarafından finansman kaynakları karşılanmaktadır. Kurum yöneticilerinin göreve tayin edilmesinde şirketi kuran kişiler doğrudan rol almamaktadır	Gelişmiş ülkeler arasında özellikle ABD, Kanada ülkelerinde örneklerine sıkça rastlanır.
Şirket Üniversiteleri	Kurulan şirketler tarafından bütün finansma ihtiyaçları karşılanmaktadır. Üniversitelerde yapılan faaliyetlerden sağlanan finansal gelir şirketlerin kendi faaliyetlerine tahsis edilir.	ABD’deki Oracle üniversitesi, Kellogg üniversitesi ve General Motors üniversitesi bunlara örnek gösterilebilir.
Sınır-Ötesi Üniversiteler	Kâr elde etme düşüncesine sahip olan işletmeler tarafından kurulmaktadır. Yöneticilerin tayin aşamalarında yönetim kurulu yetkilidir. Kurucu işletmeler vasıtasıyla finanse edilmektedir.	Appollo Grubu Carrer Education Corporation Kaplan Şirketi vb. örnekler verilebilir.

Kaynak: (Aktan, 2009, s. 49)

2.4 Yükseköğretim Kurulu (YÖK)

YÖK 6 Kasım 1981 de yükseköğretim de yaşanan sorunların ve aksaklıkların giderilmesi amacıyla kurulmuştur (Uysal & Aydemir, 2016, s. 275-284). YÖK, Türkiye’de üniversitelerin koordinasyonundan ve denetiminde sorumlu olan bir kuruluştur. Akademik programların düzenlenmesi ve üniversitelerin eğitim politikalarının belirlenmesi görevlerini üstlenmektedir. Ülke genelinde yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari işlerine ilişkin

birçok kararda etkili rol alır ve aynı zamanda YÖK’e üniversitelerde, mali ve bilimsel özelliklerine her şekilde müdahale etme hakkı tanınmıştır (Özakyol, 2017).

Türk kamu yönetiminde üniversitelerin performansının takip edilmesi ve denetlemesi konusunda önemli yetkilere sahip olan YÖK, anayasal bir kurumdur (Uçacak, 2023, s. 715-739). Üniversiteler içinde fakülte, yüksekokul ve enstitü açılması veyahut birleştirilmesi gibi konularda doğrudan veya üniversitelerin önerileri doğrultusunda kararlar almak ve gerekli bilgilendirmeleri MEB’e iletmek de YÖK’ün görevleri arasındadır. (Göksu G. , 2017).

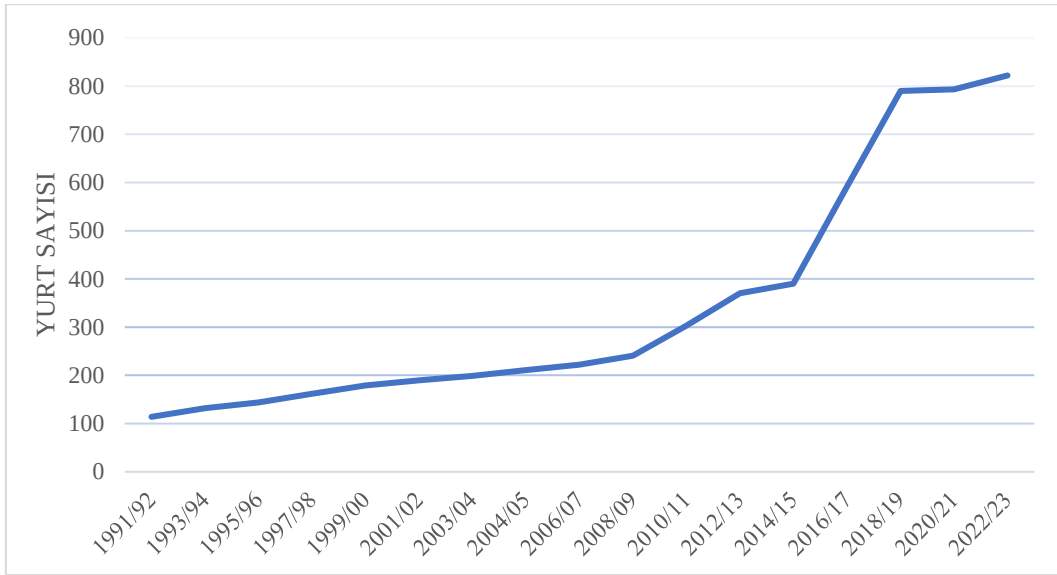
2.5 Kredi Yurtlar Kurumu (YURTKUR)

YURTKUR üniversite öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldıran, kendisini daimî yenileyen ve bu yenilemelere bağlı olarak hizmet kalitesini artıran bir kamu kurumudur (Kirişçi & Atalmış, 2018, s. 56-67). 1961 Anayasasının 50. maddesi gereğince 22 Ağustos 1961 de kabul edilen yasa ile Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumunun kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Bu kurumun genel kurul, yönetim kurulu ve genel müdürlük olmak üzere 3 temel organ bulunmaktadır. Genel kurul kurumun başındaki karar organıdır, Yönetim kurulu yürütme işlevlerini yerine getirirken genel müdürlükler ise kurumun günlük işlerini yürütür (Eroğlu & Eroğlu , 2014, s. 1-8).

Gençlik ve Spor Bakanlığı çatısı altında faaliyet gösteren KYK yurt hizmetleri, kredi ve burs Hizmetleri ve eğitim hizmetleri alanlarında faaliyet göstermektedir. Türkiye’de bulunan genç nüfusun üniversitelerde yerlerinde yaşanan artışlar doğrultusunda KYK’nin Sunduğu hizmetlerde de hemen her yıl artış yaşanmaktadır (Kalağan & Saydam, 2022, s. 1-15). Böylece üniversite öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu KYK yurtları vasıtasıyla sağlıklı ve disiplinli bir şekilde bulundukları il ve ilçede sosyal ve kültürel gelişim ile eğitim ve öğretim sürecini tamamlayabilmektedirler.

2.5.1 Barınma Hizmetleri

Kredi ve Yurtlar Kurumu , 2002 yılında 77 il ve 59 ilçede toplam 193 yurdu ile hizmet vererek 105.247 kız ve 82.940 erkek olmak üzere toplam olarak 188.187 yatak kapasitesi sunmuştur. 2007 de yurt sayılarında artış yaşanarak 78 il ve 79 ilçe ile yurt sayısı 222’ye ulaşmıştır (Yörükoğlu, 2007). Bu doğrultuda neredeyse her yıl yurt sayılarında artışlar yaşanmıştır. Grafik 2.2’de KYK yurt sayıları belirtilmiştir.

Grafik 2. 2 Kredi Yurtlar Kurumu İstatistikleri (Yurt Sayıları)

Kaynak: <https://kygm.gsb.gov.tr>.

Gençlik ve Spor Bakanlığının (GSB) bünyesinde faaliyet gösteren KYK yurtları Türkiye’de 81 il, 260 ilçe ve KKTC olmak üzere toplam 822 adet yurt bulunmaktadır ve bu 822 yurt 1. Tip, 2. Tip 3. Tip. 4. Tip ve 5. Tip yurtlar olmak üzere toplam 950 bin yatak kapasitesine sahiptir.

1990’lardan bu yana neredeyse her yıl artış gösteren KYK yurtları binlerce öğrenciye ev sahipliği yaparak bugün 822 sayısına ulaşmıştır. GSB’ye bağlı olarak hizmet veren bu yurtlar üniversite yerleşkelerine yakın konumlarda inşa edilmeye özen gösterilmiştir. Öğrencinin güvenliği ve konforu gözetilerek hizmet vermektedir. Yurtlarda kalan öğrencilere temizlik, yemek ve güvenlik gibi hizmetler sunulur. Öğrenci için önem arz eden durumlardan biri eğitim öğretim dönemi boyunca kendini yeterli şekilde finanse edebilme durumudur KYK yurtları bu noktada da öğrencilere uygun fiyatlı fırsatlar sunmaktadır. Tablo 2.2’de KYK yurt fiyatları verilmiştir.

Tablo 2. 2 2015- 2024 Yılları Arası KYK Yurt Fiyatları (kişi başı)

DÖNEM	1.TİP	2.TİP	3.TİP	4.TİP	5.TİP	6.TİP
2015-16	140₺	150₺	165₺	175₺	185₺	195₺
2017-18	150₺	160₺	175₺	190₺	200₺	210₺
2019-20	230₺	250₺	290₺	325₺	360₺	390₺
2021-22	275₺	300₺	325₺	375₺	400₺	450₺
2023-24	345₺	405₺	405₺	480₺	510₺	570₺

Kaynak:<https://www.verikaynagi.com/grafik/yillara-gore-ortalama-yurt-ucreti>.

2015-16 ve 2023-24 dönemleri arasında KYK yurt ücretlerinde, enflasyon oranlarıyla uyumlu bir artış gözlemlenmiştir. 1 Yurdun kapasitesi, oda sayısı, odalardaki yatak sayısı ve blok sayılarına bağlı olarak yurt ücretleri ve tipler arası farklılıklar vardır. 6-8 kişilik odalar 1. Tip yurtlar olarak faaliyet gösterip en uygun fiyatlı olmaktadır. 2. Tip yurtlar 4-6 kişilik olup fiyat olarak 1. Tip odalar ile arasında az bir fark vardır. 3, 4 ve 5. Tip odalar 3-4 kişilik olup ücretler ilk tiplere nazaran artış göstermektedir. 6. Tip yurtlar özel yurtlara benzerlik gösterip 2-3 kişilik odalardan oluşan daha konforlu yurtlardır ve ücreti de bu doğrultuda belirtilmektedir. 2023-2024 eğitim-öğretim yılı boyunca, enflasyon oranları ile uyumlu bir şekilde önceki yıllara kıyasla artışlar meydana gelmiştir.

2.6 Türkiye’de Bulunan Üniversiteler

Türkiye’de bulunan üniversitelerin tamamı kamu üniversitelerden oluşmamaktadır. Kamu üniversitelerinin yanında birçok vakıf üniversitesi de bulunmaktadır. Bu üniversiteler ve bu üniversitelere bağlı fakülte, yüksekokul, MYO ve enstitüler Tablo 2.3’te belirtilmiştir.

Tablo 2. 3 Türkiye’de Bulunan Üniversiteler ve Birimleri

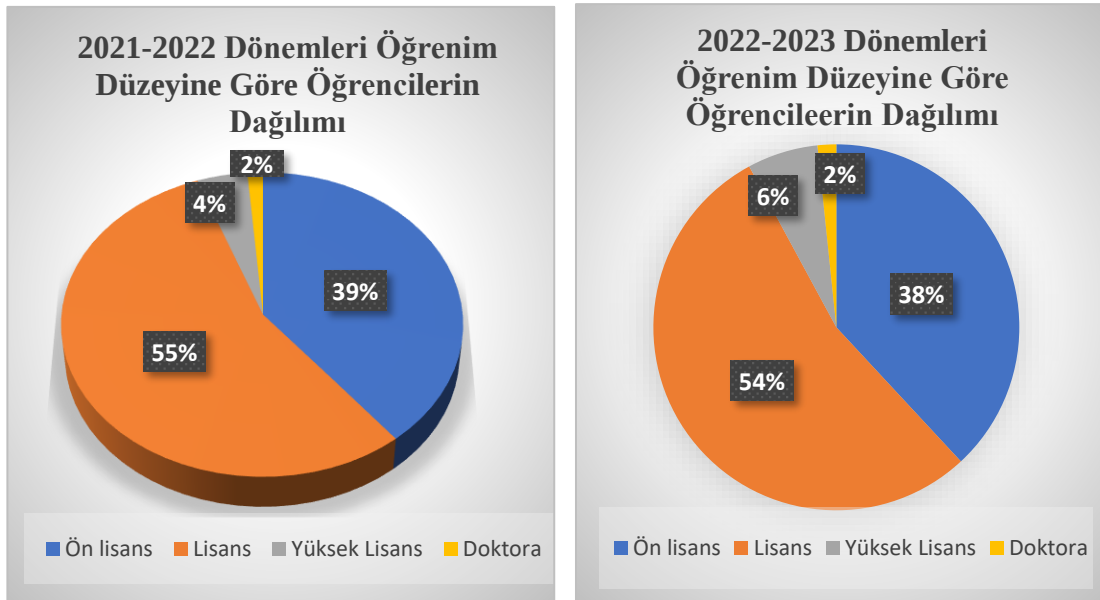
	DEVLET	VAKIF
Üniversite	129	75
Fakülte	1535	509
Yüksekokul	269	92
MYO	934	113
Enstitü	435	153

Kaynak: YÖK (2023) verileri taranarak yazar tarafından oluşturulmuştur

YÖK (2023) verilerine 2023 yılında Türkiye’de 129’u devlet 75’i vakıf olmak üzere toplam 204 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 1535’i devlet, 509’u vakıf olmak üzere 2044 tane fakülte, 269’u devlet 92’si vakıf olmak üzere 361 tane yüksekokul, 934’ü devlet 113’ü vakıf olmak üzere 1047 tane meslek yüksekokulu ve 435’i devlet 153’ü vakıf olmak üzere toplam 588 tane enstitü bulunmaktadır. Türkiye’de 1933 yılında kurulan ilk üniversiteden bu yana neredeyse 91 yıldır gelişmekte olan yükseköğretim eğitim sistemi üniversite, fakülte, yüksekokul, MYO ve birçok yeni bölüm ile gelişmeye devam etmektedir.

2.6.1 Türkiye’ de Bulunan Üniversite Öğrenciler

Türkiye’de son yıllarda faaliyette bulunan üniversitelerin sayısında ve bu üniversitelerin kontenjanlarında yaşanan artış sonrasında öğrenci sayılarında da büyük değişim yaşanmıştır. Bu öğrencilerin 2021-2022 ve 2022-2023 yıllarına ilişkin dağılımı Grafik 2.3’de belirtilmiştir.

Grafik 2. 3 Yükseköğretim İstatistikleri (Öğrenci Sayısı)

Kaynak: (YÖK, <https://istatistik.yok.gov.tr>, 2023)

YÖK (2021-2022), (2022–2023) verilerine göre 2021-2022 eğitim dönemlerinde yükseköğretim öğrenim düzeylerine göre öğrenci sayıları verilmiştir. 3.250.101’i Ön lisans, 4.579.047’si Lisans, 358.271’i Yüksek lisans ve 109.540’ı Doktora olmak üzere Türkiye’de 4.175.819 tane yükseköğretim öğrencisi bulunmaktadır. 2022-2023 eğitim dönemlerinde ise yükseköğretim öğrenim düzeylerinde bulunan öğrenci sayıları verilmiştir. 2.647.054’ü Ön lisans, 3.754.095’i Lisans, 434.485’i Yüksek lisans ve 114.508’i Doktora olmak üzere Türkiye’de 6.950.142 tane yükseköğretim öğrencisi bulunmaktadır.

Yıllar arası bir kıyaslama yapıldığında toplamda yükseköğretim öğrenci sayıları artmış gibi gözükse de bu artış yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yaşanmıştır. Ön lisans ve lisans düzeylerinde bir önceki yıla göre düşüşler gözlenmektedir. Yükseköğretimin ilk adımları olan lisans ve ön lisans programlarındaki düşüşler; demografik değişiklikler, eğitim politikaları, istihdam fırsatları ve ekonomik faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Ekonomik daralmalar veya mali sorunlar, bazı ailelerin yükseköğretim eğitime yatırım yapma kapasitesini azaltabilmektedir.

2.7 Yükseköğretim Finansmanında Yapılandırma

Yapılandırma işlemi genellikle kredi borcu olanların borçlarını daha kolay yönetebilmeleri için yapılan bir düzenlemedir. Borçlular borçlarını daha uzun bir sürede ve daha düşük taksitlerle ödeyebilmelerini sağlayarak mali açıdan kolaylık ve rahatlık sağlar. Kredi yapılandırması genellikle kredi kuruluşları veya finansal kurumlar tarafından sağlanır. Özellikle Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) aracılığıyla bankalarla iletişime geçerek gerekli yapılandırmalar için başvurular yapılabilir. Yapılandırma süreçleri ve yapılandırma şartları bankadan bankaya değişiklik göstermektedir. Bu açıdan borçlunun başvuru yapmadan önce seçeneklerde bulunan bankaları ayrı ayrı kategori edip süreçleri ve şartları detaylı olarak incelemesi önem arz etmektedir. Bu bölümde KYK borç yapılandırmanın tanımı, ödeme şekilleri, katsayı oranları ve ödeme kanalları belirtilmiştir.

2.7.1 KYK Öğrenci Kredi Borcu Yapılandırılması

KYK borçlarının yapılandırılmasında hükümetin iki ana amacı vardır. Birincisi, borçların yapılandırılmaması durumunda çoğunun ödenekleri geri ödeyemeyeceği ve haciz vasıtasıyla bile tahsillerinin yapılamayacağı gerçeğiyle, ticari bankalarda var olduğu gibi, bu alacakların zarar kalemine kaydedileceğidir. İkinci amaç ise mesleki yeterliliği bulunmayan ve kredi borçları altında ezilen gençlerin toplumun kalkınmasına katkıda bulunma olasılıklarının düşük olmasıdır. Bu durumda yalnızca kredi temerrüdü yaşanmakla kalmayacak, uzun sürede gelir vergisi ve SGK primi kayıpları da yaşanacak; gençler üretken olmaktan ziyade sadece tüketici konumuna düşeceklerdir. Ayrıca, bankacılık sistemlerine ulaşma zorlukları ve gelirlerinin haczedilmesi korkuları yaşanacak ve iş güvencesi, emeklilik dezavantajlarına rağmen, kayıt dışı çalışmada gönüllülük öne çıkacaktır. Gençlerin yaşadığı ekonomik zorlukların başlangıçta toplumsal huzursuzluklara ve ardından siyasi istikrarsızlıklara neden olabileceği; böylece tüm toplumsal yapının sarsılabileceği göz ardı edilmemelidir (Kubilay, 2021).

Yapılandırma işlemine dahil olan KYK kredileri, mezun öğrencilerin yükseköğretim eğitimi süresince almış oldukları ödeneklerdir. Geri ödemeleri mezuniyet sonrası olup ödemeler yapılandırma işlemi vasıtasıyla yapılabilmektedir (GİB, 2023). Her yılın yapılandırma için belirlenen zaman aralığı içinde başvurular GİB’e (gib.gov.tr) adresi ile İnteraktif Vergi Dairesine giriş yaparak veya bulunduğu mevkide bulunan vergi dairesine şahsen veya e-posta yoluyla yapılmaktadır. Yapılandırmadan yararlanan mezun öğrenciler ödemelerini 6, 9, 12, 18, 24, 36 ve 48 aylık vadeli ödemeler ile ödeyebilmektedir (Arıkan, 2021).

Yapılan başvurularda ekstra şartlar bulunmadığından KYK kredisine sahip olan her öğrencinin kredi borcuna göre yapılandırma planı çıkarılmaktadır. Bu planlar doğrultusunda borçlar peşin veya taksitli ödenebilmektedir. Yapılandırma kapsamında yapılan KYK kredilerinin borç asılları ve gecikme zamları yerine Yurt İçi Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) oranları alınıp güncel halde bulunan tutarlarının ödenmesi ile gecikme zamları silinmektedir (GİB, 2023).

2.7.1.1 Peşin Ödeme

KYK borçları yapılandırma kanunu neticesinde kredi borcuna uygun planlamada belirtilen tarihler arasında ödemenin tamamının yapılması halinde;

- ✓ Yapılandırma kapsamında borcun ödenmesiyle katsayı uygulanmayacaktır.
- ✓ Tutar Yİ-ÜFE oranları baz alınarak hesaplandıktan sonra %90 indirim uygulanacaktır.

Peşin ödeme yapılandırılmış borçlarda taksitli ödemelere göre daha avantajlıdır. Çünkü herhangi bir katsayı uygulanmamaktadır. Belirtilen tarihte peşin ödeme tutarının yatırılmaması veya eksik yatırılması halinde peşin ödeme indiriminden yararlanılmayacaktır (GİB, 2023).

2.7.1.2 Taksitli Ödeme

Yapılandırılan borçların taksitle ödenmesi tercih edilirse, başvuru sırasında 12, 18, 24, 36 ve 48 ay vadeli eşit taksit seçeneklerinden biri seçilebilir. İlk ay belirtilen tarihten belirtilen tarihe kadar ilk taksit ödenir. Sonraki taksitler ise takip eden diğer aylık dönemlerde ödenir. Taksitli ödemelerde yapılandırılan borçlara katsayılar uygulanarak tahsil edilmektedir. Tablo 2.4’ te yapılandırma katsayı oranları belirtilmiştir.

Tablo 2. 4 2023 Yapılandırma Katsayı Oranları

Ödemelerin 12 taksitle yapılmasında	1.09
Ödemelerin 18 taksitle yapılmasında	1.135
Ödemelerin 24 taksitle yapılmasında	1.18

Ödemelerin 36 taksitle yapılmasında	1.27
Ödemelerin 48 taksitle yapılmasında	1.36

Kaynak: (GİB, 2023)

Başvuru sırasında seçilen taksit sayısından fazla taksitte ödeme yapılması olağan bir durum değildir. Fakat seçilen taksit sayısından daha az taksitte ödeme yapılabilmektedir. Bu durum ödenecek katsayıya göre güncellenerek düzeltilir. Yapılan başvuruda borcun taksitli ödenmesi seçilip yapılandırılan borcun ilk taksitte tamamının ödenmesi durumunda ayrıca bir katsayı hesaplanmamaktadır ve Yurt İçi Fiyat Endeksinin tutarından %90 indirim uygulanmaktadır (GİB, 2023).

2.7.1.3 Ödeme Kanalları

Borçlunun tercihinine bağlı olarak, yapılandırılan borçlar taksitler halinde veya peşin bir şekilde;

- ✓ Müşterisi olunan bankanın kredi kartı ile,
- ✓ Müşterisi olunan bankanın banka kartı veya banka hesabı ile,
- ✓ Müşterisi olunan bankanın herhangi bir şubesi aracılığı ile,
- ✓ Müşterisi olunan bankanın internet bankacılığı ile,
- ✓ Müşterisi olunan bankanın mobil bankacılığı ile
- ✓ Müşterisi olunan bankanın telefon bankacılığı ile,
- ✓ Bulunduğu ilin vergi dairesinin veznesi aracılığı ile,
- ✓ PTT Şubeleri aracılığı ile

Ödemeler yapılabilmektedir (GİB, 2023).

2.8 Literatür Taraması

Dünya’da ve Türkiye’de yükseköğretim finansmanına yönelik yapılan çalışmalar, Türkiye’de yapılmış olan yükseköğretim finansman çalışmaları ve Dünya’da yapılmış olan yükseköğretim finansman çalışmaları olarak ayrı ayrı gruplandırarak bu bölümde açıklanmıştır.

2.8.1 Dünya’da Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Çalışmalar

Bray (2000) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanının trendlerine ve finansman seçeneklerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında Asya yükseköğretim finansmanına ve onun bileşenlerine odaklanılarak diğer bölge yükseköğretim finansman seçenekleri ile aralarında görülen farklılıkları ve benzerlikleri üzerine çalışılmıştır. Çalışma

sonucunda Asya'nın genel mozaïği, çeşitli sosyal ve ekonomik özelliklerin yanı sıra bir dizi seçeneğin sürekli varlığıyla şekillendiği, bu da bölgenin çeşitlilik ve zenginlikle dolu olacağı yorumunu doğurmuştur.

Woodhall'ın (2003) yaptığı çalışmada yükseköğretim finansmanının geleceği için geçmiş sıkıntılara da dikkat çekilerek yükseköğrenimin şu an içerisinde bulunduğu zorluklara değinilmiştir. Çalışma kapsamında öğrencilere yönelik öğrenim kredileri ve maddi destek konusunda ulusal çapta yapılan ve deneyimlenen seçenekler bir araya getirilerek karşılaştırılmış. Bu karşılaştırma neticesinde yaşanmış ve yaşanmakta olan finansal zorluklar ile daha iyi mücadele edebilmek için daha geniş maliyet paylaşımı önerilmiştir.

Cheung (2003) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanını kapsayan yüksek öğrenim finansman politikasının mekanizma etkilerinin piyasa taleplerine yetebilirliği tartışılmıştır. Batı ülkeleri tarafından kabul edilen finansal destek yöntemlerini ve modellerini analiz etmek ve finansal politikanın öğrenci erişimine, piyasa taleplerine uyum yeteneğine ve kurum özerkliği üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Değerleme sonucunda finansman politikasının mekanizma eksikliklerini dolaylı finansman yöntemleri olan öğrenci burs ve kredilerinin ağırlıkta kullanıldığı ve kupon yönteminden daha az faydalandığı tespit edilmiştir. Kupon yönetiminin avantajları birçok araştırmacı tarafından ortaya konulmuş ve bu konuda daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Jenny ve Arbak'ın (2004) yaptıkları çalışmada devlet üniversitelerinin yükseköğretim finansmanında yaşadıkları zorluklar ele alınmıştır. ABD'de özellikle kamu üniversitelerindeki finansal sistemin her yıl artış gösteren lise mezunları karşısında yeterliliğinde döngüsel bir düşüş yaşandığını ve bu döngüsel düşüşün yanı sıra, Medicaid gibi diğer programlar, devletlerin uzun vadede kamu yüksek öğrenimine verdikleri desteği azalttığını vurgulamışlardır. Her yıl artan sayıda öğrenci liseden mezun olduğundan, yüksek öğrenime olan talebin devam edeceği muhtemeldir. Bu zorlukların önümüzdeki yıllarda kamu yüksek öğreniminin finansmanında sorunlar yaratacağı sonucuna varılmıştır.

Sanyal ve Martin'nin (2006) yaptıkları çalışma yükseköğretim finansman eğitimi uluslararası bir perspektifte incelemiştir. Yükseköğretimin finansman yönünü yükseköğretimdeki büyümeyi, devletin bu büyümeyi finanse edememesi ve bunun sonucunda özel sektörün ortaya çıkması, Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) yoluyla yabancı sağlayıcıların yükselişi gibi belli sınıflandırmalar yaparak yükseköğretim finansmanı ile kurulu bu sistem arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda devlet

desteklerinin bir yerde yetersiz kaldığını ve buna neden olarak öğrenci başına düşen eğitim bütçesindeki payın özellikle bütçelerde kaynaklanan genişmeler nedeniyle önemli ölçüde azaldığı gösterilmiştir. Ayrıca diğer kuruluşlarla iş birliği yapma gerekliliği belirtilmiş ve çözüm olarak özel sektörün eğitime daha fazla katkı sağlaması gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Hauptmant (2007) tarafından yapılan çalışmada Dünya çapında yükseköğretim finansman trendleri ve sorunları tek çatı altında toplanmıştır. Makroekonomik hususlar, genel destek düzeyleri, öğrenci mali yardım politikaları ve farklı finansman politikaları başlıkları altında ailelerin lise sonrası eğitim süreçlerinin endişelerine değinilmiştir.

Dearden, Fitzsimons ve Wyness'in (2010) yaptıkları çalışmada İngiltere'deki üniversite katılımının yükseköğretim finansmanına etkisi araştırılmıştır. Yapılan bu çalışmada özellikle kredilerin ve hibelerin yükseköğretim finansmanı üzerindeki etkilerine ayrı ayrı değinilmiştir. Çalışma sonucunda peşin ödeme ücretlerinde yaşanan artışların yükseköğretim finansmanındaki olumlu etkiyi sayısal anlamda düşürdüğü ve buna bağlı olarak üniversite katılım oranlarında yaşanan eksilmeler ile aralarında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Rey ve Racionero'nun (2010) yaptıkları çalışmada dünya genelinde yükseköğretim finansman planları incelenmiştir. Çalışma kapsamında sanayileşmiş birçok ülkenin öğrencilerin katkılarına dayanan birçok alternatif finansman planının varolduğu belirtilmiştir. Bu planların gelire bağlı bir kredi modelinin risk havuzuna sahip olması durumunda, eğitim maliyetlerini ve kaybedilen geliri karşılama şartıyla, optimal katılım düzeyini teşvik edebileceği gösterilmiştir.

Young ve Powellb'nin (2011) yaptıkları çalışmada yükseköğrenim finansmanını keşfetmek için gerekli olan seçenekleri değerlendirmişlerdir. Farklı yüksek öğrenim finansman seçeneklerinin temelini inceleyerek, koşulları, seçimleri ve sonuçları karşılaştırmak için bir model geliştirmişlerdir. Çalışma sonucunda Jamaika'nın son kırk yılının deneyiminden yola çıkarak altyapı ihmalinden kaynaklanan, kayıt azalışı, program kalitesine yönelik tehditler ve mali zorluklar gibi olumsuz sonuçların bulunduğu, bunların çoğunun önceden tahmin edilebilir olduğunu belirtilmiştir.

Lung, Moldovanb ve Alexandrac'ın (2012) yaptıkları çalışmada Avrupa'da yükseköğretim finansmanında bulunan zorluklar ve bu zorlukların doğurduğu sorunlar ele alınmıştır. Çalışma kapsamında Avrupa'da yükseköğrenimin finansmanı, özel ve kamu kaynaklarından sağlanması için yapılan yatırımların artırılmasının gerekliliği ve özellikle ekonomik kriz dönemlerinde hala bir zorluk olduğu ortaya konulmuştur. Bazı Avrupa Birliği

lkelerinin mali kaynakları artırma ve yükseköğrenime odaklanma çabaları olumlu sonuç verdiğinden dolayı üniversitelerin uygun müfredatlar ve esnek katılım modları geliştirmeleri ve önceki öğrenmelerin geçerliliğini genişletmeleri teşvik etmeleri gerektiğı vurgulanmıştır.

Tilak (2012) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanı geleneksel ve modern yaklaşımlarla dünya genelinde karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında yükseköğretimin kamusal finansmanını savunan ve karşı çıkan argümanlara değinilerek yükseköğretim finansmanının devlet için ne kadar önem arz ettiğı vurgulanmıştır. Eğitime yönelik devlet desteğindeki ciddi yetersizliğin eğitim için bir tehdit oluşturduğu belirtilmiştir.

Adewuyi, Olusayo ve Okemakinde (2013) tarafından yapılan çalışmada Nijerya'da yükseköğretim finansmanı sorunlarına değinilmiştir. Nijerya'da yükseköğretim sisteminin büyüme ve kalkınma aracı olarak hareket etme potansiyeli, uzun süredir devam eden sorunlar arasında sınırlı erişim, yetersiz finansman, kötü yönetişim, azalan kalite ve uygunluk gibi sorunlarla karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Çalışma sonucunda yüksek öğrenime erişimi artırmak ve finansmanda kaliteyi yükseltmek için gerekli olan tüm kaynakları hükümetin tek başına sağlayamayacağı kabul edilmekte, bu nedenle kamu fonlarını tamamlayacak alternatif mali mekanizmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur.

Erinaa ve Erins (2014) tarafından yapılan çalışmada Orta ve Doğu Avrupa'da yükseköğrenim finansman modelleri değerdendirilmiştir. Çalışma kapsamında Orta ve Doğu Avrupa'daki (CEE lkeleri) yüksek öğrenim finansman modellerini ve bu modellerin özelliklerini analiz etmek amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda Orta ve Doğu Avrupa lkelerindeki yüksek ğretim kurumlarının, mali yönetim sistemlerinin etkinliğini artırarak, önde gelen AB ve küresel düzeydeki üniversitelerin seviyesine yaklaşmayı bilinçli bir şekilde hedeflemeleri gerektiğı sonucuna varılmıştır.

Singh (2014) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanındaki küresel eğilimler incelenmiştir. Çalışma kapsamında küresel ölçekte yüksek ğretim finansman modellerine, ülkelere özgü değişen niversite özelliklerine ve niversite finansman yapılarındaki temel değişimlere dair çeşitli yaklaşımlar ele alınmıştır. Çalışma sonucunda küresel düzeyde niversite maliyetlerinde artış eğilimi görüldüğü ve bu durumun, üniversitelerin devlet yardımlarına daha az bağımlı hale gelmeleri nedeniyle gelir kaynaklarını eşitlendirmelerini gerektirdiğı sonucuna varılmıştır.

Santouridis (2015) tarafından yapılan çalışmada Yunanistan'da yükseköğretim müfredatında finansmanın bilgi teknolojisi için önemi değerdendirilmiştir. Çalışma kapsamında

Yunan müfredatının finans açısından ortaya çıkan ve çıkabilecek trendlere uyumluk açısından araştırmalar yapılmıştır. Diğer ülkelerle yapılan karşılaştırmalar neticesinde Yunanistan yükseköğretim finansmanı BT'nin yeterliliği konusunda negatif sonuçlara ulaşılmıştır.

Merrett'in (2016) yaptığı çalışmada yükseköğretim öğrenci finansmanının maliyet ve getiri dengesini dengelemek için hükümetlerin birlikte kabul edebilecekleri prensipleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bu prensiplerle elde edilebilecek sonuçların mevcut sistemleri daha verimli ve daha işlek kılması hedeflenmiştir.

Huang (2016) tarafından yapılan çalışmada Japonya'da yükseköğrenimin finansman mekanizmasının temel modellerine ve bu modellerde oluşan değişimlere ve bu oluşan değişimlerin yükseköğretim finansmanı üzerindeki etkilere değinilmiştir.

Chapman ve Doris'in (2018) yaptıkları çalışmada İrlanda için yükseköğretim finansman reformunun modelleri analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında İrlanda'da çeşitli alternatif öğrenci kredi programlarının uygulanabilirliğini araştırmıştır. Yazarlar, İrlandalı yükseköğretim öğrencileri için yaşam döngüsü kazanç dağılımını, geniş bir işveren anketinden elde edilen verilere dayanarak modellemiştir. Çalışma sonucunda mortgage türü kredilerin düşük gelirli mezunlar için geri ödemesinin yapılmasını zorlaştırmakta ve yüksek oranlara neden olmaktadır. Farklı gelir kaynaklarına dayalı kredi programlarının tanımlanmasıyla, yüksek öğrenimin finansmanında bu yaklaşımın yükseköğretim öğrencileri için uygunluk ve dolaylı devlet destekleri açısından uygulanabilir olduğu ortaya konulmuştur.

Smith ve Urquhart (2018) tarafından yapılan çalışmada Birleşik Krallık üniversitelerindeki finans durumları ve işgücü, kıtlık ve stratejiler ele alınmıştır. Çalışma kapsamında Birleşik Krallık üniversitelerinde 2002'den 2012'ye kadar geçen süreçte finansal döngüdeki arz ve talep eğrilerinin gerekli doğrultuda sağlıklı seyretmediği ve finansal eksikliklerden doğan olumsuzlukların ve öğretim elamanı arzının yetersiz kaldığı durumların eğitim üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu sonucuna varılmıştır.

McCloud ve Bann'ın (2019) yaptıkları çalışmada Birleşik Krallık'taki yükseköğrenim öğrencilerinin de mali stres ve zihinsel sağlıklarının yükseköğretim eğitimi sırasında edindikleri borçlar neticesinde bozulduğu ortaya çıktığı belirtilmiştir. Yazarlar, yükseköğretim finansmanındaki mali eksikliklerin ve son zamanlarda artış gösteren bu borçların Birleşik Krallık'taki yükseköğrenim öğrencilerinin hem başarılarını kötü etkilediğini hem de ruh sağlığıyla aralarında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.8.2 Türkiye’de Yükseköğretim Finansmana İlişkin Çalışmalar

Kılıç (1999) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim kavramını ele alınmış, ardından Türkiye'deki yükseköğretimin kapsamı ve tarihsel gelişimi geniş bir bakış açısıyla araştırılmıştır. Çalışmada Batı’da yükseköğretimin tarihsel evrimi incelenerek yükseköğretim finansmanı hakkında bilgi verilmiştir.

Ergen (2006) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim karma mallarının niteliği ve finansmanına yönelik araştırmalar yapılmıştır. Araştırma kapsamında küresel ölçekte giderek daha fazla önem kazanan özel finansman yöntemlerinden biri olan "Gelire Dayalı Kredi" yaklaşımına odaklanarak, Türkiye'deki yükseköğretim maliyesine ilişkin bir çözüm önerisi sunulmaktadır.

Karataş (2006) tarafından yapılan çalışmada fakültelerin finansal kaynaklarıyla mezun öğrencilerinin performansı arasında doğrusal bir ilişkinin varlığı incelenmiştir. Bu bağlamda, fakülte bütçeleri ile mezunların KPSS sınavlarındaki başarıları arasında karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Çalışma sonucunda fakülte bütçesinin yalnızca mezun öğrencilerin başarı ortalamalarını etkilediğini söylemenin doğru olmadığı belirtilmiştir. Burada, üniversitelerin bulunduğu şehirden, öğrenci başına düşen öğretim elemanı sayısından, kütüphane kaynaklarına, şehrin iklim koşullarından kentsel dokuya, eğitim binalarının fiziksel durumlarından, öğrencilerin kampüslere erişim kolaylığına ve şehirdeki sosyal yaşam olanaklarına kadar bir dizi faktörün, öğrenci başarısını etkilediği ortaya konulmuştur.

Söyler (2009) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanında yeni beklentiler ve hedefler ışığında normatif yaklaşımlar incelenmiştir. İncelemeler doğrultusunda devletin yükseköğretimin finansmanını tamamen karşılamaya devam etmesinin gerekliliği savunmuştur. Çalışma sonucunda yükseköğretim finansmanına yeni beklentiler ve hedefler doğrultusunda alternatif çözüm önerileri sunulmuştur.

Haşim (2011) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretimin finansmanı işlenmiştir. Türkiye’de yükseköğrenim finansmanına yönelik var olan finansal zorluklara değinilmiş ve bu doğrultuda alternatif finansman modelleri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda gelire bağlı olmak koşulu ile öğrencilerin borçlanma modeli ortaya konulmuştur. Bu model ile devlet üzerindeki yükseköğretim finansman yükünün bir kısmı öğrencilere aktarılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Söyler ve Karataş’ın (2011) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim hizmetlerinin Türkiye’de devlet üniversiteleri ile özel yükseköğretim kurumları arasında yer alan vakıf

üniversiteleri tarafından sağlandığı belirtilmiştir. Ancak bu ikili yapının, yükseköğretim talebini tam olarak karşılayamadığını ortaya konulmuştur. Bu nedenle, özel üniversitelerin sisteme dahil edilmesi gerektiğini vurgulanmıştır. Bu çalışma, vakıf üniversitelerinin mali yapısını güçlendirmeye yönelik öneriler sunmanın yanı sıra kurulması planlanan özel üniversitelerin kuruluşu ve mali yapılarına dair bir model önerisi de belirtmiştir.

Saruç'un (2011) yaptığı çalışmada Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile bu üniversitede görev yapan akademisyenlerin, yapılan değişikliklere ilişkin görüşleri ve mevcut harçların algılanma biçimleri ile çeşitli finansman yöntemlerine karşı kabul seviyeleri anket çalışması yoluyla ölçülmüştür. 784 katılımcının yer aldığı anket çalışması, yeni sistemin genel olarak öğrencileri daha fazla çalışmaya teşvik edeceği yönündeki katılımcı görüşlerini ortaya koymuştur.

Gölbek'in (2011) yaptığı çalışmada yükseköğretim finansman politikası ele alınmış ve daha sonra kavramsal çerçevede maliyet paylaşımı yöntemlerine değinilmiştir. Çalışma sonucunda maliyet paylaşımı yöntemlerinden yükseköğretim finansmanına en uygun olanların ortaya konulabilmesi için birçok görüş sentezlenmiş ve gelire bağlı kredi uygulamalarının uygunluğu vurgulanmıştır.

Özekicioğlu'nun (2012) yaptığı çalışmada yükseköğretim finansmanında borçlanma yönteminin etkileri incelenmiştir. Çalışma kapsamında yükseköğretimde finansman yöntemleri arasında borçlanma ve vergiyle finansmanın, Türk yükseköğretim sisteminde nicelik ve nitelik yönündeki eksiklikleri gidermede vergiyle finansmanın daha adil ve etkili bir yöntem olduğunu hem teorik hem de pratikte ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda Türk yükseköğretim sistemindeki finansal sorunların çözülebilmesi için Türkiye'ye özgü borçlanma yöntemleriyle ilgili öneriler sunulmuştur.

Güngör ve Göksu (2013) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de eğitimin finansmanı uluslararası ülkeler ile karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye'deki eğitim finansmanı ve eğitim harcamaları incelenerek diğer ülkelerle kıyaslanmış, geleceğe yönelik eğitim bütçe hedefleri tartışılmıştır. Ek olarak Dünya Bankası, OECD, EUROSTAT ve BÜMKO gibi kuruluşların eğitim istatistikleri derlenmiştir. Genel olarak, Türkiye'de eğitim finansmanının yetersiz olduğu ve ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir.

Aydın'ın (2014) yaptığı çalışmada Türkiye'de yükseköğretim finansmanındaki eksikliklere değinilmiştir. Bu eksikliklerinin giderilebilmesi için uygulanabilir modeller analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında üniversite düzeyindeki eğitim hizmetleri, bu hizmetlerin

kalitesi, sunumu ve finansmanı ele alınmıştır. Belirli ülke örneklerinden yola çıkılarak, farklı ülkelerin üniversite sistemleri ve finansal yapıları incelenmiştir. Türkiye'nin yükseköğretim hizmetlerinin tarihçesi ve performansa dayalı finansman modeli hakkında bilgi verilmiştir.

Özkan ve Gedikoğlu'nun (2014) yaptıkları çalışmada Türkiye'nin yükseköğretim finansmanı üzerine görüşlerin tespit edilmesi amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın kapsadığı grup, üniversitelerde finansmanla ilgili yönetim pozisyonlarında çalışan personelden oluşmaktadır. Örnekleme dahil edilen üniversiteler, "University Ranking by Academic Performance (URAP)" tarafından belirlenen sıralamaya dayanılarak tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çalışma sonucunda yükseköğretimin genellikle kamu kaynaklarına bağımlılığının azaltılması ve kaynak çeşitliliği yoluyla finanse edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu yaklaşımın ayrıca mali özerkliği artırabileceği ve böylelikle kaynakların daha verimli kullanımına imkân tanıyabileceği vurgulanmıştır.

Demir, İnan ve Sarıoğlu'nun (2014) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin yükseköğretim hizmetlerinin finansmanına ilişkin tercihlerini belirlenmesi ele alınmıştır. Gazi, Harran ve Kırklareli Üniversitelerinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasıyla, öğrencilerin yükseköğretim finansmanına katılım düzeyleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin gelir düzeylerine göre finansmana katılım eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu eğilimi destekleyenlerin oranı öğrencilerin yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır.

Karakul'un (2014) yaptığı çalışmada Türkiye'de bulunan yükseköğretim finans sistemi ile İran yükseköğretim finans sistemi karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye ile benzer coğrafi özelliklere, nüfusa ve kültürel yapıya sahip olan İran İslam Cumhuriyeti ile Türkiye arasında, her iki ülkenin de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul etmesi gibi benzerlikleri göz önünde bulundurarak eğitim finansmanı konusu karşılaştırmalı bir yöntemle incelenmiştir. Çalışmaya göre, eğitimdeki kalite göstergeleri, devletlerin diğer harcamaları arasından ayırabildikleri kaynakların miktarı ve bu kaynakların etkin bir şekilde dağıtılması benzer ve yakından ilişkilidir.

Çınar'ın (2014) yaptığı çalışmada yükseköğretim sektöründeki bütçe ve finansman yöntemleri incelenmiştir, Türkiye'de yükseköğretim bütçe uygulamalarına ve uluslararası örneklerine odaklanılmıştır. Çalışma kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi'nin finansmanında ikinci öğretim ve diğer uygulamaların mali kısıtları, mali açıdan bir değerlendirme yapmalarını gerektirmiştir. Yapılan analizler, ikinci öğretimin mali kısıtlarının

sadece Süleyman Demirel Üniversitesinin değil, tüm ikinci öğretim eğitimi sunan üniversitelerin ortak bir sorunu olduğu belirlenmiştir.

Kurt (2015) yaptığı çalışmada yükseköğretim finansmanında liberal politikaların etkisinin yükseköğretim finansman sistemine etkilerini incelemiştir. İncelemeler neticesinde 1930'lardan günümüze kadar kaynakların kullanılmasındaki değişimlerin, üniversitelerin harcama eğilimlerinin zamana göre nasıl değişip geliştiğini, üniversite yöneticilerinin bakış açıları göz önünde bulundurularak sunulmuştur.

Altundemir ve Cibo (2015) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'deki yükseköğretim sistemini yeniden yapılandırmayı amaçlayan Yükseköğretim Yasa Tasarısı Taslağı'na, 2012-2013 döneminde üniversitelerden alınan görüşler doğrultusunda yükseköğretim finansmanı konusundaki üniversite görüşleri incelenmektedir. Çalışma sonucunda; Türkiye'de yükseköğretim finansmanının önemli bir sorun olduğu göz önünde bulundurulduğunda, YÖK tasarısından kaynaklı olarak sadece 28 üniversitenin görüş bildirmesi ve bu üniversitelerin çoğunun konuya yüzeysel bir şekilde değinmesi, finansman konusunun üniversitelerin gündeminde öncelikli bir yer edinmediği belirlenmiştir.

Çınar ve Ağcakaya (2016) tarafından yapılan çalışmada yükseköğretim finansmanında alternatif stratejiler Dünya ve Türkiye bazında analiz edilmiştir. Çalışma neticesinde yükseköğretim sistemlerinin devlet ve vakıf üniversitelerinde hem nicelik hem de nitelik açısından önemli ilerlemeler kaydedildiği gözlemlenmektedir. Üniversite sayıları, kontenjanlar ve yükseköğretime yönelik kaynaklar bu ilerlemelerin başında gelmektedir. Küreselleşmenin getirdiği rekabet ortamıyla birlikte, ülkelerin yükseköğretim sistemlerini güncelleme ihtiyacı bulunmaktadır.

Çetinkaya'nın (2017) yaptığı "Türkiye'deki Üniversite Eğitiminin Mali Desteklenmesi: Yükseköğretim Harcamalarının Verimliliğini Arttırmak için Bir Model Önerisi" adlı çalışmada, küresel olarak giderek daha fazla önem kazanan özel fonlama yöntemleri arasında yer alan "Gelire Bağlı Borçlanma" yaklaşımına odaklanılarak, Türkiye'deki yükseköğretim maliyesine yönelik bir çözüm önerisi sunulmuştur.

Son-Turan (2018) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'ye özgü bir yükseköğrenim için özel finansman modeli oluşturulmuştur. Bu modelin uygulanmasıyla, güçlü ve nitelikli bir işgücü piyasasına katkıda bulunabileceği belirtilmiştir. Çalışma kapsamında yükseköğrenim borçlarının yatırım araçlarına dönüştürülmesini ve ilgili tarafların rolünü ve sistemin nasıl

işlediğini disiplinler arası bir şekilde açıklanmıştır. Çalışma, Türkiye yükseköğrenim finansmanı alanında özgün katkılar içermektedir.

Tepe'nin (2018) yaptığı çalışmada Türkiye'de yükseköğretimle ilgili lisansüstü ve tezlerin temel araştırma konuları, metodolojik ve istatistiksel analiz teknikleri incelenmiştir. Araştırmada vaka çalışması yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma grubu, 1990-2017 arasında yükseköğretim konularında yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlayan araştırmacılardan oluşmaktadır. Çalışma sonucunda yükseköğretimde yapılan lisansüstü tezlerin doktora tezlerinden daha yaygın olduğu; en yoğun çalışmaların ise 2011 ve 2012 yıllarında gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Giray ve Bodur'un (2019) yaptıkları çalışmada OECD ülkelerinin ve Türkiye'nin yükseköğretim finansman koşulları karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında mevcut yükseköğretim finansman modelleri ve trendleri incelenmiş, Türkiye'deki yükseköğretim finansmanı ile ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Senay, Şengül ve Seggie (2020) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de yükseköğretime yönelik yapılan çalışmaların eğilimleri ve önerileri incelenmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye'deki yükseköğretim odaklı konferanslarda sunulan çalışmalar ile aynı alanda yayımlanan dergilerdeki makaleler incelenmiştir. Çalışma sonucunda en çok araştırılan konunun lisans programları ve bu programların değerlendirilmesi ve geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar olduğu ortaya konulmuştur. Buna ek olarak bildirilerde ve makalelerde öne çıkan temaların çeşitli olduğu belirtilmiştir.

Topaloğlu (2021) yaptığı çalışmada eğitim sendikalarının üniversite finansmanı ile ilgili görüşlerini ve bu görüşler arasındaki farkları netleştirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede, Türkiye'deki dört önde gelen yükseköğretim eğitim sendikasının üniversite yöneticileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler neticesinde nitel bir yaklaşımla planlanmış olan çalışmada, veriler örneklem seçimi yöntemiyle toplanmış ve veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu ile analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda, eğitim sendikalarının üniversite yönetimi ve finansmanı ile ilgili görüşlerinde belirgin farklılıklar ortaya konmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

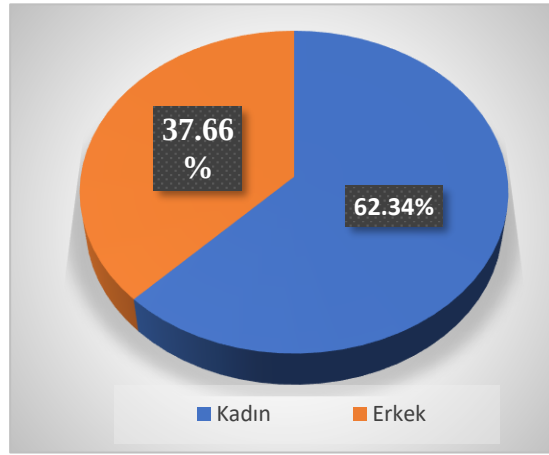
Yükseköğretim finansmanı sorunlarının saptanabilmesi için Türkiye genelinde kantitatif araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılarak bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma doğrultusunda 48 sorudan oluşan anket çalışmasına 100 farklı üniversiteden %37,66’sı erkek %62.34’ü kız olmak üzere toplam 546 katılımcı yer almıştır. Çalışma verileri ve sonuçlarına bu bölümde yer verilmiştir.

3.1 Metodoloji ve Veri Toplama

Bu çalışma Türkiye’deki yükseköğretim finansmanına yönelik sorunları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Veri seti 30 Aralık 2023 – 21 Şubat 2024 tarihleri arasında olan ve Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu 28.11.2023 tarihli 21/511 sayılı karar ile etik kurulu izni alınarak gerçekleştirilmiştir. Türkiye geneli 100 farklı üniversiteden ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden oluşan 546 kişi ile kantitatif araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir.

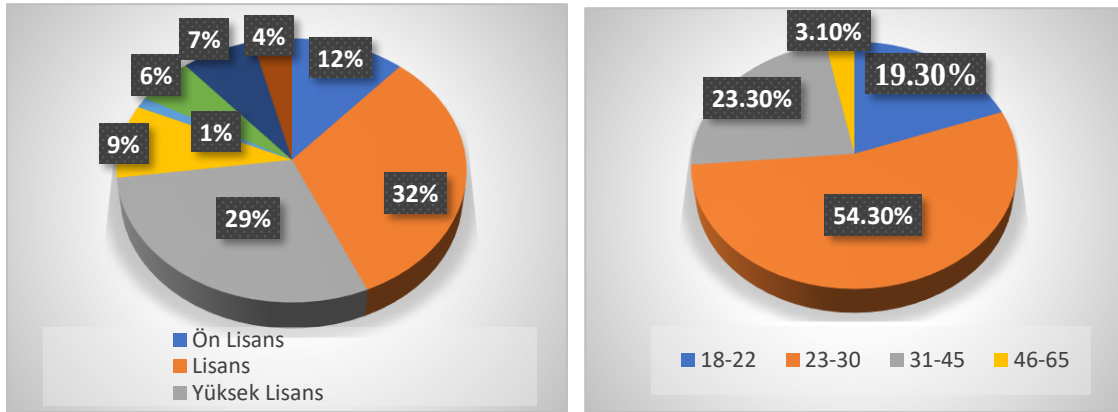
Anket içeriği 48 adet sorudan oluşmaktadır. Bu 48 sorunun 16 sorusu demografik bilgilerin belirlenmesi için hazırlanmıştır. 17. ile 26. soru aralığındaki sorularda yükseköğretim süreçleri hakkında bilgi alınıp 26. sorudan itibaren ise yükseköğretim öğrencilerine eğitim dönemleri boyunca karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri muhtemel mali zorluklar ile bu zorlukları aşmak ve daha iyi bir yükseköğrenim deneyimi yaşamak için bankaların, KYK’nın ve üniversitelerin yerine getirilmesi gereken şartlar bulunmaktadır.

Çalışmada 100 üniversiteyi ele alacak şekilde rassal (tesadüfi) örneklem ele alınmıştır. 500 ve üzeri bir gözlem yeterli olarak görülmüştür. Yapılan anket çalışması Google Forms aracılığıyla yapılmış olup anket formu EK-1’de verilmiştir. Çalışmada bulunan 546 kişilik anketin 4 tanesinde verilen yanlış bilgilerden dolayı 542 anket geçerli sayılmıştır. Bu yüzden anket başarı oranı %99.26’dır. Grafik 3.1’de katılımcıların cinsiyetlerine göre oranları belirtilmiştir

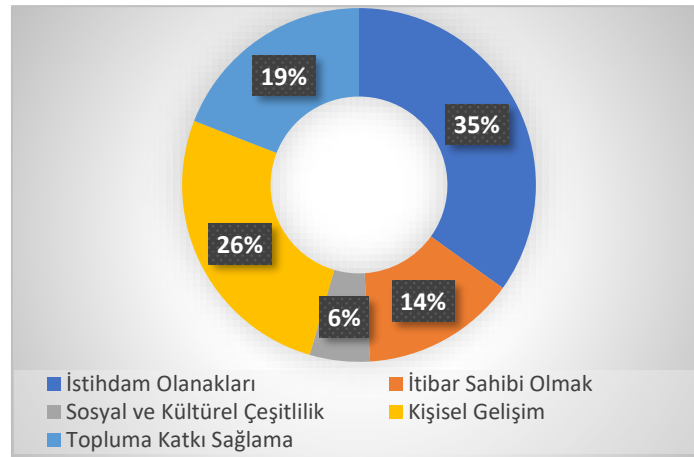
Grafik 3. 1 Anket Katılımcılarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Türkiye genelinde yükseköğretim eğitimi gören/görmüş öğrencilerden oluşan bu ankete katılım sağlayan 542 katılımcının %37,66'sı erkeklerden kalan %62,34'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Ankette katılım sağlayan bu katılımcıların ağırlıkta kadınlar olduğu saptanmıştır. Grafik 3.2'de eğitim durumları ve yaş aralıkları verilmiştir.

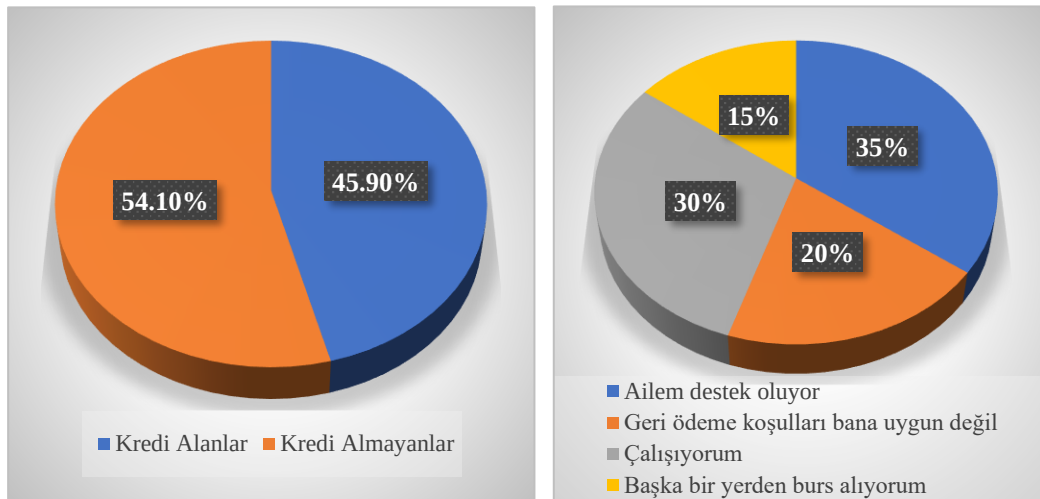
Grafik 3. 2 Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu ve Yaş Aralığı

Ankete bulunan katılımcılarının %12'si ön lisans, %32'si lisans, %29'nun yüksek lisans ve %1'nin ise doktora öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Geriye kalan diğer katılımcıların ise %6'sını ön lisans mezunları, %6'sını lisans mezunu, %7'sinin yüksek lisans mezunu ve %4'nün ise doktora mezunlarını kapsamaktadır. Ankete katılımın ağırlıklı olarak lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluştuğu saptanmıştır. Grafik 7'ye göre ankete katılım sağlayanların yaş ortalamalarına bakıldığında katılımcıların %54'ü 23-30, %19,30'u 18-22, %23,30'u 31-45 ve %3.10'u ise 46-65 yaş aralığı oluşturmuştur. Anket katılımının ağırlıklı olarak 23-30 yaş aralığını kapsadığı belirlenmiştir. Yaş aralığı belirlenen yükseköğretim eğitimi alan bireylerin yükseköğretimi tercih etme sebepleri Grafik 3.3'te belirtilmiştir.

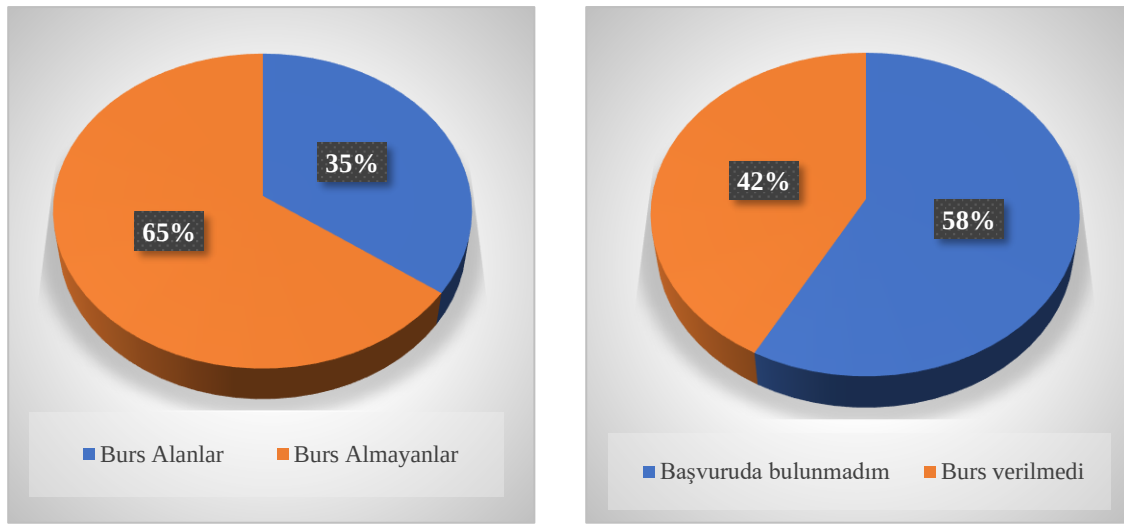
Grafik 3. 3 Anket Katılımcılarının Yükseköğretimi Tercih Sebepleri

Anket katılımcılarının yükseköğretimi tercih etme sebepleri kişiler arası farklılıklar oluşturmaktadır. Katılımcıların %35'i istihdam olanakları, %26'sı kişisel gelişim, %19'u topluma katkı sağlama, %14'ü itibar sahibi olmak ve %6'sının ise sosyal ve kültürel çeşitlilik için yükseköğretimi tercih ettikleri belirlenmiştir. Belirtilen tercih sebepleri arasında farklılıklar bulunsa da ağırlıklı olarak istihdam olanaklarının yükseköğretimi tercih etme sebeplerinin başında geldiği saptanmıştır. Yükseköğretimin finanse edilmesinde yaygın olarak kullanılan KYK kredisi alan ve almayan, almayanların da almama sebepleri Grafik 3.4'te verilmiştir.

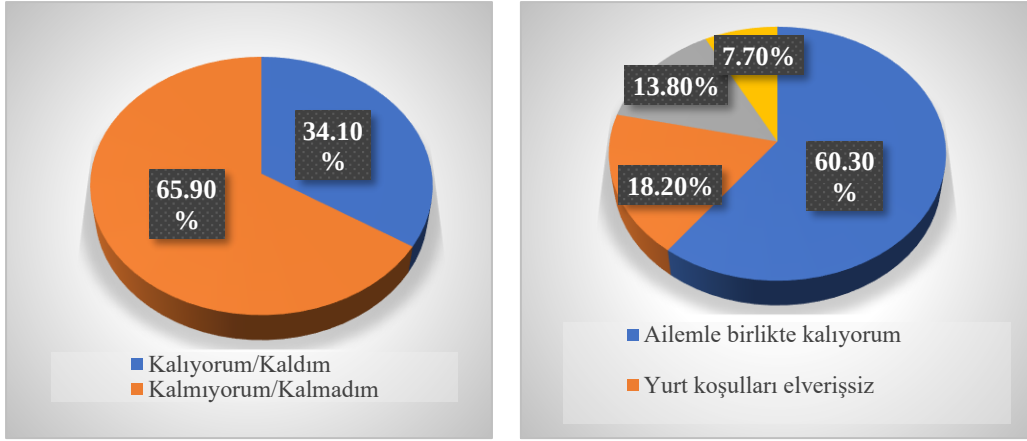
Grafik 3. 4 Yükseköğretim Süresince KYK Kredisi Alanlar/Almayanlar ve Almama Nedenleri

Yükseköğretim finansman kaynaklarından biri olan KYK kredilerini de kapsayan bu ankete katılan öğrencilerin bu kredileri alan/almış ve almayan/almamış öğrenciler arasındaki oran incelenmiştir. Anket kapsamında KYK'den kredi alan öğrenci sayısı %45,90 kredi almayan öğrenci sayısının ise %54,10 olduğu belirlenmiştir. Grafik 10'a göre kredi alamayan öğrencilerinin kredi almama nedenleri sorulmuştur ve verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin %35'nin aileden destek aldığı, %30'nun çalışmakta olduğu, %20'sinin geri ödeme koşullarının kendilerine uygun olmadığını ve %15'nin ise başka bir yerden burs aldığı saptanmıştır. KYK kredisi almayıp KYK bursu alan/almış kişilerin ve almayanların da almama sebepleri Grafik 3.5'te belirtilmiştir.

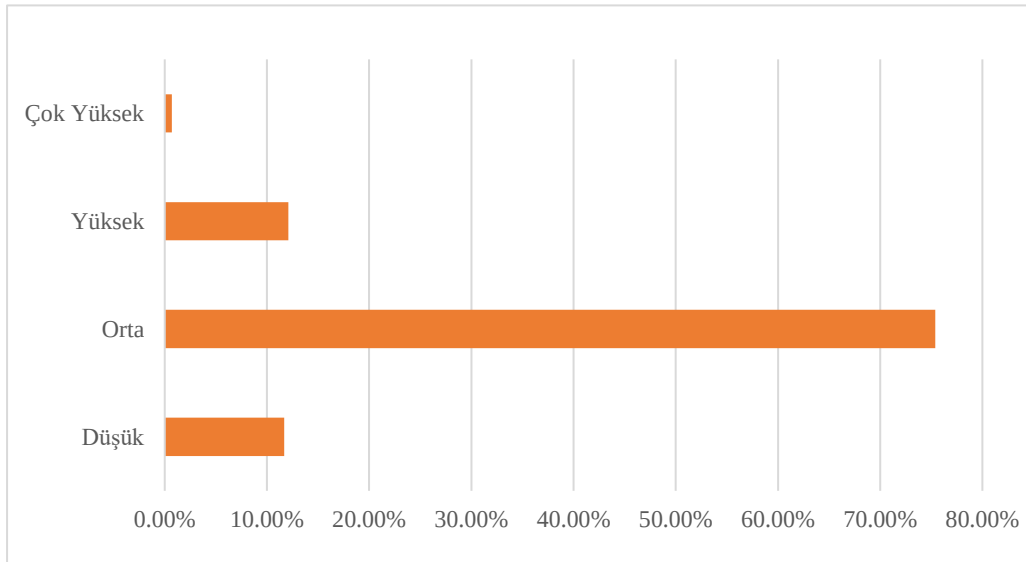
Grafik 3. 5 Yükseköğretim Süresince KYK'dan Burs Alanlar/Almayanlar ve Almama Nedenleri

Yükseköğretim finansman kaynaklarından biri olan KYK burslarını ankete katılım sağlayan öğrencilerin %35'i bu burslardan faydalanırken kalan %65'i faydalanamamaktadır. Grafik 11'e göre KYK'den burs almayanların %42'sinin burs alma şartlarını sağlayamadıkları için bursun verilmediğini, %58'nin ise başvuruda bulunmadığı saptanmıştır. KYK'nın bir diğer hizmeti olan KYK yurtlarında katılımcıların ne kadarının ikamet ettiği ve etmekte olduğu etmeyenlerin ise etmeme sebepleri Grafik 3.6'da belirtilmiştir.

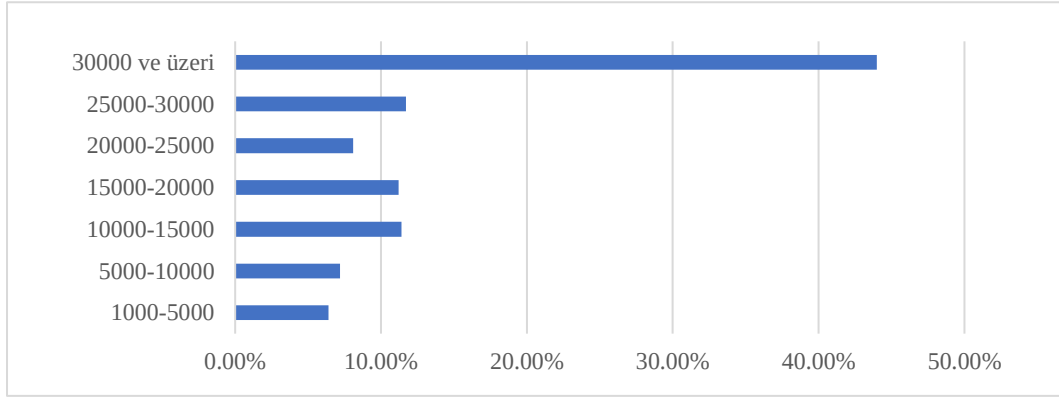
Grafik 3. 6 Katılımcıların Yükseköğretim Süresince KYK Yurtlarında Kalıp/Kalmadıkları ve Kalmama Nedenleri

Yükseköğretimde barınma hizmeti veren YURTKUR kapsamındaki KYK yurtlarında kalan ve kalmayan öğrenci oranları belirlenmeye çalışılmış ve verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların %65,90'nının yurtlarda kaldıkları ve kalan %34.10'nun ise bu yurtlarda kalmadığı saptanmıştır. Grafik 14'göre KYK yurtlarında kalmayan yükseköğretim öğrencilerinin %18,20'sinin yurt koşullarının elverişsizliği, %13,80'ninin özel yurttaki kaldığı ve %7,70'nin ise yükseköğretim eğitimi aldığı ilde KYK yurdunun bulunmadığını neden olarak gösterilmiştir. Katılımcıların %60.30'unun ailesi ile kaldıkları tespit edilmiştir bu doğrultuda Katılımcıların aile sosyal ekonomik durumları Grafik 3.7'de gösterilmiştir.

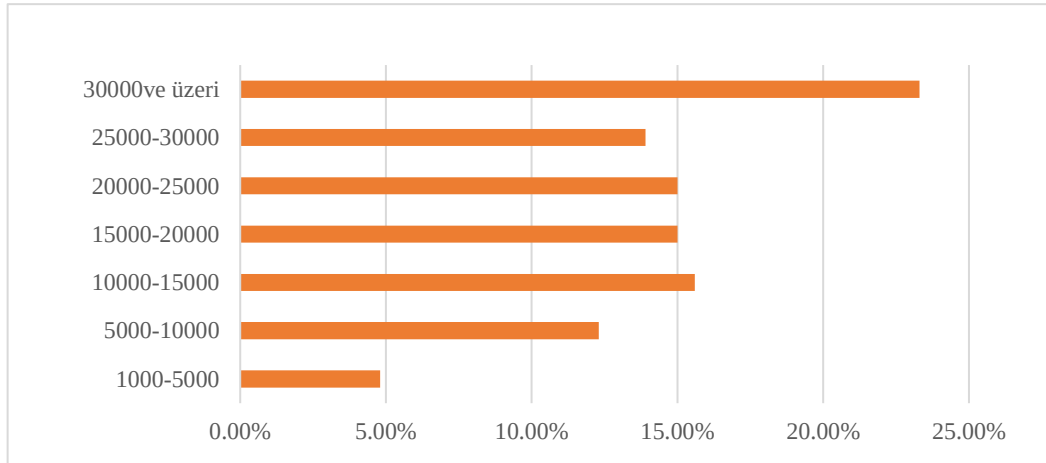
Grafik 3. 7 Katılımcıların Aile Sosyal Ekonomik Durumu

Katılımcıların aile sosyal ekonomik durumları incelenmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların ailelerinin %11,70'nin düşük, %75,40'nın orta, %12,10'nun yüksek ve %0,70'nin ise çok yüksek sosyal ekonomik gruplar içerisinde yer aldıkları belirlenmiştir. Belirlenen bu oranlar neticesinde Grafik 3.8' de Katılımcıların aylık hane gelirleri verilmiştir.

Grafik 3. 8 Katılımcıların Aylık Hane Gelirler

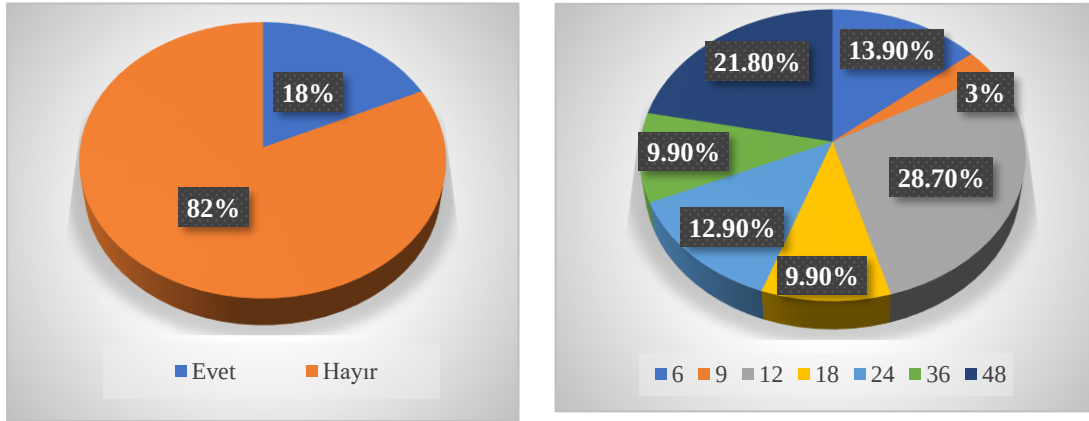
Katılımcıların %6,40'nın 1000-5000, %7,2'nin 5000-10000, %11,40'nın 10000-15000, %11,20'nin 15000-20000, %8,10'nun 20000-25000, %11,70'nin 25000-30000 ve %44'nün 30000 ve üzeri hane gelirine sahip oldukları belirlenmiştir. Yükseköğretim süreci geçirmiş/geçiren katılımcıların ağırlık olarak aylık gelirlerinin 30000 ve üzerinde olduğu saptanmıştır. Grafik 3.9'da ise katılımcıların aylık hane giderleri verilmiştir.

Grafik 3. 9 Katılımcıların Aylık Hane Giderleri

Katılımcıların aylık hane giderleri tespit edilmeye çalışılmış ve grafikte belirtilen oranlar doğrultusunda katılımcıların %4,80'ninin 1000-5000, %12,30'nun 5000-10000, %15,60'nın 10000-15000, %15'nin 15000-20000, %15'nin 20000-25000, %13,90'nının 25000-30000 ve %23,30'nun 30000 ve üzerinde bir aylık hane gideri olduğu belirlenmiştir.

Saptanan sonuçlara göre katılımcıların aylık hane giderleri arasında minimum bir farkta olsa ağırlık olarak 30000 ve üzeri olduğu belirtilmiştir. Grafik 3.10'da katılımcıların yükseköğrenim süresince almış oldukları KYK kredi borçlarının yapılandırma yapılıp yapılmadıkları yapanların ise kaç ay vade ile yaptıkları belirtilmiştir. Grafik 3.10'da kredi borçlarının yapılandırma yapılıp yapılmadıkları ve yapılan yapılandırmaların vadeleri belirtilmiştir.

Grafik 3. 10 Katılımcıların KYK kredi Borçlarını Yapılandırma ve Yapılandırma Vadesi

Katılımcılar kendilerine yöneltilen yapılandırma yaptınız mı, yaptıysanız vadesini belirtiniz sorusuna cevap olarak sırasıyla; %82'si yapılandırma yapmış olup evet cevabını verirken kalan katılımcıların %18'sinin yapılandırma yapmadığını ve hayır cevabı verdiği belirlenmiştir. Evet yapılandırma yaptım cevabını veren katılımcılar grafik 18'de belirtilen vadeleri tercih etmişlerdir. Katılımcıların %13,90'nı 6 ay, %3'ü 9 ay, %28,70'i 12 ay, %9,90'nı 18 ay, %12,90'nı 24 ay, %9,90'ı 36 ay ve %21,80'nin ise 48 ay vadeli olarak yapılandırma yapmış oldukları saptanmıştır. Tablo 3.1'de yükseköğretim finansmanına ilişkin görüşler belirtilmiştir.

Tablo 3. 1 Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Görüşler

İFADELER (KİŞİ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
Yükseköğretim Kurumlarının Yükseköğretim finansmanın sağlanması için öğrencilere verilen KYK Kredi /Burs oranları yeterlidir.	223	197	76	37	12
Yükseköğretim kurumlarının yıllık bazda KYK kredi ve burslarında yaptığı oran artışı yetersizdir.	67	78	79	148	173
Yükseköğretim finansmanının sağlanması için verilen karşılıksız burs şartlarının esnetilmesi gerekmektedir.	55	45	53	173	219
KYK kredilerinin ödenememe durumunda gecikme zammının uygulanması yükseköğretim finansmanı açısından doğru bir karardır.	178	148	110	64	45
Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir.	51	46	43	152	253
Gerek görüldüğü taktirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir.	57	42	76	150	220
KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.	87	94	108	126	130

Yükseköğretim finansmanına ilişkin önermeler neticesinde 542 katılımcı görüş belirtmiştir soru şeklinde yöneltilen önermelerin başında gelen yükseköğretim kurumlarının yükseköğretim finansmanın sağlanması için öğrencilere verilen KYK kredi/burs oranları yeterlidir önermesine 223 kişi kesinlikle katılmıyorum, 197 kişinin katılmıyorum, 76 kişinin kararsızım cevabı, 37 kişinin kesinlikle katılıyorum ve 12 kişinin ise katılıyorum cevabı verdikleri analiz edilmiştir. Yükseköğretim kurumlarının yıllık bazda KYK kredi ve burslarında yaptığı oran artışı yetersizdir önermesine katılımcıların ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevapları verilmiş olsa da 67 kişi oranları yeterli görüp kesinlikle katılmıyorum, 78 kişinin katılmıyorum ve 79 kişinin ise yöneltilen önerme karşısında kararsızım cevabı verdiği tespit edilmiştir.

Yükseköğretim finansmanının sağlanması için verilen karşılıksız burs şartlarının esnetilmesi gerekmektedir önermesine yine katılımcıların ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını verdikleri analiz edilmiştir ve bu cevapların yanında kesinlikle katılmıyorum diyen 55 kişi, katılmıyorum diyen 45 kişi ve kararsızım diyen 53 kişi tespit

edilmiştir. KYK kredilerinin ödenememe durumunda gecikme zammının uygulanması yükseköğretim finansmanı açısından doğru bir karar olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla yöneltilen önermeye ağırlıklı olarak kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevapları alınmış olsa da 64 kişi kesinlikle katılıyorum, 45 kişi katılıyorum ve 110 kişi kararsızım cevaplarını vermiştir.

Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir diye yöneltilen önermeye katılımcıların çoğu kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Bunlara ek olarak 52 kişi kesinlikle katılmıyorum ve 46 kişinin ise katılmıyorum ve 43 kişinin ise kararsızım cevabı verdikleri belirlenmiştir. Gerek görüldüğü taktirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmesi gerektiği koşunda yöneltilen önermeye katılımcılar ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını vermişlerdir ve katılımcıların 57'sinin kesinlikle katılmıyorum, 42'sinin katılmıyorum ve kalan 76 kişinin ise kararsızım cevabını verdikleri ortaya konulmuştur.

Son olarak katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla yöneltilen KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir önermesine ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve karasızım yanıtları vermişlerdir ve kalan katılımcıların ise 87 kişinin kesinlikle katılmıyorum ve 94 kişinin ise katılmıyorum yanıtları verdikleri belirlenmiştir. Tablo 3.2'de yükseköğretim finansmanında kredi yurtlar kurumuna ilişkin görüşler belirtilmiştir.

Tablo 3. 2 Yükseköğretim Finansmanında Kredi Yurtlar Kurumuna İlişkin Görüşler

İFADELER (KİŞİ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır.	105	131	112	147	50
Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanın ayırdığı bütçe artırılmalıdır.	34	41	39	175	256
Tüm KYK yurtlarında güvenlik, barınma olanakları ve sosyal aktiviteler eş değer bir finansman ile sağlanmaktadır.	100	92	132	131	90
Türkiye’deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır.	44	36	69	169	227
KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır.	115	110	170	89	60

Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır önermesine ağırlıklı olarak kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve kararsızım cevapları verilmiş olup kalan katılımcıların 147’si kesinlikle katılıyorum ve 50’sinin ise katılıyorum yanıtlarını vermişlerdir. Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanın ayırdığı bütçe artırılmalıdır önermesine verilen cevapların çoğunluğu kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum sonucunu doğurmuş olup kalan katılımcıların 34’ü kesinlikle katılmıyorum, 41’i katılmıyorum ve 39’u ise kararsızım şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tüm KYK yurtlarında güvenlik, barınma olanakları ve sosyal aktiviteler eş değer bir finansman ile sağlanmaktadır diye yöneltilen önermeye verilen cevaplar sonucunda ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve kararsızım cevapları verilmiştir. Kalan katılımcıların 100’ü kesinlikle katılmıyorum ve 92’si ise katılmıyorum yanıtları ile önermeyi sonuçlandırmıştır. Türkiye’deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır önermesine katılımcıların büyük bir çoğunluğu kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtlarını vermiş ve geriye kalan katılımcıların 44’ü kesinlikle katılmıyorum, 36’sı katılmıyorum ve 69’u ise kararsızım yönünde görüş bildirmişlerdir.

KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır önermesine katılımcılar yüksek oranda kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve kararsızım cevaplarını verirken kalan katılımcıların 89'u kesinlikle katılıyorum ve 60'ı ise katılıyorum cevaplarını vermiştir. Tablo 3.3'te katılımcıların yükseköğretim finansmanına yükseköğretim öğrencilerinin katkılarına ilişkin görüşleri belirtilmiştir.

Tablo 3. 3 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşler

İFADELER (KİŞİ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
Üniversite öğrencileri gelir durumuna göre yükseköğretim finansmanına katkıda bulunmalıdır.	111	175	110	89	60
II. Öğretim ders başı harç ücretleri yükseköğretim kurumları tarafından finanse edilmelidir.	67	70	111	164	133
Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır.	91	119	166	106	63
Üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir.	72	105	181	121	66
Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür.	132	117	146	95	55

Üniversite öğrencileri gelir durumuna göre yükseköğretim finansmanına katkıda bulunmalıdır önermesine katılımcıların birçoğu kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve kararsızım yönünde görüş bildirmişlerdir. Geri kalan katılımcıların 89'u kesinlikle katılıyorum ve 60'ı ise katılıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. Katılımcılara yöneltilen bir diğer görüş olan II. Öğretim ders başı harç ücretleri yükseköğretim kurumları tarafından finanse edilmelidir

görüşüne ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve kararsızım cevapları verilmiştir. Kalan katılımcıların 67'si kesinlikle katılmıyorum 70'i ise katılmıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır şeklindeki önermeye katılımcılar ağırlıklı olarak kararsızım şeklinde yanıt vermişlerdir. Kalan katılımcıların 91'i kesinlikle katılmıyorum, 119'u katılmıyorum, 106'sı kesinlikle katılıyorum ve 63' ü ise katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Bu yanıtlar neticesinde katılımcılara üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir şeklindeki önermeyi yöneltmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda ağırlıklı olarak kararsızım, kesinlikle katılıyorum ve katılmıyorum cevapları verilmiştir. Kalan katılımcıların 72'si kesinlikle katılmıyorum ve 66'sı ise katılıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür önermesine yer verilmiştir. Sunulan bu önerme değerlendirildiğinde çoğunlukla kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve kararsızım şeklinde yanıtlanmıştır. Kalan katılımcılar 95'i kesinlikle katılıyorum 66'sı ise katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu önermelerin neticesinde Tablo 3.4'te bankacılık kanalının yükseköğretim finansmanı katkılarına ilişkin görüşleri verilmiştir.

Tablo 3. 4 Bankacılık Kanalının Yükseköğretim Finansmanına Katkılarına İlişkin Görüşler

İFADELER (KİŞİ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında Yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır.	49	58	72	208	158
Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.	47	52	54	182	210
Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermelidir.	86	120	133	113	93
Bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir.	83	84	86	160	132
Her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler.	36	41	58	163	247

Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında Yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır önermesine katılımcılar ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde görüş bildirerek bankaların yükseköğretim finansına katkı sağlamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Kalan katılımcıların 49'u kesinlikle katılmıyorum, 58'i katılmıyorum ve 72'si ise kararsızım şeklinde yanıtlamıştır. Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır önermesine katılımcılar ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevapları verilmiştir. Geriye kalan katılımcıların 47'si kesinlikle katılmıyorum, 52'si katılmıyorum ve 54'ü ise kararsızım şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermelidir önermesi katılımcılar tarafından birçoğu katılmıyorum, kararsızım ve kesinlikle katılıyorum şeklinde dağılım göstermiştir. Kalan katılımcıların 86'sı kesinlikle katılmıyorum 93'ü ise katılıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir. Bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir önermesi de katılımcıların görüşlerine sunulmuştur. Katılımcıların belirttiği görüşler neticesinde ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum olarak yanıtlamışlardır. Kalan katılımcıların 83'ü kesinlikle katılmıyorum, 84'ü katılmıyorum ve 86'sı ise kararsızım olarak önermeyi yorumlamışlardır.

Son olarak her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler şeklinde bir önerme ortaya atılmıştır. Bu önermeye yönelik görüş bildiren katılımcılar ağırlıklı olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde önermeyi doğrulamışlardır. Katılımcıların 36'sı kesinlikle katılmıyorum 41'i katılmıyorum ve 58'i ise kararsızım şeklinde önermeye yönelik görüş bildirmiştir.

3.2 Yöntem

Araştırmanın analizi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve ki kare testinden yararlanılacaktır. Tek yönlü varyans analizi, aralarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için üç veya daha fazla grubun ortalamalarını karşılaştırmak için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Genellikle araştırma çalışmalarında bir veya daha fazla faktörün bağımlı bir değişken üzerindeki etkisini analiz etmek için kullanılır. F istatistiğini hesaplayarak ve post-hoc testleri yürüterek, araştırmacılar hangi grupların birbirinden anlamlı şekilde farklı olduğunu belirleyebilirler.

Tek yönlü varyans analizinde, k adet örnek ortalaması arasındaki farklar test edilirken doğrusal bir model kullanılır. Ortalama değerleri test edilecek k adet ana kütleleri $A_1, A_2, \dots, A_k$ olarak, ana kütle ortalamalarını μ_i ve varyanslarını σ^2 olarak ifade edelim. Bu ana kütleler, deneme grubu olarak adlandırılmaktadır. Bu ana kütlelerin bir araya gelmesiyle, ortalaması μ olan bir ana kütle oluşur.

$$\mu = \frac{\sum_{i=1}^k \mu_i}{k}$$

Tek yönlü varyans analiziinin temel hipotezi;

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

Olacak şekilde oluşturulur. Temel olan hipotez doğruysa, tüm ortalamalar birbirine eşit, tüm anakütlelerin ortalamaları da μ 'ye eşit yorumu yapılmaktadır.

$$H_1: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k = \mu_i$$

Temel olan hipotez doğru değilse $\mu \neq \mu_i$ olur ve aralarında a_i ile gösterilecek farklılıklar oluşacaktır.

$$a_i = \mu_i - \mu$$

Normal dağılım gösteren bir i. örneğin j. birimleri için,

$$X_{ij} = \mu_i + \varepsilon_{ij}$$

olarak ifade edilir. Formülde ε_{ij} hata terimini gösterir. ε_{ij} 'lerin brinirleri ile bir bağlantıları olmadığı sıfı ortalama ve σ^2 varyansı ile normal bir şekilde dağılım gösterdikleri kabul edilir.

$$X_{ij} = \mu + a_i + \varepsilon_{ij}$$

formülünde verilenler yerine konulduğunda tek yönlü varyans modeli ortaya çıkar.

Ki kare fark testi, kategorik verilerin gözlenen ve beklenen frekansları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Bu test, genellikle iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek için araştırma çalışmalarında kullanılır. Araştırmacılar, gözlenen frekansları beklenen frekanslarla karşılaştırarak, incelenen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyebilirler. İki yönlü olasılık tablosundaki hücre olasılıklarının ki kare analizinde belirli sabit değerlere π_{ij} eşit

olduğu varsayılır. Hücre sayıları n_{ij} ve ortalamaları μ_{ij} olan n örnek düşünüldüğünde, $\mu_{ij} = n\pi_{ij}$ değerlerine beklenen frekanslar denir. H_0 'ı test etmek için kullanılan formül şöyledir:

$$\chi^2 = \sum \frac{(n_{ij} - \mu_{ij})^2}{\mu_{ij}}$$

Eğer H_0 doğruysa, n_{ij} her hücrede μ_{ij} 'a yakın olacaktır (Agresti, 2019). Bu çalışmada hipotezleri test etmek için ki kare analizi ve ayrıca Post Hoc prosedürü uygulandı ve her satır için Bonferroni düzeltmesiyle sütun oranları için z testleri yapılmıştır.

Analiz ölçeğinde likert ölçekli her madde için verilen yanıtlar “kesinlikle katılmıyorum=1, katılmıyorum=2, karasızım=3, katılıyorum=4, kesinlikle katılıyorum=5” şeklinde puanlanmıştır.

3.3 Bulgular ve Analiz

Ankete katılan bireylere KYK öğrenim kredilerinin mevcut durumları, barınma sorunları, finansman yaklaşımları ve bankaların rolü ile ilgili yöneltlen ifadeler için yaş gruplarına ve sosyoekonomik durumlarına göre Varyans Analizi uygulanmıştır. Tablo 3.5'te görüldüğü gibi mevcut kredi ve burslarla ilgili görüşlerin alındığı ifadelerden yalnızca *KYK burs/kredi oranını yeterli bulmak* bakımından yaş kategorileri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Varyansların homojen olduğu dağılıma (Levene=1,326; $p=0,256$) göre farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Post Hoc test uygulanmıştır.

Duncan testi sonucuna göre fark 18-22 yaş grubu ile 45-64 yaş grubu aralığında olanlardan kaynaklanmaktadır. Genel olarak bursların yetersiz olduğu, karşılıksız bursların esnetilmesi gerektiği, geri ödemenin belli bir gelir seviyesinde başlaması gerektiği, gerekli olması halinde geri ödemeli kredilerin geri ödemesize çevrilmesi ve not ortalamasına göre değerlendirme yapılmaması konusunda fikir belirtilmiştir. Ancak bu ifadeler için yaş kategorileri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3. 5 Öğrenim Kredilerinin Mevcut Durumuna İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Yaş Kategoriler i	N	$\bar{X}$	F	p
Yükseköğretim kurumlarının yükseköğretim finansmanının sağlanması için öğrencilere verilen KYK Kredi /Burs oranları yeterlidir.	18-22	105	1,781	2,776	0,041 *
	23-30	296	1,895		
	31-45	127	2,094		
	46-64	17	2,294		
Yükseköğretim kurumlarının yıllık bazda KYK kredi ve burslarında yaptığı oran artışı yetersizdir.	18-22	105	3,724	1,003	0,391
	23-30	296	3,483		
	31-45	127	3,441		
	46-64	17	3,412		
Yükseköğretim finansmanının sağlanması için verilen karşılıksız burs şartlarının esnetilmesi gerekmektedir	18-22	105	3,962	0,566	0,638
	23-30	296	3,838		
	31-45	127	3,740		
	46-64	17	3,765		
KYK kredilerinin ödenememe durumunda gecikme zammının uygulanması yükseköğretim finansmanı açısından doğru bir karardır.	18-22	105	2,343	1,181	0,316
	23-30	296	2,287		
	31-45	127	2,488		
	46-64	17	2,706		
Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir.	18-22	105	4,010	0,163	0,921
	23-30	296	3,909		
	31-45	127	3,945		
	46-64	17	3,882		
Gerek görüldüğü taktirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir.	18-22	105	3,943	1,372	0,250
	23-30	296	3,831		
	31-45	127	3,622		
	46-64	17	3,588		
KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.	18-22	105	3,457	1,526	0,207
	23-30	296	3,176		
	31-45	127	3,157		
	46-64	17	2,882		

*p<0,05

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi barınma sorunları ile ilgili ifadelere bakıldığında genel olarak Türkiye genelinde KYK yurtlarının kapasitelerinin arttırılması, barınma koşullarının ödeneklere uygun olması, KYK yurdunda yer alan ders çalışma, yeme ve içme koşullarının iyileştirilmesi için bütçenin arttırılması konusunda görüşler bulunmaktadır. Yaş kategorileri arasında hiçbir ifade de istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. 6 KYK Barınma Durumu İçin Görüşlere İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Yaş kategorileri	N	$\bar{X}$	F	p
Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır.	18-22	105	3,019	0,986	0,399
	23-30	296	2,787		
	31-45	127	2,772		
	46-64	17	2,765		
Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanın ayırdığı bütçe artırılmalıdır.	18-22	105	4,171	0,802	0,493
	23-30	296	3,993		
	31-45	127	4,134		
	46-64	17	4,000		
Tüm KYK yurtlarında güvenlik, barınma olanakları ve sosyal aktiviteler eş değer bir finansman ile sağlanmaktadır.	18-22	105	3,048	0,250	0,862
	23-30	296	3,034		
	31-45	127	3,063		
	46-64	17	2,765		
Türkiye'deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır.	18-22	105	3,952	0,505	0,679
	23-30	296	3,858		
	31-45	127	4,008		
	46-64	17	4,000		
KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır.	18-22	104	2,683	1,307	0,271
	23-30	296	2,716		
	31-45	127	2,858		
	46-64	17	3,235		

*p<0,05

Tablo 3.7'ye göre yükseköğretimin finansmanına katkı bakımından ifadelere ait ortalamalar incelendiğinde tüm yaş gruplarında gelir durumuna göre öğrencilerin yükseköğretimin finansmanına katkıda bulunmak istemedikleri, ikinci öğretim ücretlerinin yüksek öğretim kurumları tarafından finanse edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Yükseköğretimin finansman kaynağı ile ilgili yöneltilen ifadelerden Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır ifadesi yaş gruplarına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (p<0,05). Post Hoc Duncan testi sonucuna göre anlamlı farklılığı yaratan grup 3-30 yaş arasında olanlardır.

Tablo 3. 7 Yükseköğretimin Finansmanı Görüşlerine İlişkin Yaş Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Yaş kategorileri	N	$\bar{X}$	F	p
Üniversite öğrencileri gelir durumuna göre yükseköğretim finansmanına katkıda bulunmalıdır.	18-22	105	2,762	0,706	0,549
	23-30	296	2,601		
	31-45	127	2,654		
	46-64	17	2,941		
II. Öğretim ders başı harç ücretleri yükseköğretim kurumları tarafından finanse edilmelidir.	18-22	105	3,467	1,265	0,286
	23-30	296	3,409		
	31-45	127	3,465		
	46-64	17	2,824		
	18-22	105	3,067	4,062	0,007*

Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır.	23-30	296	2,706		
	31-45	127	3,063		
	46-64	17	3,176		
Üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir.	18-22	105	3,190		
	23-30	296	2,926		
	31-45	127	3,079	1,671	0,172
	46-64	17	2,765		
Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür.	18-22	105	2,771		
	23-30	296	2,598		
	31-45	127	2,803	1,039	0,375
	46-64	17	2,529		

*p<0,05

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi KYK alternatifi bir finansman kaynağı olarak bankacılık sektörü düşünüldüğün ankete katılan bireylerin görüşlerine ait ortalamalar sunulmuştur. Buna göre bankaların yükseköğretim öğrencisi olanlara kredi ve faiz istisnaları sağlamaları, banka hesap limitlerini arttırmaları, eğitim kredileri için zaman kısıtının mezuniyete ayarlanmasını ve öğrencilere karşılıksız burs vermeleri görüşleri hakimdir. Ancak bu ifadeler yaş gruplarına göre istatistiksel olarak farklılık göstermemektedir.

Bankaların belirli bir yönetmelik ile öğrencilere kredi imkânı sağlamalıdır ifadesi ise yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Post hoc analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılık 18-22 yaş grubunda olan bireylerden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. 8 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşlerinin yaş gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Yaş kategorileri	N	$\bar{X}$	F	p
Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında Yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır.	18-22	105	4,048		
	23-30	296	3,598		
	31-45	127	3,559	3,960	0,008
	46-64	17	3,588		
Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.	18-22	105	4,105		
	23-30	296	3,760		
	31-45	127	3,795		
	46-64	17	3,824	1,967	0,118
Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit	18-22	105	3,219		
	23-30	296	2,983		
	31-45	127	2,945	1,217	0,303
	46-64	17	2,765		

artışına izin vermemelidir.					
Bankalar	18-22	105	3,438		
yükseköğretim	23-30	296	3,206		
öğrencilerine vermiş	31-45	127	3,425		
oldukları eğitim				1,749	0,156
kredilerinin					
ödemelerini	46-64	17	3,765		
mezuniyet sonrası					
tahsil etmemelidir.					
Her banka belirlenmiş	18-22	105	4,105		
sayıda öğrenciye	23-30	296	3,919	0,942	0,420
karşılıksız burs	31-45	127	4,079		
vermediler.	46-64	17	4,118		

*p<0,05

Tablo 3.9’da Öğrenim kredilerinin mevcut durumlarına ilişkin görüşlerin çeşitli sosyoekonomik gruplara göre varyans analiz sonuçları verilmiştir. Buna göre burs/kredi oranlarının yeterli bulunmadığı, karşılıksız bursların esnetilmesi gerektiği, gerekli olması halinde geri ödemeli kredilerin geri ödemesize çevrilmesi ve not ortalamasına göre değerlendirme yapılmaması konusunda tüm sosyoekonomik gruplar birbirine benzerdir. Ancak yalnızca “Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir.” ifadesi sosyoekonomik gruplarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Post hoc test sonuçlarına göre farklılığı yaratan grup Orta düzey sosyoekonomik gruptur.

Tablo 3. 9 Öğrenim Kredilerinin Mevcut Durumuna İlişkin Görüşlerin Sosyoekonomik Gruplara Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Sosyoekonomik Grupları	N	$\bar{X}$	F	p
Yükseköğretim Kurumlarının	Düşük	64	1,8906		
Yükseköğretim finansmanın	Orta	411	1,9367		
sağlanması için öğrencilere				0,062	0,940
verilen KYK Kredi /Burs	Yüksek	70	1,9429		
oranları yeterlidir.					
Yükseköğretim kurumlarının	Düşük	64	3,4844		
yıllık bazda KYK kredi ve	Orta	411	3,5474	0,504	0,604
burslarında yaptığı oran artışı	Yüksek	70	3,3714		
yetersizdir.					
Yükseköğretim finansmanının	Düşük	64	3,8281		
sağlanması için verilen	Orta	411	3,8613	0,455	0,635
karşılıksız burs şartlarının	Yüksek	70	3,7000		
esnetilmesi gerekmektedir					
KYK kredilerinin ödenememe	Düşük	64	2,2969		
durumunda gecikme	Orta	411	2,3796		
zammının uygulanması				0,246	0,782
yükseköğretim finansmanı	Yüksek	70	2,2857		
açısından doğru bir karardır.					
Yükseköğretim süresince	Düşük	64	3,7031	3,901	0,021*
kullanılan geri ödemeli KYK	Orta	411	4,0243		

kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir.	Yüksek	70	3,6286		
Gerek görüldüğü takdirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir.	Düşük	64	3,6406		
	Orta	411	3,8516	1,463	0,232
	Yüksek	70	3,6143		
KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.	Düşük	64	2,9688		
	Orta	411	3,2944		
	Yüksek	70	2,9857	2,614	0,074

*p<0,05

Tablo 3.10'da KYK'nın mevcut durumuna yönelik görüşlerin sosyoekonomik gruplarına göre varyans analizi sonuçları verilmiştir. Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen Kredi Yurtlar Kurumunun öğrencilerin barınma sorunlarını ortadan kaldırdığı ifadesi istatistiksel olarak kararsızım (2,688) yönünde orta grupta ağırlık göstermiştir. Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanının ayırdığı bütçe artırılmalıdır ifadesi kesinlikle katılıyorum yönünde orta grupta ağırlık göstermiştir.

KYK'nın tüm yurtlarında eş değer bir finansman ile finanse edilmesi gerektiği yönündeki ifade de orta gruptaki öğrenciler ağırlıklı olarak görüş bildirmiş olup kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Türkiye'nin neredeyse her yerinde bulunan yükseköğretim kurumlarına bağlı olarak bulunan KYK yurtlarının kapasitelerinin artırılması gerektiği ifadesine istatistiksel olarak orta grubun ağırlığı ile kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirilmiştir. Buradan yola çıkarak KYK yurt kapasitesinin yeterli olmadığı yorumu yapılabilir.

Son olarak KYK yurtlarındaki barınma koşullarının ödenen ödenekleri karşılamaktadır ifadesine karşılık olarak yine orta grubun ağırlığı ile katılmıyorum ile kararsızım arasında bir dağılım ortaya konulmuştur. Bu istatistiksel sonuçlar neticesinde KYK'nın Mevcut Durumuna Yönelik Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 3. 10 KYK'nın Mevcut Durumuna Yönelik Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Sosyoekonomik Grupları	N	$\bar{X}$	F	p
Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim	Düşük	64	2,688		
	Orta	411	2,861	0,638	0,529
	Yüksek	70	2,757		

öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır.

Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanının ayırdığı bütçe artırılmalıdır.	Düşük	64	4,125	0,454	0,635
	Orta	411	4,071		
	Yüksek	70	3,943		
Tüm KYK yurtlarında güvenlik, barınma olanakları ve sosyal aktiviteler eş değer bir finansman ile sağlanmaktadır.	Düşük	64	2,984	0,212	0,809
	Orta	411	3,056		
	Yüksek	70	2,957		
Türkiye'deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır.	Düşük	64	4,094	0,816	0,443
	Orta	411	3,900		
	Yüksek	70	3,843		
KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır.	Düşük	64	2,625	0,516	0,596
	Orta	410	2,766		
	Yüksek	70	2,843		

*p<0,05

Tablo 3.11'e göre yükseköğretim finansmanına yükseköğretim öğrencilerinin katkısına ilişkin görüşlerinin sosyoekonomik gruplarına göre varyans analiz sonuçları belirtilmiştir. Sonuçlar neticesinde ‘ ‘Üniversite öğrencilerinin gelir durumlarına göre katkıda bulunmalıdır, 2. Öğretim ders harç ücretlerinin yükseköğretim kurumları tarafından karşılanmalıdır, Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır, Üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir ve Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür ’ ’ ifadeleri orta grup ağırlıklı olarak görüş bildirmiş olup katılmıyorum ve Kararsızım şeklinde ağırlık göstermiştir.

Belirtilen istatistiksel sonuçlara göre sosyoekonomik gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (p>0,05).

Tablo 3. 11 Yükseköğretim Finansmanına Yükseköğretim Öğrencilerinin Katkısına ilişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Sosyoekonomik Grupları	N	$\bar{X}$	F	p
Üniversite öğrencileri gelir durumuna göre yükseköğretim finansmanına katkıda bulunmalıdır.	Düşük	64	2,766	1,120	0,327
	Orta	411	2,672		
	Yüksek	70	2,457		
II. Öğretim ders başı harç ücretleri yükseköğretim	Düşük	64	3,359	0,163	0,849
	Orta	411	3,433		
	Yüksek	70	3,357		

kurumları tarafından finanse edilmelidir.					
Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır.	Düşük	64	2,688		
	Orta	411	2,873		
				1,382	0,252
	Yüksek	70	3,043		
Üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir.	Düşük	64	2,875		
	Orta	411	3,039		
				0,638	0,530
	Yüksek	70	2,943		
Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür.	Düşük	64	2,641		
	Orta	410	2,686		
				0,044	0,957
	Yüksek	70	2,657		

*p<0,05

Tablo 3.12’de bankacılık kanalının yükseköğretim finansmanına katkılarına ilişkin görüşlerinin sosyoekonomik gruplarına göre varyans analiz sonuçları verilmiştir. ‘‘Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır, bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır, Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermelidir, bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir ve her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler’’ ifadeleri yapılan istatistiksel analiz sonucunda ağırlıklı olarak karasızım ve kesinlikle katılıyorum yönünde görüşlerin bildirildiği saptanmış ve bu ifadeler arasında sosyoekonomik gruplara göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 3. 12 Bankacılık Kanalınnn Yükseköğretim Finansmanına Katkılarına İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Gruplarına Göre Varyans Analiz Sonuçları

İfadeler	Sosyoekonomik Grupları	N	$\bar{X}$	F	p
Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında Yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır.	Düşük	64	3,578		
	Orta	411	3,676		
				0,345	0,709
	Yüksek	70	3,757		

Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.	Düşük	64	3,859		
	Orta	411	3,842		
	Yüksek	70	3,786	0,070	0,933
Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermemelidir.	Düşük	64	3,125		
	Orta	411	2,976		
	Yüksek	70	3,129	0,661	0,517
Bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir.	Düşük	64	3,063		
	Orta	411	3,377		
	Yüksek	70	3,214	1,656	0,192
Her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler.	Düşük	64	3,938		
	Orta	411	4,044	1,440	0,233
	Yüksek	70	3,786		

*p<0,05

Yükseköğretim kurumlarından hiç kredi almamış ve almış olanların, KYK öğrenim kredilerinin mevcut durumları, barınma sorunları, finansman yaklaşımları ve bankaların rolü ile ilgili yöneltilen ifadeler için farklı görüşte olup olmadıklarının tespit edilmesi için Ki-Kare analizi yapılmıştır, sadece istatistiksel olarak anlamlı bulunan sonuçlar Tablo 3.13'te sunulmuştur. *“Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir”* ifadesinde öğrenim kredisi alan ve almayanların cevapları ki-kare testi ile karşılaştırıldığında kararsız olanlar ve kesinlikle katılıyorum diyenler istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05).

“Gerek görüldüğü takdirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir” ifadesinde kredi alan ve almayanlar arasında katılmıyorum, kararsızım ve kesinlikle katılmıyorum diyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<0,05). *“Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır”* ifadesine kesinlikle katılanlar içerisinde kredi almış olanlar ve olmayanlar istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05).

Bu sonuçlar bize yüksek öğrenim kredisi almış ve almamış olanların genel olarak geri ödemeler konusunda ve barınma konusunda farklı düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 3. 13 Kredi Almış ve Almamış Bireylerin Görüşlerine İlişkin Ki Kare Analizi

İfadeler	Yanıtlar	Yükseköğretim kurumlarından Kredi alıyor musunuz ? Aldınız mı?			χ^2	p
		Evet	Hayır	Toplam		
Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir	Kesinlikle Katılmıyorum	26 _a	25 _a	51	16,308	0,003*
	Katılmıyorum	19 _a	27 _a	46		
	Kararsızım	16 _a	27 _b	43		
	Katılıyorum	76 _a	76 _a	152		
	Kesinlikle Katılıyorum	158 _a	95 _b	253		
	Toplam	295	250	545		
Gerek görüldüğü taktirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	29 _a	28 _a	57	23,723	0,000*
	Katılmıyorum	16 _a	26 _b	42		
	Kararsızım	31 _a	45 _b	76		
	Katılıyorum	74 _a	76 _a	150		
	Kesinlikle Katılıyorum	145 _a	75 _b	220		
	Toplam	295	250	545		
Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu orta dan kaldırmaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	61 _a	44 _a	105	9,604	0,048*
	Katılmıyorum	78 _a	53 _a	131		
	Kararsızım	63 _a	49 _a	112		
	Katılıyorum	75 _a	72 _a	147		
	Kesinlikle Katılıyorum	18 _a	32 _b	50		
	Toplam	295	250	545		

*p<0,05 Her bir alt simge harf, sütun oranları birbirinden 0,05 düzeyinde önemli ölçüde farklılık göstermeyen kredi alan ve almayan kategorilerinin bir alt kümesini ifade eder.

Ankete katılan bireylerin cinsiyetlerine göre KYK öğrenim kredilerinin mevcut durumları, barınma sorunları, finansman yaklaşımları ve bankaların rolü ile ilgili yöneltilen ifadeler için farklı görüşte olup olmadıklarının tespit edilmesi için Ki-Kare analizi yapılmıştır, sadece istatistiksel olarak anlamlı bulunan sonuçlar Tablo 3.14’te sunulmuştur.” KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4’lük sistemde 2.00’nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.” İfadesi için erkek ve kadınlar kesinlikle katılıyorum kategorisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Kadınların bu ifadeye oransal olarak daha çok katılmaktadırlar. Benzer şekilde yeme, içme ve ders çalışma koşulları için daha fazla bütçe ayrılması konusunda kadınlar ve erkekler istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Yurt kapasitelerinin arttırılması konusunda da istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05).

KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır. İfadesine katılmıyorum diyen erkek ve kadınlar istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Kadınlar bu ifadeye erkeklere oranla daha fazla katılmıyorum şeklinde katılım sağlayarak fark oluşmuştur. “Türkiye’deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır” ifadesinde erkekler ve kadınlar kesinlikle katılıyorum kategorisinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturmuştur. Yine bununla beraber “ Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.” ifadesine karşılık kadınlar daha aktif katılım sağlayarak erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık($p<0,05$) oluşturup kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir.

Kadınlar bankaların yükseköğretim öğrencisinin gelir durumu fark etmeksizin limit artışı taleplerinin bankalar tarafından onaylanmasına kesinlikle katılıyorum şeklindeki ifadeye erkeklere oranla daha fazla katılım sağladığı istatistiksel olarak belirlenip anlamlı bir fark ($p<0,05$) (0,017) olduğu ortaya konulmuştur.

Son olarak bankalar tarafından belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız bursların verilmesi ifadesi de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık yaratarak kadınların erkeklere göre daha fazla kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirdiği belirlenmiştir.

Tablo 3. 14 Kredi Almış ve Almamış Bireylerin Cinsiyetlerine İlişkin Ki- Kare Analizi

İfadeler	Yanıtlar	Cinsiyet			χ^2	p
		Erkek	Kadın	Toplam		
KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	43 _a	44 _b	87	16,308	0,003*
	Katılmıyorum	39 _a	55 _a	94		
	Kararsızım	35 _a	73 _a	108		
	Katılıyorum	49 _a	77 _a	126		
	Kesinlikle Katılıyorum	39 _a	91 _b	130		
Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanın ayırdığı bütçe artırılmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	14 _a	20 _a	34	16,908	0,002*
	Katılmıyorum	24 _a	17 _b	41		
	Kararsızım	17 _a	22 _a	39		
	Katılıyorum	74 _a	101 _a	175		
	Kesinlikle Katılıyorum	76 _a	180 _b	256		
Türkiye’deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	18 _a	26 _a	44	10,387	0,034*
	Katılmıyorum	19 _a	17 _a	36		
	Kararsızım	29 _a	40 _a	69		
	Katılıyorum	70 _a	99 _a	169		
	Kesinlikle Katılıyorum	69 _a	158 _b	227		
	Kesinlikle Katılmıyorum	46 _a	69 _a	115	10,505	0,033*

KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır.	Katılmıyorum	27 _a	83 _b	110		
	Kararsızım	68 _a	102 _a	170		
	Katılıyorum	38 _a	51 _a	89		
	Kesinlikle Katılıyorum	26 _a	34 _a	60		
Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	20 _a	27 _a	47	10,386	0,034*
	Katılmıyorum	29 _a	23 _b	52		
	Kararsızım	19 _a	35 _a	54		
	Katılıyorum	69 _a	113 _a	182		
	Kesinlikle Katılıyorum	68 _a	142 _b	210		
Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	35 _a	51 _a	86	12,05	0,017*
	Katılmıyorum	55 _a	65 _b	120		
	Kararsızım	43 _a	90 _a	133		
	Katılıyorum	48 _a	65 _a	113		
	Kesinlikle Katılıyorum	24 _a	69 _b	93		
Bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	34 _a	49 _a	83	20,468	0,000*
	Katılmıyorum	46 _a	38 _b	84		
	Kararsızım	19 _a	67 _b	86		
	Katılıyorum	61 _a	99 _a	160		
	Kesinlikle Katılıyorum	45 _a	87 _a	132		
Her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler.	Kesinlikle Katılmıyorum	14 _a	22 _a	36	9,805	0,044*
	Katılmıyorum	24 _a	17 _b	41		
	Kararsızım	17 _a	41 _a	58		
	Katılıyorum	62 _a	101 _a	163		
	Kesinlikle Katılıyorum	88 _a	159 _a	247		

*p<0,05 Her bir alt simge harf, sütun oranları birbirinden 0,05 düzeyinde önemli ölçüde farklılık göstermeyen kredi alan ve almayan kategorilerinin bir alt kümesini ifade eder.

3.5 Sonuç

Son yıllarda hızla gelişim gösteren yükseköğretim sistemi yükseköğretim öğrencilerinin sayılarında yaşanan artışlar ve buna bağlı olarak artan yükseköğretim kurumları yükseköğretim finansmanının sürdürülebilirliğini ve verimliliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarının finansal kaynaklarının yönetimi ve yaşanan finansal sıkıntıların öğrencilere ve topluma etkileri önem arz etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yükseköğretim genellikle sınırlı devlet bütçesi ile finanse edilmektedir. Devlet destekleri genellikle yetersizdir ve üniversiteler bu sebepten dolayı düşük bütçeler ve sınırlı kaynaklar ile finanse edilmektedirler. Gelişmiş ülkelerde yükseköğretim finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır fakat gelişmekte olan ülkelere farklı olarak gelişmiş ülkelere özel sektör

de işin içine girerek öğrencilere ve üniversitelere finansal kaynak sağlamaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde yükseköğretim genellikle geniş bir erişime ve kaliteli bir eğitim sistemine sahiptirler.

Bu çalışmada gelişmekte olan ülkelerden biri konumunda bulunan Türkiye’deki yükseköğretim öğrencilerine anket yöntemini kullanarak Google forms aracılığıyla ulaşılmış olup yükseköğretim finansmanının güncel durumu analiz edilmiştir. Ankete katılan bireylere KYK öğrenim kredilerinin mevcut durumları, barınma sorunları, finansman yaklaşımları ve bankaların rolü ile ilgili yöneltilen ifadeler için yaş gruplarına ve sosyoekonomik durumlarına göre Varyans Analizi uygulanmıştır. Buna ek olarak ankete katılan bireylerin KYK kredisi alanlar ve almayanlar arasında cinsiyetlerine göre bireylerin farklı görüşte olup olmadıklarını tespit edebilmek için Ki-Kare analizi yapılmıştır.

Analiz neticesinde KYK burs/kredi oranlarının yeterliliği konusunda mevcut kredi ve burslar ile ilgili görüşler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$). Varyansların homojen olduğu Levene testi sonuçlarına göre (Levene's Test=1,326; $p=0,256$), farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Post Hoc testi yapılmış olup Post hoc analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığın 18-22 yaş grubunda olan bireylerden kaynaklandığı saptanmıştır. Yine öğrenim kredilerinin mevcut durumuna göre yaş grupları ile arasındaki ilişki incelendiğinde şu anda yükseköğretim kredilerinin sağlanması için öğrencilere KYK tarafından verilen kredi ve bursların yetersizliği yönünde görüş bildirenlerin ağırlıklı olarak 18-22 yaş grubu olduğu saptanmıştır.

Yükseköğretim finansmanının sağlanmasında önemli bir yer tutan KYK kredi ve burslarında yaşanan artış miktarlarının sosyoekonomik gruplar ile ilişkisi incelendiğinde neredeyse bütün gruplar yapılan artışları yetersiz bulmaktadır. Bunun nedeni olarak da Sanyal ve Martin’nin (2006) de vardığı kamu desteklerinin belli bir yerden sonra yetersiz kaldığını ve bu doğrultuda burs ve kredilerde yetersiz artışlar yapılabildiği ve buna neden olarak öğrenci başına düşen eğitim bütçesindeki payın özellikle bütçelerde kaynaklanan genleşmeler nedeniyle önemli ölçüde azaldığı sonucu çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermekte olup artışlar yetersiz bulunmaktadır.

KYK kredilerinin geri ödenmesi konusundaki borçların gerektiğinde silinmesi veya geri ödemesiz olarak güncellenmesi veya kişi belli bir gelir seviyesine ulaştığında ödemelidir önermelerine karşılık çoğunlukla daha önce kredi alan ve almakta olanlar kredi almayanlara göre daha çok kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını vermiştir. Bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yükseköğretimin finansmanında karşılıksız bir kredi, kredi

almayan ve şu anda eğitimlerine devam etmeyen kişiler için kabul edilebilirliği zor görülmektedir.

Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen KYK yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır görüşünde kredi alan ve almayanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kredi alanlar bunun daha bu durumun eksiklikleri olduğunu ve iyileştirilmesi gerektiğini savunurken, kredi almayanlar ise kesinlikle katılmıyorum veya katılmıyorum yönünde görüş bildirmiştir.

Yükseköğretim finansmanında tamamen devlet desteğinin ve devletin yapacağı iyileştirmelerin bütçeleme veya finansman açısından kamuoyunun geniş kesimlerince kabul edilemeyeceği görüşünü de yansıtmaktadır. Çünkü katılımcıların belli bir kesimi yükseköğretim finansmanının devlet tarafından desteklenmesini ve iyileştirilmesini yeterli bulurken diğer bir kesimi yeterli bulmamaktadır.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirmeler yapıldığında kadınların özellikle bankacılık kanalı tarafından yükseköğretim finansmanının desteklenmesi konusunda erkeklere oranla daha aktif katılım sağlayarak gerekliliği yönünde görüş bildirmişlerdir. Tüm Sosyoekonomik gruplar önermeler hakkında benzer görüşlere sahiptir fakat bankaların belli bir yönetmelik kapsamında yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır önermesinde 18-22 yaş grubu diğerlerinden istatistiksel olarak farklılaşarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir.

Genel olarak bursların yetersiz olduğu, karşılıksız bursların esnetilmesi gerektiği, geri ödemenin belli bir gelir seviyesinde başlaması gerektiği, gerekli olması halinde geri ödemeli kredilerin geri ödemesize çevrilmesi ve not ortalamasına göre değerlendirme yapılmaması konusunda fikir belirtilmiştir. Yükseköğretim finansmanının sadece kamu destekleri ile yönetilemeyeceği özel sektöre de pay düştüğü sonucun varılmıştır. Singh (2014) ve Güngör ve Göksu (2013) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstererek yükseköğretim finansmanının karşılanmasında devlet desteklerinin yetersiz olduğu ve özel sektöründe dahil edilmesi ile yükseköğretim finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adewuyi, Olusayo, J., & Okemakinde. (2013). Higher Education Financing in Nigeria: Issues and Trends. *International Journal of Educational* , 121-127.
- Agresti, A. (2019). *Categorical Data Analysis*. Canada: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken.
- Ağdemir, Z. (2020). Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya’da Yükseköğretimin Gelişimi ve Finansmanı: Anarko Liberalizm ve Ordo-Liberalizm Çerçevesinde Bir Karşılaştırma. *Mülkiye Dergisi*, 457-486.
- Ağdemir, Z. (2020). Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya’da Yükseköğretimin Gelişimi ve Finansmanı: Anarko Liberalizm ve Ordo-Liberalizm Çerçevesinde Bir Karşılaştırma. *Mülkiye Dergisi*, 457-486.
- Akça, H. (2012). Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 92-104.
- Akman, T. (2010). *Bologna Süreci ve Yükseköğretim Kurumlarındaki Yansımalar*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aktan, C. C. (2009). Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 49.
- Akyol, B., & Arslan, H. (2014). The Evaluation Of Higher Education Problems In Turkey. *European Scientific Journal* , 71-84.
- Altbach, P. G. (2002). Knowledge and Education as International Commodities: The Collapse of the Common Good. *Donald Monan higher education Journal*, 28.
- Altuğ, F. (1994). Yükseköğretimde Fayda - Finans Üzerine. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 89-91.
- Altundemir, M. E., & Cibo, H. (2015). Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Üniversitelerin Görüşleri : YÖK Yasa Tasarısı Çerçevesinde. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 67-85.
- Altundemir, M., & Göksu, G. (2016). Avrupa Birliği’ne Üye Olan Ülkelerde Yükseköğretim Finansman Sisteminin incelenmesi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 17-29.
- Aoki, K. (2010). *The Use of ICT and e-Learning in Higher Education in Japan* . International Journal of Educational and Pedagogical Sciences, 986-990.
- Arıkan, F. (2021, Temmuz 12). 7326 Sayılı Kanun İle Getirilen Düzenlemeler ve Bilgilendirmeler. KYK Borç Yapılandırma Başvurusu Nereden, Nasıl Yapılır? *İstanbul, Türkiye: Sanayici Ekonomi ve İş Dünyası Dergisi*.

- Armstrong, S., Dearden, L., Kobayashi, M., & Nagase, N. (2019). *Student Loans In Japan: Current Problems and Possible Solutions*. *Economics of Education Review* , 120-134.
- Arslan, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23-49.
- Arslan, M., & Bahadır, H. (2007). Bologna Süreci ve Türkiye. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 222-229.
- Ateş, H. (2013). *OECD Ülkeleri Ile Türkiye'nin Yükseköğretim Finansman Sistemlerinin Karşılaştırılması Ve Türkiye İçin Bir Finansman Modeli Önerisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aydın, M. S. (2014). *Türkiye'de Yükseköğretimin Finansmanı*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi ,Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayhan, H., Oktay, A., & Oğuz, O. (2010). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balyer, A., & Gündüz, Y. (2011). Türk Yükseköğretim Yönetim Sisteminde YÖK ile Yaşanan Paradigmatik Dönüşüm: Vakıf Üniversiteleri Çelişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 69-84.
- Bennell, P. (2019). Transnational higher education in the United Kingdom: An up-date. *International Journal of Educational Development*, 29-40.
- Bilgili, A. S. (2016). Üniversitelerde Bilimsel/Akademik Özerklik ve Özgürlük Hakkında Bir Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-15.
- Bingöl, B. (2012). *Üniversite Özerkliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Blanden, J., & Machin, S. (2013). Educational Inequality And The Expansion Of Uk Higher Education. *Scottish Journal of Political Economy*, 578-588.
- Bostrom, C. A. (2010). Diffusion of Internationalization in Turkish Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 143-160.
- Bray, M. (2000). *Financing Higher Education: Patterns, Trends and Options* . *Prospects*, 30(3), 332-342.
- Brie, M., & Spehr, C. (2009). *Sosyalizm Nedir?* (M. Çakır, Çev.) Lüksemburg: Roza Lüksemburg Vakfı.
- Brown, J., & Oplatka, I. (2006). Universities in a competitive global marketplace A systematic review of the literature on higher education marketing. *International Journal of Public Sector Management*, 316-338.

- Buçuklu, Ö. (2017). *Türkiye Sosyalist Solu ve Milliyetçilik (1969-1971)*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bynner, J., Dolton, P., Feinstein, L., Makepeace, G., Malmberg, L., & Woods, L. (2022). Revisiting The Benefits Of Higher Education. *Araştırma Dergisi*, 10-50.
- Caddick, S. (2008). *Back to Bologna*. European Molecular Biology Organization, 18-21.
- Chapman, B. (2006). *Income Contingent Loans For Higher Education: International Reform*. B. Chapman içinde, Handbook on The Economics of Education (s. 1435-1503). North Holland: Eric Hanushek and Finis Welch.
- Chapman, B., & Doris, A. (2018). *Modelling Higher Education Financing Reform for Ireland*. Economics of Education Review, 1-27.
- Chattopadhyay, S. (2017). Exploring Alternative Sources of Financing Higher Education. *Ekonomik ve Siyasi Haftalık Dergisi*, 10-11.
- Cheung, B. (2003). Higher Education Financing Policy: Mechanisms and Effects. *Journal of Essays in Education*, 1-17.
- Chevallier, T., & Eicher, J.-C. (2011). Yükseköğretimin Finansmanı: Son On Yılda Görülen Değişiklikler. *Liberal Düşünce Dergisi*, 203-215.
- Cooley, A. (2015). *Funding Us Higher Education: Policy Making Theories Reviewed*. Journal of Higher Education Policy and Management, 673-681.
- Çelik, F., & Usta, S. (2011). Libral Düşünür Hayek'in Özgürlük Düşüncesi ve Bu Perspektiften Yerel Yönetimlere Bakışı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 89-102.
- Çelik, Z. (2020). *Özerklik, Büyüme ve Kalite: İlhan Tekeli'nin Yükseköğretim Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme*. İdealkent, 510-541.
- Çelik, Z. (2015). *Türkiye'de vakıf üniversitelerinin mevcut durumu ve geleceği*. İLEM Politika Notu, 8, 2-11.
- Çelik, Z., & Gür, B. (2014). Yükseköğretim Sistemlerinin Yönetimi ve Üniversite Özerkliği: Küresel Eğilimler ve Türkiye Örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 18-27.
- Çetinkaya, R. (2017). *Yükseköğretimin Finansmanı; Türkiye'deki Yükseköğretimde Eğitim Harcamalarının Etkinliğini Arttırmaya Yönelik Bir Model Önerisi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çımrın, F. (2009). Küreselleşme, Neo-Liberalizm ve Refah Devleti İlişkisi Üzerine. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 198-201.

- Çınar, F., & Ağcakaya, S. (2016). Yükseköğretimin Finansmanında Alternatif Stratejiler: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye’de Mevcut Durum Üzerinden Karşılaştırılmalı Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 274-275.
- Çınar, N. F. (2014). *Yükseköğretim Finansmanında Kaynak Arayışları ve Bütçe Uygulamaları: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.
- Çiçekçisoğlu, Y. (2016). *Yükseköğretim Finansmanı, AB Uygulamaları ve Türkiye İçin Alternatif Finansman Modeli Önerisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çoban, A. (2014). Yükseköğretim Sisteminin Temel Sorunlarının Önceliklendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5-9.
- Çoşkun, A., & Ünal, G. (2012). Higher Education in Turkey: Trends Towards Self-Steering Public Universities. *Journal Of Higher Education*, 40-47.
- Dearden, L., Fitzsimons, E., & Wyness, G. (2010). The Impact of Higher Education Finance on University Participation in the UK. *BIS Research Paper*, 1-23.
- Demir, M., İnan, M., & Sarıoğlu, F. (2014). Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye’de Öğrenci Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Maliye Dergisi*, 200-223.
- Deniz, Ü. (2022). *Main Problems of Higher Education and Quests for Reform in Turkey. Anatolian Journal of Education*, 173-192.
- Dobbins, M. (2012). *How market-oriented is French higher education?* French Politics, 134-159.
- Doyon, P. (2001). *A Review Of Higher Education Reform In Modern Japan*. Kluwer Academic Publishers Printed In The Netherlands, 443-470.
- Duman, M. Z. (2020). Liberalizm ve Sosyalizmde Birey(ciliğ)in Ontolojik Çıkmazı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* , 1-19.
- Durdas, A. (2019). University Education In The French Republic: Structure And Legal Framework. *The Modern Higher Education Review*, 57-65.
- Durdu, B. (2017). *Japon Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi.
- Eicher , J.-C., & Chevaillier, T. (2002). Rethinking The Financing Of Post-Compulsory Of Post-Compulsory. *European Journal of Education*, 69-88.
- Ekinci, C. E. (2009). *Türkiye’de Yükseköğretimde Öğrenci Harcama ve Maliyetleri*. Eğitim ve Bilim, 34, 120-132.

- Elmas, M. (2012). Bologna Süreci: Uygulama veya Uygulayamama . *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 138-139.
- Elton, L. (1999). *New ways of learning in higher education: Managing the change*. Tertiary Education and Management Springer Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 207-225.
- Erçetin, Ş. (2001). *Biz Akademisyenler Geleceğin Yükseköğretim Kurumlarını Yaratmaya Hazır mıyız?* Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 75-86.
- Erdem, A. R. (2006). Dünyadaki yükseköğretimin değişimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 300-314.
- Erdem, A. R. (2010). The Financial Structure Of Turkish Higher Education System. *E-International Journal Of Educational Research*, 18-25.
- Erdem, A. R. (2013). Üniversite Özerkliği: Mali, Akademik Ve Yönetimsel Açıdan Yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 97-107.
- Erdoğan, N. (2019). *Geleceğin Türkiye'sinde Yükseköğretim*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Ergen, Z. (2006). Yükseköğretim Karma Malının Niteliği ve Finansmanı Üzerine. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 13-23.
- Erina, J., & Erins, I. (2014). *Assessment of Higher Education Financing Models in the CEE Countries*. Procedia Social and Behavioral Sciences, 186-189.
- Eroğlu , F., & Eroğlu , Ş. (2014). Kitle Kültürü Ortamında Stratejik Tutarsızlık ve Örgütsel İkiyüzlülük: Kredi ve Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Bir. *International Conference On Eurasian Economies*, 1-8.
- Ersezer, D. (2007). *Türkiye'de Üniversitelerin Finansmanı, Özel Üniversiteler ve Teknokentler*. K. Bakirci içinde, Dönüştürülen Üniversiteler ve Eğitim Sistemimiz (s. 101-121). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Ertekin, A. (2006). *Üniversite Yönetimi Ve Organizasyonu ve Trakya Üniversitesi'nde Bir Uygulama* . Edirne: Edirne Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Estermann, B., Nokkala, T., & Steinle, M. (2011). *University Autonomy In Europe II The Scorecard*. European University Association, 13-47.
- Fidan, T. (2022). Özgürlükçülük (Libertaryanizm) ve Eğitim: Özgürlükçü Eğitimin Temel Varsayımlarına İlişkin Bir Eleştiri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-20.
- Friedman, M. (1988). *Kapitalizm ve Özgürlük*. (D. Erberk, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

- Friedman, M. (2011). *Kapitalizm ve Özgürlük*. İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Gedikoğlu, T. (2013). Yükseköğretimde Akademik Özgürlük. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 179-183.
- Giannakis, M., & Bullivant, N. (2015). The Massification Of Higher Education İn The Uk: Aspects Of Service Quality. *Journal of Further and Higher Education*, 630-648.
- GİB. (2023). *Öğrenim ve Katkı Kredisi Borçlarının Yapılandırılması* . Ankara: Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- Gilabert, P., & O'Neill, M. (2019). *Socialism*. Standford: Stanford Encyclopedia of Philosophy.
- Giray, F., & Bodur, Ş. (2019). Yükseköğretimin Finansmanı: OECD Ülkeleri ve Türkiye Uygulamalarının Karşılaştırılması. *Akademikbakış Dergisi*, 155-168.
- Göksu, A., & Göksu, G. (2015). Yükseköğretim finansmanının seçilmiş ülkeler bağlamında değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 299-305.
- Göksu, G. (2017). *Yükseköğretimde Performans Esaslı Finansman Ve Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gölbek, F. (2011). Türkiye’de Adalet İlkesi Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Kim Faydalaniyor? Kim Ödüyor? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 149-176.
- Gölbek, F. (2011). Yükseköğretim Finansman Politikasında Yeni Bir Yaklaşımı: Maliyet Paylaşımı. *Yükseköğretim Dergisi*, 25-33.
- Gölpek, F. (2011). A new approach in higher education finance policy: cost sharing. *Yükseköğretim Dergisi*, 25-53.
- Gruber, J. (2016). *Public Finance and Public Policy Fifth Edition*. New York: Worth Publishers.
- Gutok, G. L. (2019). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (N. Kale, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gül, S., & Gül, H. (2014). Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 51-66.
- Günay, D., & Günay, A. (2011). 1933’den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* , 1-22.
- Güngör, B. (2021). 1960’lı Yıllarda Türk Solunun Almaşıklığı: Sosyalizm ve Milliyetçilik. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 859-890.

- Güngör, G., & Göksu, A. (2013). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. *Yönetim ve ekonomi dergisi*, 59-72.
- Gürbüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim: Tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. Ankara: Cem Web Obset.
- Gürdal, B. (2020). *Ütopya ve Liberalizm: Liberteryen Ütopyanın İmkânı*. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Güvence, S. B. (2008). *Küreselleşen Dünya’da Kalkınma Sürecinde AB’deki ve Türkiye’deki Eğitim Finansmanının Karşılaştırılması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Hauptman, A. M. (2007). Higher Education Finance: Trends And Issues. *In International handbook of higher education*, 83-106.
- Herbst, M. (2007). *Financing Public Universities: The Case of Performance Funding*. Zurich, Switzerland: Published by Springer.
- Hesapçıoğlu, P. M. (1991). Eğitim Kuponları: Eğitim Finansmanında Alternatif Bir Yaklaşım. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 157-169.
- Huang, F. (2016). Higher Education Financing in Japan: Trends and Challenges. *International Journal of Educational Development*, 106-115.
- Hyslop Margison, E., & Sears, A. (2006). *Neoliberalism, Globalization and Human Capital Learning Reclaiming Education for Democratic Citizenship*. Canada: Springer Publication.
- Jenny, N., & Arbak, E. (2004). Challenges for Financing Public Higher Education. *The Rockefeller Institute State Fiscal News*, 1-6.
- Jongbloed, B. (2008). Performance-oriented Budgeting in Europe: Trends, Effects and Consequences. *Zeitschrift für Hochschulentwicklung*, 1-18.
- Kalağan, G., & Saydam, S. (2022). Kamu Personel Yönetim Sisteminde Sözleşmeli Personelin Görevde Yükselme Sorunlar Üzerine Bir İnceleme: Yüksek Öğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumu Örneği. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-15.
- Kalkanlı, P. (2009). *Türkiye ile Fransa Yükseköğretim Sistemlerinin Eğitim Fakülteleri ve Üniversite Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri (Mesleki Eğitim Dışı) Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Kamalak, İ., & Dura, N. (2008). Neden “Sosyalizm”? *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 181-186.
- Kantorova, V. (2006). Education And Entry Into Motherhood In The Czech Republic During State-Socialism The Transition Period 1970-1997. *V. Kantorova içinde, Education and Postmonement of Maternity (s. 237-258). Netherlands: Siv Gustafsson ve Adriaan Kalwij.*
- Kantorova, V. (2006). Education and Entry into Motherhood in The Czech Republic During State–Socialism and The Transition Period 1970–1997. *S. Gustafsson, & A. Kalwij içinde, Education and Postponement of Maternity (s. 237-310). Netherlands.*
- Karacaoğlu, Ö. C., & Çabuk , B. (2002). İngiltere ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Karakul, A. (2014). İran ve Türkiye’de Eğitim Finansmanının Karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 67-87.
- Karataş, S. (2006). *Türkiyede Yükseköğretim Finansman Politikaları ve Kurum Başarısına Etkisi*. Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karataş, S. (2007). *Türkiyede Yüksek Öğretim Finansman Politikaları ve Kurum Başarısına Etkisi*. Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kıcıroğlu, N., & Komşuoğlu, A. (2022). Türk Yükseköğretiminde Üniversite Yeniden Yapılanırken “İlmi Yurda Götürmek”: Üniversite Haftaları Örneği. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 1-29.
- Kılıç, Y. D. (1999). Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 209-308.
- Kirişçi, G., & Atalmış, E. H. (2018). Öğrencilerin Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurtlarında Barınma Gerekçeleri İle Memnuniyet Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 56-67.
- Korkut, H. (1993). Türk Yüksek Öğretiminde Yeni Model Arayışı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 8-22.
- Kubat, A., & Ayaşlıgil, T. (2002). Doğa Bilimlerinde Ki- Kare Bağımsızlık Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Uygulanmasında SPSS Programı Kullanımı. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 162.
- Kublay, M. (2021). Öğrenim Kredisi Borçları – Tespit ve Çözümler. *Ankara: Siyasal Pradigmalar Düşünce Platformu.*

- Kurt, A. İ. (2015). *Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanındaki Dönüşümün Zamansal ve Politik Analizi*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurulu, Y. K. (2019). *2018 Yılı Öz Değerlendirme Raporu*. Ankara: ENQA.
- Kutlu, A. C. (2007). *Üniversite Yönetiminde İdari Bürokrasinin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lung, M., Moldovan, L., & Alexandra, N. L. (2012). *Financing Higher Education in Europe: Issues and Challenges*. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 938-942.
- Ma, J., Pender, M., & Welch, M. (2016). Education Pays 2016 (The Benefits of Higher Education for Individuals and Society). *College Board, Advanced Placement Program*.
- Marginson, S. (2017). Global trends in higher education financing: The United Kingdom. *International Journal of Educational Development*, 26-36.
- Massy, W. F. (1996). Resource Allocation In Higher Education. *Michigan: The University of Michigan Press*.
- Mccann, L., Hutchison, N., & Adair, A. (2019). External funding of major capital projects in the UK Higher Education sector: issues of demand, supply and market timing? *Journal of Property Research*, 97-130.
- McCloud, T., & Bann, D. (2019). Financial stress and mental health among higher education students in the UK up to 2018: rapid review of evidence. *London: J Epidemiol Community Health*.
- Memduhoğlu , H. B. (2008). Türkiye ve Avusturya Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 545-559.
- Meriç, M. (1998). Türkiye’ de Yükseköğretimde Finansman Sorunu. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 49-66.
- Merrett, S. (2016). Student Finance In Higher Education. *Wiley on behalf of the Royal Economic Society*, 288-302.
- Mises, L. v. (2006). Sosyalizm. *Liberal Düşünce Dergisi*, 41-48.
- Morgan, W. (2006). *Globalization and state socialism: end of illusions or new educational opportunities?* A. Oduaran, & H. Bhola içinde, *Widening Access To Education As Social Justice* (s. 95-110). The Netherlands.
- Nohutçu, A. (2006). Bilgi Toplumunda Yükseköğretim Kurumlarının Yeniden Yapılandırılması ve Yönetimi: Başlıca Eğilimler, Gelişmeler ve Bologna Süreci. *Journal Of Knowledge Economy*, 61.

- Okçabol, R. (2007). *Küreselleşme ve Eğitim*. Ankara: Dipnot yayınları.
- Olssen, M., & Peters, M. (2005). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: from the free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy*, 313-345.
- Orkun, M., Bayırlı, A., & Bayırlı, S. (2019). Fransa Eğitim Sisteminin İncelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1-20.
- Özakyoğlu, F. S. (2017). *Bilgi-İktidar İlişkisi Çerçevesinde Dünyada Üniversite ve Türkiye’de Yükseköğretim Kurulu*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özcan, D., & Çakır, H. (2016). Üniversite-Toplum, Devlet, Piyasa/Sermaye İlişkileri Bağlamında Üniversite Özerkliği . *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 31-40.
- Özdemir, A. (2017). Üniversitelerin Türk İdari Teşkilatı İçerisindeki Yeri Ve Üniversite Teşkilatı. *İktisadiyat Dergisi*, 171-190.
- Özek , B., & Akbaşlı, S. (2021). Yükseköğretim Kurumlarının Finansmanı: Dünyadaki Uygulamalar İle Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1051-1080.
- Özkan, M., & Gedikoğlu, T. (2014). Türk Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Görüşler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 99-111.
- Özvar, S. (2020). *Yükseköğretim Finansmanı Alternatif Yöntemlerin Tercih Edilebilirlik Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekel, V. (1994). *Liberalizmden Yeni- Liberalizme Dönüşümün Nedenleri ve Boyutları*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Rey, E. D., & Racionero, M. (2010). Financing Schemes for Higher Education. *European Journal of Political Economy*, 104-113.
- Salmi, J. (1991). Perspectives on the Financing of Higher Education. *Education and Employment Division Population and Human Resources Department The World Bank*.
- Santouridis, I. (2015). *Incorporating Information Technology into Accounting and Finance Higher Education Curricula in Greece*. *Procedia Economics and Finance*, 432-438.
- Sanyal , B., & Martin, M. (2006). *Financing Higher Education: International International*. 3-17.
- Saruç, N. T. (2011). Yükseköğretimin Finansmanı ve Finansman Yöntemlerinin Algılanan Adalet Düzeyi: *Sakarya Üniversitesi Paydaş Görüşleri*. *Maliye Dergisi*, 64-75.
- Savaşan, F. (2014). *Piyasa Başarısızlığından Devletin Başarısızlığına Kamu Ekonomisi*. Bursa: Dora Yayıncılık.

- Shen, H. (2010). Advantages and Disadvantages of Student Loans Repayment Patterns. *International Education Studies*, 45-49.
- Simões, C., & Soares, A. (2010). Applying to higher education: nformation sources and choice factors. *Studies in Higher Education Journal*, 371-389.
- Singh, S. (2014). Global Trends in Higher Education Financing. The Head Foundation (THF) *Working Paper Series*, 8., 1-18.
- Smith, S. J., & Urquhart, V. (2018). Accounting and Finance in UK Universities: Academic Labour, Shortages and Strategies. *The British Accounting Review*, 1-24.
- Son-Turan, S. (2017). Türkiye’de Yükseköğrenim Finansmanının Özelleştirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 119-138.
- Son-Turan, S. (2018). Türkiye’de Yükseköğrenim Finansmanının Özelleştirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 119-138.
- Söyler, İ. (2008). Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları. *Maliye Dergisi*, 61-62.
- Söyler, İ. (2009). Yükseköğretimin Finansmanı: Yeni Beklentiler ve Hedefler Işığında Normatif Bir Yaklaşım. *Sayıştay Dergisi*, 3-26.
- Söyler, İ., & Karataş, S. (2011). Türkiye’de Özel Yükseköğretim Kurumlarının Kuruluşu ve Finansmanı. *Maliye Dergisi*, 57-69.
- Susam, N. (2019). *Kamu Maliyesi Temel Kavram ve Esaslar*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Şenay, H. H., Şengül, M., & Seggie, F. N. (2020). Türkiye’de Yükseköğretim Çalışmaları: Eğilimler ve Öneriler. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1-13.
- Şener, O. (2016). *Kamu Ekonomisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Teichler, U. (1997). *Higher Education In Japan: A View From Outside*. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands, 275-298.
- Teichler, U. (2006). Changing Structures of the Higher Education Systems: The Increasing Complexity of Underlying Forces. *Higher Education Policy*, 447-461.
- Teker, S., & Teker, D. (2014). Higher Education Financing: A Proposed Model for Turkey. 5. Dünya Eğitim Bilimleri Konferansı (s. 849-853). İstanbul: *Sosyal ve Davranış Bilimler Dergisi*.
- Temelli, S. (2003). 1990’lardan Günümüze Bütçelerde Eğitim Harcamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 21-29.
- Tepe, N. (2018). *Türkiye’de Yükseköğretim Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (1990-2017)*. Electronic Turkish Studies, 17-27.

- Tilak, J. B. (2008). *Higher Education: A Public Good or a Commodity For Trade*. Prospects, 449-466.
- Tilak, J. B. (2012). Financing of Higher Education: Traditional Versus Modern Approaches. *Yükseköğretim Dergisi*, 28-37.
- Topaloğlu, H. (2021). Yükseköğretimin Finansmanına İlişkin Eğitim Sendikalarının Görüşleri. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 63-80.
- Tösten, R., & Ekin, İ. (2012). *Japonya Eğitim Sisteminde Yükseköğretim*. The Journal of Academic Social Science Studie, 1185-1196.
- Tural, N. (1995). Yükseköğretimde Öğrenciye Yönelik Parasal Yardımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 68-79.
- Tural, N. (2002). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türel, O. (2004). Türkiye'de Yükseköğretimin (Yeniden) Kurumsallaşması Üzerine Düşünceler. *Mülkiye Dergisi*, 23-52.
- Uçacak, K. (2023). Yükseköğretim Kurulunun Uyguladığı Performans Denetiminin Üniversitelerin Akademik Performansına Etkileri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 715-739.
- Uğurlu, A. (2015). *Eğitim Felsefesi Açısından Liberal Eğitim*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, D., & Aydemir, E. (2016). Türkiye'de Yükseköğretim Kavramı ve Yükseköğretimin İstihdam ve Ekonomiye Etkisinin Analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 275-284.
- Vossentejn, H. (2009). *Challenges in student financing: State financial support to students—A worldwide perspective*. Higher Education in Europe (s. 171-187).
- Wertz, M. (1993, Mart 15). *Wilhelm von Humboldt's Classical Education Curriculum*. Printed in The American Almanac, 11-23.
- Widmann, H. (2000). *Atatürk ve Üniversite Reformu*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Wolantin, T. R. (2000). Financing Higher Education in the United States: An Overview. *International Higher Education*, 9.
- Woldegiorgis, T., Goujon, A., & Jonck, P. (2015). Regional Higher Education Reform Initiatives in Africa: A Comparative Analysis with the Bologna Process. *International Journal of Higher Education*, 241-245.
- Woodhall, M. (2003). Financing Higher Education: Old Challenges and New Messages. *Journal of Higher Education in Africa*, 78-100.

- Yakut Özek, B., & Akbaşlı, S. (2021). Yükseköğretim Kurumlarının Finansmanı: Dünyadaki Uygulamalar İle Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1051-1080.
- Yamamoto, G. T. (2018). Türkiye’de Yükseköğretim Sistemi Üzerine Düşünceler. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 132-138.
- Yanlı, S. (2017). Avrupa Birliği’nde Yüksek öğretim Çalışmaları: Bologna Süreci ve Türkiye Üniversiteleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 143-154.
- Yaşa, A. G. (2018). Liberal Bir Perspektiften Sosyal Refah Devleti. *International Journal of Social Sciences*, 146-164.
- Yavuz, M. (2012). Neden Yükseköğretim Reformu? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1-5.
- Yavuz, V., & Erdoğan, M. (2020). Liberal ve Eleştirel Paradigmanın Reklama Bakış Açısı: Reklamda Özne Olarak Kadın. *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, 333-338.
- Yayla, A. (2017). Sosyalizm ve Sosyalistler Üzerine Düşünceler. *Liberal Düşünce Dergisi*, 69-85.
- Yeldoğan, R. (2023). *Rekreasyon Bölüm Başkanlarının Bologna Süreci Kapsamında Lisansüstü Rekreasyon Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Karaman: T.C. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, M. C. (2020). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemlerinin Yönetim Yapısı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 567-586.
- Yıldız, N. (2008). Neoliberal Küreseleşme ve Eğitim . *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-18.
- Young, K. N., & Powell, P. (2011). Exploring Higher Education Financing Options. K. K.-Y. Powell içinde, *European Journal of Higher Education* (s. 21). London: *European Journal of Higher Education*.
- YÖK. (2007). *Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi*. ANKARA: Meteksan A.Ş.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Zülfüoğlu, Ö. (2007). *Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamalarının Finansmanında Kullanılan Yöntemler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları

- Çakmak, F. (2012, Eylül 18). “*Üniversitelerin finansmanı ve öğrenci.*” [https://acikerisim.fsm.edu.tr: https://www.dunya.com/gundem/universitelerin-finansmani-ve-ogrenci-harclari-haberi-188084](https://acikerisim.fsm.edu.tr:https://www.dunya.com/gundem/universitelerin-finansmani-ve-ogrenci-harclari-haberi-188084) Erişim Tarihi (04.04.2024)
- Doğruluk Payı (2016) “ *Kredi Burs Tutarları Ne Kadar Arttı*” <https://www.dogrulukpayi.com/iddia-kontrolu/akif-cagatay-kilic/ogrencilere-saglanan-kredi-ve-burs-imkanlari>. (Erişim Tarihi: 04.29.2024)
- KYK (2012). “*Yurt Ödenekleri*” <https://kygm.gsb.gov.tr/2436/2389/YurtUcreti> : (Erişim Tarihi: 04.04.2024).
- KYK (2019). “*Yurt Ücretleri*” <https://www.verikaynagi.com/grafik/yillara-gore-ortalama-yurt-ucteri-2009-2019/> (Erişim Tarihi: 04.03.2024).
- KYK (2023) “*Yurt Sayıları*” <https://kygm.gsb.gov.tr/Sayfalar/2635/2389/yurt-bulunan-il-ve-ilcele>. (Erişim Tarihi: 04.08.2024)
- YÖK. (2023). “*Öğrenci Durumu*”<https://istatistik.yok.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.02.2024).

EK 1- Anket Formu

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI: AMPİRİK BİR ÖRNEĞİ

ARAŞTIRMA ANKETİ

Bu anket Türkiye’deki Yükseköğretim finansmanına ilişkin görüşleri analiz etmek için hazırlanmış olup, anket sonuçları Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ayşe Bakan’ın yüksek lisans tezi için kullanılacaktır. Tarafınıza ait özel bilgiler istenmeyecektir ve hiçbir şekilde bireysel anket sonuçları başka kişiler ile paylaşılmayacaktır. Anketimize ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür ederiz.

Ayşe BAKAN

1. Yaşınız?

- ☐ 18-22
- ☐ 23-30
- ☐ 31-45
- ☐ 46-64
- ☐ 65 ve üstü

2. Cinsiyetiniz?

- ☐ Erkek
- ☐ Kadın

3. Eğitim gördüğünüz Üniversite?

.....

4. Eğitim Durumunuz?

- ☐ Ön lisans
- ☐ Lisans
- ☐ Yüksek Lisans
- ☐ Doktora

- ☐ Ön Lisans mezunu
- ☐ Lisans mezunu
- ☐ Yüksek lisans mezunu
- ☐ Doktora mezunu

5. Şu an da Yükseköğretime devam ediyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

6. Mezun iseniz, Mezun olduğunuz yıl?

- ☐ 2010 ve öncesi
- ☐ 2010
- ☐ 2011
- ☐ 2012
- ☐ 2013
- ☐ 2014
- ☐ 2015
- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☐ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ 2021
- ☐ 2022
- ☐ 2023

7. Üniversite okumayı tercih etme sebebinizi belirtiniz?

- ☐ İstihdam olanakları
- ☐ İtibar sahibi olmak
- ☐ Sosyal ve kültürel çeşitlilik
- ☐ Kişisel gelişim
- ☐ Topluma katkı sağlama

8. Aileniz sosyal ekonomik grupların hangisinde tanımlanır?

- ☐ Düşük
- ☐ Orta
- ☐ Yüksek
- ☐ Çok yüksek

9. Babanızın eğitim durumunu belirtiniz?

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Lisansüstü

- ☐ Okula gitmedi

10. Annenizin eğitim durumunu belirtiniz?

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Lisansüstü
- ☐ Okula gitmedi

11. Okuyan (ilkokul, ortaokul, lise) kardeş sayısını belirtiniz?

- ☐ Yok
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 5 ve üzeri

12. Üniversite okuyan kardeş sayısını belirtiniz?

- ☐ Yok
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 5 ve üzeri

13. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

14. Cevabınız evet ise yarı zamanlı mı tam zamanlı mı olduğunu belirtiniz?

- ☐ Yarı zamanlı
- ☐ Tam zamanlı

15. Cevabınız evet ise aylık kazancınızı belirtiniz?

- ☐ 1000-5000
- ☐ 5000-10000
- ☐ 10000-15000
- ☐ 15000-20000
- ☐ 20000-25000
- ☐ 25000-30000
- ☐ 30000 ve üzeri

16. Yükseköğretim kurumlarından kredi alıyor musunuz/aldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

17. Cevabınız hayır ise sebebini belirtiniz?

- ☐ Ailem destek oluyor
- ☐ Geri ödeme koşulları bana uygun değil
- ☐ Çalışıyorum
- ☐ Başka bir yerden (vakıf, dernek vb.) burs alıyorum
- ☐ Diğer

18. Yükseköğretim kurumlarından burs alıyor musunuz/aldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

19. Cevabınız hayır ise sebebini belirtiniz?

- ☐ Başvuruda bulunmadım
- ☐ Burs verilmedi

20. Yükseköğretim kurumlarının sağladığı barınma olanaklarından (KYK yurdu) faydalaniyor musunuz/faydalandınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

21. Cevabınız hayır ise sebebini belirtiniz?

- ☐ Ailemle birlikte yaşıyorum
- ☐ Yurt koşulları elverişsiz
- ☐ Özel Yurtta kalıyorum
- ☐ Bulunduğum yerde KYK yurdu yok

22. Aylık hane gelirin ne kadar?

- ☐ 1000-5000
- ☐ 5000-10000
- ☐ 10000-15000
- ☐ 15000-20000
- ☐ 20000-25000
- ☐ 25000-30000
- ☐ 30000 ve üzeri

23. Aylık hane gideriniz ne kadar?

- ☐ 1000-5000
- ☐ 5000-10000
- ☐ 10000-15000
- ☐ 15000-20000

- ☐ 20000-25000
- ☐ 25000-30000
- ☐ 30000 ve üzeri

24. En son aldığınız burs/kredi miktarı?

- ☐ 500 ve altı
- ☐ 1000-5000
- ☐ 5000-10000
- ☐ 10000-15000
- ☐ 15000-20000
- ☐ 20000-25000
- ☐ 25000-30000
- ☐ 30000-35000
- ☐ 35000 ve üzeri

25. KYK öğrenim kredisi nedeniyle olan mevcut toplam borcunuz?

- ☐ 1000-5000 ve altı
- ☐ 5000-10000
- ☐ 10000-15000
- ☐ 15000-20000
- ☐ 20000-30000
- ☐ 30000 ve üzeri

26. KYK kredi yapılandırması yaptınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

27. Cevabınız evet ise yapılandırma vadesini belirtiniz?

- ☐ 6
- ☐ 9
- ☐ 12
- ☐ 18
- ☐ 24
- ☐ 36
- ☐ 48

1. Aşağıda belirtilen önermelerde size en uygun olanı işaretleyiniz?

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
	Yükseköğretim Kurumlarının Yükseköğretim finansmanın sağlanması için öğrencilere verilen KYK Kredi /Burs oranları yeterlidir.					

1						
2	Yükseköğretim kurumlarının yıllık bazda KYK kredi ve burslarında yaptığı oran artışı yetersizdir.					
3	Yükseköğretim finansmanının sağlanması için verilen karşılıksız burs şartlarının esnetilmesi gerekmektedir.					
4	KYK kredilerinin ödenememe durumunda gecikme zammının uygulanması yükseköğretim finansmanı açısından doğru bir karardır.					
5	Yükseköğretim süresince kullanılan geri ödemeli KYK kredilerinin geri ödenmeye başlanması kişinin belli bir gelir seviyesine eriştiği an da ödenmesi gerekmektedir.					
6	Gerek görüldüğü taktirde verilen geri ödemeli krediler geri ödemesiz olarak güncellenmelidir.					
7	KYK burs yönetmenliğinde yer alan not ortalamasının 4'lük sistemde 2.00'nin altına düşmesiyle alınan bursun kesilmesi öğrencinin başarısını etkilemektedir.					

2. Aşağıda belirtilen önermelerden size en uygun olanı işaretleyiniz?

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
1	Yükseköğretim finansmanı ile finanse edilen kredi yurtlar kurumu yükseköğretim öğrencilerinin barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır.					
2	Kredi Yurtlar Kurumunun inşa ettiği yurtlarda yeme, içme ve ders çalışma koşulları için yükseköğretim finansmanın ayırdığı bütçe artırılmalıdır.					
3	Tüm KYK yurtlarında güvenlik, barınma olanakları ve sosyal aktiviteler eş değer bir finansman ile sağlanmaktadır.					
4	Türkiye'deki tüm il ve ilçelerde bulunan yükseköğretim kurumları ile bağlantılı KYK yurtları bulunmamakta olup, kapasiteleri artırılmalıdır.					
5	KYK yurtlarındaki barınma koşulları ödenen ödenekleri karşılamaktadır.					

3. Aşağıda belirtilen önermelerden size en uygun olanı işaretleyiniz?

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
1	Üniversite öğrencileri gelir durumuna göre yükseköğretim finansmanına katkıda bulunmalıdır.					
2	II. Öğretim ders başı harç ücretleri yükseköğretim kurumları tarafından finanse edilmelidir.					
3	Öğrenci tarafından finanse edilen ders ücretleri o derste öğrencinin etkinliğini artırmaktadır.					
4	Üniversiteler öğrencilerden sağlanan kaynakları ve kendi bünyesinde bulunan kaynakları daha verimli bir şekilde değerlendirmektedir.					
5	Üniversitelerin ihtiyaçlarının finanse edilebilmesi için döner sermaye gelirlerine öğrencilerin de katkıda bulunması finansmanın sağlanması yönünden bir çözümdür.					

4. Aşağıda belirtilen önermelerden size en uygun olanı işaretleyiniz?

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum
1	Bankalar belli bir yönetmelik kapsamında Yükseköğretim öğrencilerine kredi imkânı sağlamalıdır.					
2	Bankaların vermiş oldukları kredilerde yükseköğretim öğrencisi olma istisnası ile faiz oranlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.					
3	Bankaların yükseköğretim öğrencilerinin gelir durumuna bakılmaksızın talep edilen miktarda limit artışına izin vermemelidir.					
4	Bankalar yükseköğretim öğrencilerine vermiş oldukları eğitim kredilerinin ödemelerini mezuniyet sonrası tahsil etmelidir.					
5	Her banka belirlenmiş sayıda öğrenciye karşılıksız burs vermediler.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Ayşe BAKAN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Adilcevaz Anadolu Lisesi / Bitlis
Lisans Diploması	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/Uygulamalı Bilimler Fakültesi/ Finans ve Bankacılık
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi/ Bankacılık ve Finans
Yüksek Lisans Tez Konusu	Türkiye’de Yükseköğretim Finansmanına İlişkin Öğrenci Görüşleri: Ampirik Bir Örnek